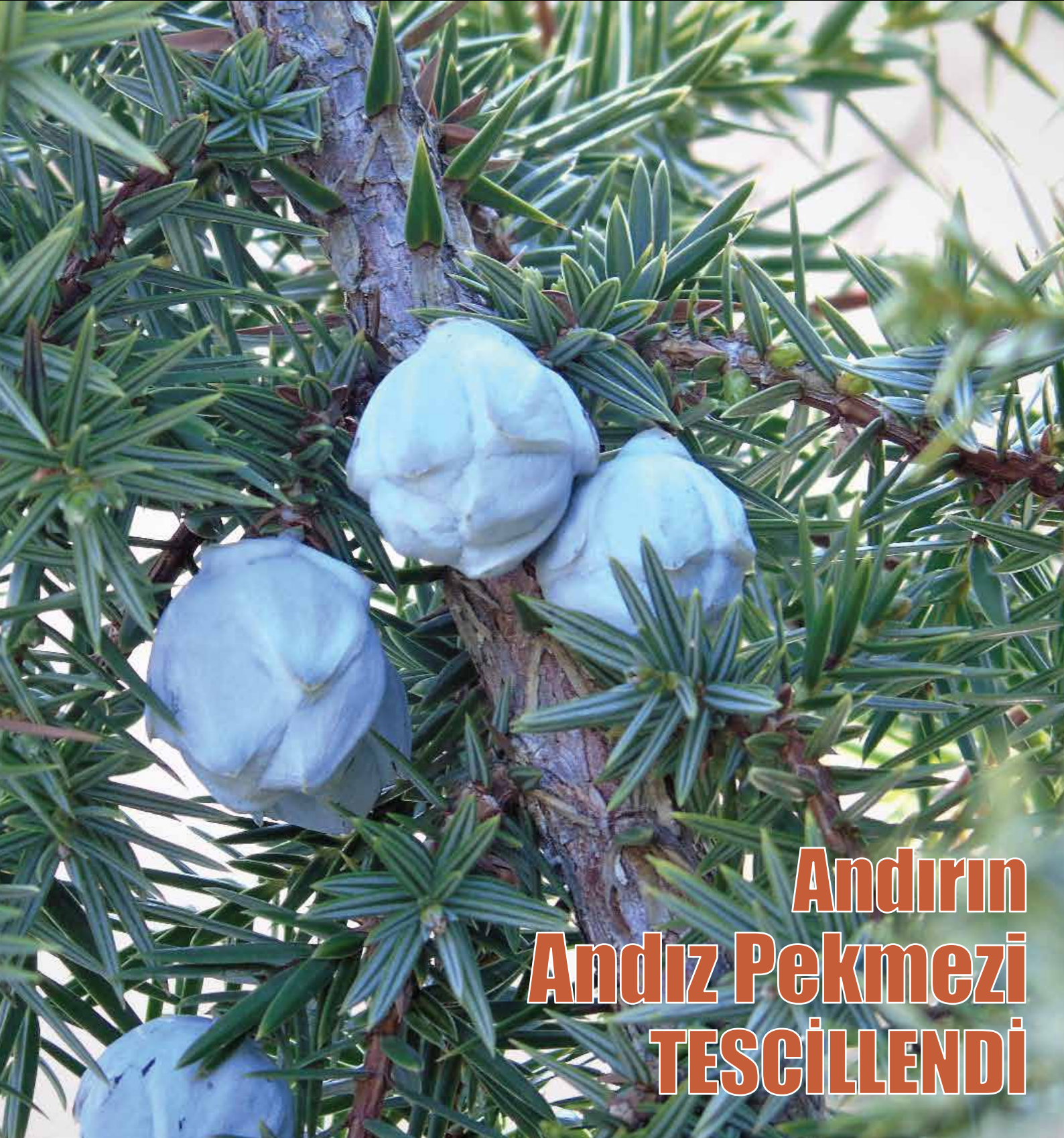

Yerel Dergi
Kış 2023 • Sayı 40

tirşik

**Andırın
Andız Pekmezi
TESCİLLENDİ**

Tirşik dergisi, yaz güz derken gecikmeli olsa da sizlerle sonbahar mevsimli buluşuyor. Başta emeği geçenleri kutluyoruz.

Dergi gönül işi derler. Hakikaten öyle. Gelin dergide payınız olsun deseniz de, netice de yalnız kalıyorsunuz. Birkaç arkadaş. Ama katılan, yazı ve resim gönderen günden güne artan çevresiyle büyük aile olmaya devam ediyor. Dergiciliğin arkasında destek ve sermaye olmadan olmuyor. Biz ise yöremizin özverili, cömert insanları desteğiyle yürütüyoruz. Mesela kâğıt baskı yapamıyoruz. Maliyet oldukça yüksek. Biliyoruz. Dergiye eline alıp sayfaları çevirmek hakkınız. Ama külfetini kaldıramıyoruz.

Dergimiz yirmi yılı aşkın sahihsizliğimizi şöyle duyurmuştu. Neden milletvekilimiz yok. Şimdi artık milletvekilimiz var. Diyoruz. Milletvekilliği boşluğu dolunca neler olduğunu görüyoruz. Her meselemize el atılıyor. Her konu gündeme geliyor. Demek ki, marifet sahiplenmekte imiş.

Tirşik dergisi, ayrıca akademik tirşik dergisi olma yolunda çabalıyor. Akademi dünyasını toparlamamız gerekiyor. Yoğunlukları arasında memleketlerinden çıkacak akademik dergiye katkılarını beklemekteyiz.

Tirşik dergisi yazın güzel etkinliklere tanık oldu. Yazarlar ve şairler imza günü üçüncüsü yapıldı. Andırın gelişim platformu, KAMER ve andırın belediyesi ev sahipliği yaptılar. Dergi sayfalarında işlemekteyiz.

Yazın Hasibe Hatun anma programı dolu doluydu. Konuşmacılar, adına çalan ve söyleyenler göz doldurdu. Bu değerleri yaşatmak bu toprakların tapusunu yenilemek demek. Emeği geçenler her türlü övgüyü hak ediyorlar. Dergi sayfasında bunu işlemekteyiz.

Tirşik dergisi gençleri unuttur mu? Var oluş sebebimiz gençler. Gençlere kültür, sanat, edebiyat köprüsü olmaya devam ediyoruz. Gençlerin katılımını bekliyoruz.

Dergi sanal ortamda çıkıyor. Arama motoruna girip tirşik dergisi yazmanız yeterli. Karşınıza tirşik dergisi sitesi çıkar. Derginin bütün sayıları, dosyaları hazır. İncelemenizi bekliyor.

Andırın bir kültür hazinesi. Nerden baksanız herkes şair. Çoğunun elinde birikmiş çalışmalar var. Defter, klasör. Bunlar yayınlanmayı bekliyor. Kültür yaşamalı ki andırın yaşasın. Bu kültür hazinelerine el atmamız lazım. Yerel idareler el atıyor. Güzel örnekleri var. Bunların başında Kahramanmaraş belediyesi geliyor. Yerelde kültür, sanat, edebiyat üzerine ne kadar çok etkinlik olursa, yazarlarda o nispette cesaretlenir. Bir eser insanın dünyadaki en kalıcı mirasıdır. Böylesi hemşehrilerimizi desteklemeliyiz.

Andırının gücü insan kaynağına, o da sivil toplum örgütlerine dayanıyor. Her şehirde gurur duyacağımız dernekler ve emek veren hemşehrilerimiz var. Tirşik dergisi olarak her türlü faaliyetlerini desteklemekteyiz.

Kahramanmaraş ve andırıda depremin yaraları sarılmaya devam ediliyor. Her zaman empati yaparak onların acılarını paylaşmalı ve ihtiyaçlarına el atmalıyız. Dergi olarak tercüman olmaya devam ediyoruz.

Tirşik dergisi bir yerel dergidir. Yerelde bu zamanlarda, yerele en iyi hizmet yarışında bulunacak seçim dönemi yaşanmaktadır. Hizmet yarışında yerel kültür ve değerlerin yaşatılmasını beklemekteyiz.

Yeni sayılarda buluşmak dileğiyle.

tirşik

YEREL DERGİ • SAYI - 40

ANDIRIN GELİŞİM PLATFORMU'NUN
YAYIN ORGANIDIR

Andırın Gelişim Platformu Adına İmtiyaz Sahibi:

Ahmet Narinoğlu

Genel Yayın Yönetmeni:

Hüsnü Karıcı

Yazı İşleri Müdürü:

Gökhan Gök

Yayın Kurulu:

Ahmet Narinoğlu, İskender Zengin, Hüsnü Karıcı,
Tahsin Sarıbiyik, Gökhan Gök, Cumali Yaşar

Abone, Reklam ve Halkla İlişkiler:

Soner Kesme, İskender Zengin, Sittik Çeri

Adres:

Eski Osmanlı Sok. No:3 Kat:1 Da:6 Mecidiyeköy-Şişli/
İSTANBUL

Telefon:

0212-274 24 54

Web Adresi:

www.andirin.org.tr

e-posta:

tirshikdergisi@hotmail.com

Yayın Türü:

Yerel Dergi

Grafik-Tasarım:

Yeşim Karakoç

Baskı:

Kültür Sanat Basımevi

Dağıtım Sorumlusu:

Muzaffer Yaşar

Yayınlanan yazıların sorumluluğu, yazarına aittir.

Bu dergi, Andırın Gelişim Platformu'nun
bir kültür hizmetidir.

Parayla satılmaz.

◆ İÇİNDEKİLER ◆

1	Bizden	73	Şiir
2	İçindekiler	74	Sazın Hikayesi
3-14	Dosya Andız-Tirşik	75	Andırın Boğazı Ufacık Taşlı
15-28	Andırın'da Yaz	76	Biz Eskiden Güzeldik
29-34	Andırın İdari Yapısı	77	Babam Kızı
35	Truva Savaşı Kahramanı	78	Balta
36	1935 Andırın	79	Şiir
37	Mağaralar	80	Ada Ormanı'nda Fırtına
38	Kuşlar	81	Güz Çiçekleri
39	Eski Değirmenler	82-83	Tavuklara Özgürlük
40	Mezarlıktaki Çınar	84	Şiir
41	Pıtık	85	Mesel
42-43	Çevre Mektubu	86	Şiir
44	Dağlar	87	Babama Mektup
45	Sonbahar	88	İncitme Gönül
46	Kenger	89-90	Akçadağ
47	Kara Çadır	91	Şiir
48	Karacaoğlan Dedem	92-93	Yapılı
49	Çıkın	94	Dedim Dedi
50	Purtaş	95	Göce Oğlak
51-52	Kara Lastik	96	Gönül
53	Kışla Bahçesi	97	Mesel
54	Erenler Köyü	98	Şiir
55-56	Atışmalar	99-100	Dilek Kayası
57	Bir Türkü Bir Hikaye	101	Şiir
58	Molla Yusuf	102	Gelin
59-60	İnsan	103	Şiir
61-62	Gökahmetli	104	Çugara
63-64	İki Resim İzinde	105	Şiir
65	Mullacık Ağdı	106	Hasret Bağının Kabarcıkları
66	Ağıt	107	Şiir
67	Ağıt	108	Hayata Dair Dokunuşlar
68	Beni	109	Ayşe Nur Doğan'dan Çizgiler
69-70	Günlük	110	Şiir
71	Dağlar	111	Songül Pampal'dan Resimler
72	Buruklu Mustafa	134	İki Kitap

Kahramanmaraş'ın “Andırın Andız Pekmezi” coğrafi işaretle tescillendi.

KAHRAMANMARAŞ (AA)
Kahramanmaraş'ın yöresel
lezzetlerinden “Andırın andız pekmezi”
coğrafi işaret tesciliyle koruma altına
alındı.

Büyükşehir Belediyesinden yapılan yazılı açıklamada, Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (KSÜ) ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü iş birliğiyle coğrafi işaret başvurusu yapılan “Andırın andız pekmezi”nin tescil sürecinin tamamlandığı belirtildi.

Kahramanmaraş'ın bir değerinin daha tescillendiğinin ifade edildiği açıklamada, kentteki yöresel lezzet ve el sanatlarının koruma altına alınması için yapılan tescil başvurularının sürdüğü kaydedildi.

• Coğrafi İşaretin Türü

Mahreç İşareti

• Dosya Numarası

C2021/000458

• Başvuru Tarihi

03.11.2021

• Tescil Numarası

1254

• Tescil Tarihi

11.11.2022

• Ürün Grubu

İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar

• İl

Kahramanmaraş

• Başvuru Yapan/Tescil Ettiren

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi

• Durum

Tescilli

• Adresİsmetpaşa Mah. Azerbaycan Bulv. No:25
Dulkadiroğlu 46100 KAHRAMANMARAŞ

No: 1254 - Mahreç İşareti

ANDIRIN ANDIZ PEKMEZİ

Tescil Ettiren
KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİBu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında
03.11.2021 tarihinden itibaren korunmak üzere 11.11.2022 tarihinde
tescil edilmiştir.

İHA: Kahramanmaraş'ın değeri "Andız Pekmezi" coğrafi işaret aldı

Kahramanmaraş'ın değerleri arasında yer Andırın Andız Pekmezi'ne coğrafi işareti alındı.

Kahramanmaraş'ın değerleri arasında yer Andırın Andız Pekmezi'ne coğrafi işareti alındı.

Kahramanmaraş'ın yöresel lezzetleri ve kültürel değerleri koruma altına almak için tescil başvuruları sürdürüyor. Türk Patent ve Marka Kurumu'na son olarak tescil ettirilen Maraş Eli Böğüründe'nin ardından şimdi de Andırın Andız Pekmezi'nin coğrafi işaret tescili alındı.

Yapılan başvurunun ardından Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından hazırlanan 1 Aralık 2022 tarih ve 138 Sayılı Resmi Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Bülteni'nde yayımlanarak şehrin koruma altındaki ürünleri arasına Andız Pekmezi de girdi.

Andız Pekmezi'nin yararları

Birçok derde deva olduğu bilinen Andız Pekmezi'nin öne çıkan yararları arasında astım, bronşit, soğuk algınlığına iyi geldiği biliniyor. Kuru öksürüğü hafifletir ve balgamın sökülmesini kolaylaştırır. Aynı zamanda nefes darlığına da iyi gelen Andız Pekmezi, saç dökülmesine de iyi gelmesi ile biliniyor. Ciltte oluşan sedef, egzama gibi yaraları iyileştirmeye yardımcı olan Andız Pekmezi böbrek taşının düşürülmesini sağlar ve böbrek taşı oluşumunu engeller.

TRT: Andırın andız pekmezi coğrafi işaretle tescillendi

Kahramanmaraş'ın yöresel lezzetlerinden "Andırın andız pekmezi" coğrafi işaret tesciliyle koruma altına alındı.

Büyükşehir Belediyesinden yapılan yazılı açıklamada, Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi (KSÜ) ve İl Tarım ve Orman Müdürlüğü iş birliğiyle coğrafi işaret başvurusu yapılan "Andırın andız pekmezi"nin tescil sürecinin tamamlandığı belirtildi.

Kahramanmaraş'ın bir değerinin daha tescillendiğinin ifade edildiği açıklamada, kentteki yöresel lezzet ve el sanatlarının koruma altına alınması için yapılan tescil başvurularının sürdüğü kaydedildi

Anadolu Ajansı, DHA, İHA tarafından geçilen tüm Kahramanmaraş haberleri, bu bölümde Haberturk.com editörlerinin hiçbir editöryal müdahalesi olmadan otomatik olarak ajans kanallarından geldiği şekliyle yer almaktadır. Kahramanmaraş Haberleri alanında yer alan haberlerin hepsinin hukuki muhatabı haberi geçen ajanslardır.

Bir Markamız Daha...

ANDIZ PEKMEZİ

Andırın doğal yapısı hala bakir. Bunun iki sonucu var. Doğa ve toprak örselemediğinden doğal ürünler yetişiyor. İkincisi orman ve bitki örtüsü Akdeniz iklimine hâkim. Doğada binlerce çeşit ağaç ve bitki varlığı var. Flora ve fauna yönünden çok zengin ve kıymetli bir bölge. O nispette de korumak ve korunmak açısından hassas bölge. Hem doğanın nimetlerinden yararlanmak hem de sürdürülebilir kılma ödev ve sorumluluğumuz var. Andırından doğayı alın geriye ne kalır ki.

Doğal hayatın ürünlerinin başında tirşik geliyor. Tirşik bir doğal ürün kadar andırının kimliği olmuştur. İlçe onunla anılıyor. Toplum onun sembolüyle yaşıyor. Andırında pek çok tirşik sembolleri var. Tirşik üzerine çalışmalar var. Tirşik dergisi bunun en canlı örneği. Bununla kalınmadı tirşiğin marka değerini yaşatmak için patenti alındı. Patent alınması ile ilgili belge yazıları yeniden sunuyoruz.

Doğal orman ürünleri dediğimiz meyveler, bitkiler, orman tıbbi ürünleri Andırında yaşayan halk tarafından toplanıyor ve işleniyor. Ne var ki doğadan kurlsız, yeniden yaşamasına müsaade etmeden toplamalar, kullanmalar bunların geleceğini tehdit ediyor. Mesela bir bitkiyi kolayına gelip kökünden koparıyor. Tümünden kurutuyor. Hâlbuki kökünü koruyarak usulüne göre koparılsa hep yaşayacak. Uzmanlar bölgede bazı türlerin çok azaldığını, bazıların tehdit altında olduğunu söylüyorlar. Para kazanmak adına doğaya bilinçsiz saldırı bitkilerin geleceğini tehdit ediyor.

Doğadaki bu ürünleri geleneksel yollarla toplamak, işlemek yerine hem diğer coğrafyalardan farkını ortaya koymak hem de standart üretim sistemi kurmak için patent almak gerekiyordu. bu sayede ürün coğrafi yöreye (Andırına) ait olacak, hem de planlı, disiplinli toplama işleme yolu açılacaktır.

Andız bunların başında geliyor. Torosların Andırın kuşağında en çok bulunan andız ağacı ardıçgil-

lerden sayılıyor. Başka benzer Toros kuşaklarında ise az bulunuyor. Andız ağacını ve ondan yapılan pekmezi andırın amal etmek(tescillemek) en doğal haktır.

Bu vesileyle andırında yıllardan beri andızın coğrafi ürün olarak tescillenmesi konuşulmaktadır. Yakın zamanda Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi ile Kahramanmaraş Büyükşehir belediyesi ortak çalışmasıyla ANDIRIN ANDIZ PEKMEZİ adıyla tescillendi. Bu kıymetli çalışmada emeği geçenleri kutluyoruz. Esas motor görevi yani başı çeken rektör yardımcısı hem şehrimiz Prof. Kadir Saltalı hocanın önderliğini ve hakkını teslim edelim. Yerelde Bilal öksüz ve diğer andız pekmezim üreticileri nin de hakları var. Kurumsal olarak Kahramanmaraş ve Andırın Belediyesi destek oldular. İsimli isimsiz emeği geçenleri anıyoruz.

Andız pekmezi patenti andırına neler sağlayacak. Bakalım.

- Artık andız pekmezi nerde üretilirse üretilsin ANDIRIN ANDIZ PEKMEZİ unvanı veya ismi kullanılacak
- Yasal olarak patent sahibinin böyle anılması isteme hakkı vardır
- Her üretici kendine göre değil patente belirtilen ölçülere /kurallara göre üretim yapacak
- Üretimde standart gelecek
- Andız pekmezi seri üretimi yapılabilecek
- Doğal besin takviyesi kapsamına girecek
- Andız pekmezi ürünleri üzerine andırın andız pekmezi yazılacak
- Andırının tanıtımında kullanılacak
- Seri üretime geçilebilecek
- Reklamalarda kullanılabilir
- Yerel yönetimlere denetleme hakkı verecek
- Andız ağaçları, ürünlerin toplanma usulü zaman ve şartları konacak
- Ormanlardan toplanması yasal izne bağlanacak
- Orman kurumları mevzuatları çerçevesinde denetim yapacak

ANDIZ

ANDIZ'ın latince ismi Juniperus Communis olan, Kuzey Amerika, Avrupa, Akdeniz ve Japonya gibi ülkelerde doğal olarak yetişen, 15 metre uzunluğa kadar çıkabilen, tüm yıl boyunca yeşil yapraklarını koruyan, iğne yapraklı odunsu bir bitkidir. Andız kozalaklarının bileşiminde %33 oranında glikoz ve sakaroz, juniperin, yünen, borneol, terpineol, izoborneol, kamforu, sidrol, dipenten, pinen, afe-landren, reçinensi madde ve çeşitli asitler vb. gibi sağlık açısından faydaları tıbben kanıtlanmış maddeler bulunmaktadır. Aynı zamanda bu maddeler antioksidan etkiye sahiptirler. Bunun yanında Andız kozalaklarından elde edilen esansiyel yağlar aromaterapide toksinlerden arındırıcı amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca bu esansiyel yağlar parfüm ve şampuan sanayisinin üretiminde kullanılmaktadır.

Andız kozalaklarının gıda olarak tüketimi mümkün olmadığından bu faydalı bileşenlerin insanların tüketimine sunulması amacıyla andız meyvelerinden pekmez üretimi yüzyıllardır halk tarafından uygulanan bir yöntemdir. Gelişen teknoloji ile Andız pekmezi üretimi son yıllarda artış göstermiş ve buna bağlı olarak da bu ürünün tüketiminde de artış görülmüştür.

ANDIZ PEKMEZİ YAPIMI

Eylül sonu ile ekim başında olgunlaşan andız meyveleri olgunlaşmamış halde ağaçta bulunduğu gibi rüzgar ve insanlar tarafından çırpılmak suretiyle tabana dökülürler. Ağaçtan ve yerden toplanan meyveler çuvallara doldurularak tatlı yapılacak yere getirilir.

Andız meyveleri el dövcekleri ile kabuk kırılır. Kırma olayı tek tek tekrarlanır. Kırılanlar

tekne, kazan, leğen, helke, teneke, tencerelere konarak ağızlarına kadar su ile doldurulur. İki gün bekletildikten sonra özel yapılmış süzme teknesine koyarlar. Teknenin ağız deliği açılarak önüne şekerli suyun birikmesi sağlanır, dolan kaplar ateş üzerindeki kazanlara aktarılır. Kaynatma olayı başlatılmış olur. Sabah başlatılan kaynatma olayı akşama kadar devam edilir. Kaynatma anında sıvı kaynadıkça kazanın yüzünde köpükler oluşur. Kazan yüzündeki köpükler saplı tas ile alındıkça karıştırılmaya devam edilir. Köpüklerin alınması

delikli kevgir ile yapılır. Köpükler bir kaptan toplanır. Kaynama suretiyle kazan içindeki suyun çok kısmı buharlaşa buharlaşa pekmez oluşur.

Andızın pekmezi kırmızımtırak koyu kahve rengindedir. Diğer gün günlemeye alınırsa daha dayanıklı ve parlak görümlü olur. Elde edilen pekmez tatlı olarak yemeklerin yanında yendiği gibi şerbet yapılarak da içilir. Pekmez kazanının dibinde alaca kahverengimsi pekmezli tortu birikir. Bu

tortuda daha önce alınan kabın içerisinde biriktirilir ve tortu hayvan yemine karıştırılır. 6 kilo meyveden bir kilo pekmez elde edilir.

Faydaları ve Özellikleri:

Bronşit ve öksürük şikayetlerinin azaltılmasına yardımcı olur,

Kan eksikliğinde kan yaptırmaya yardımcıdır,

Süt veren annelerde süt artırmaya yardımcıdır,

Kafein içermez,

Yapısında bulunan yüksek vitamin ve mineral içeriği ile diş ve diş etleri üzerinde çok olumlu etkileri vardır,

Kalsiyum bakımından çok zengindir,

İçindeki E vitamini sayesinde; öksürük, grip, kemik erimesi ve kansızlık durumlarında vücuda yardımcı olur,

Balgam söktürmeye yardımcı, göğsü yumuşatmaya yardımcı, bronşları açmaya yardımcı olur. Sigara tiryakileri için ve nefes darlığına karşı vücuda yardımcı olur.

TAÇ ANDIZ (Ardıç) PEKMEZİ

Meyveleri andız kozalaklarının hasat edilmesi içeriğindeki besin bileşenlerinin su ile muamele edilerek Andız özütünü elde edilmesi, herhangi bir gıda katkı maddesi ve ilave glikoz şurubu ilave edilmeden, hijyen şartlarına uyularak vakum altında pekmez kıvamına getirilmesi ve insan eli değmeden otomatik makinelerde doldurulması ile üretilmektedir.

Bileşen	Miktar
Toplam Kuru Madde	%69,76
Suda Çözünür Kuru Madde	%68
PH Değeri	5,46
Formol Sayısı	23
Top. Asitlik (Sitrik asit cinsi)	%0.65
K (mg/kg)	14387
P (mg/kg)	1090,1
Na (mg/kg)	778,9
Ca (mg/kg)	576
Mg (mg/kg)	403,1
Fe (mg/kg)	13,29
Mn (mg/kg)	6,99
Zn (mg/kg)	5,02
Cd (mg/kg)	5,02
Cu (mg/kg)	0,0

▲ ANDIZ PEKMEZİNİN FAYDALARI

- Esansiyel yağ açısından zengin olan andız pekmezi antioksidan açısından oldukça zengindir.
- Yaralara ve çıban olmuş bölgelere sürüldüğünde çabuk etkisini gösterir.
- Alerji ve alerjiye bağlı olan cilt hastalıklarında tedavi edicidir.
- Andız pekmezi düzenli şekilde tüketildiğinde saç dökülmelerini önler.
- Sedef ve egzama rahatsızlıklarında tedavi amaçlı kullanılır.
- Her gün düzenli şekilde tüketildiğinde kalp damarlarını ve kalbi korur.
- Böbreklerde taş oluşmasını engellerken var olan taşların düşmesine yardımcı olur.
- Mide spazmlarını engeller midenin kuvvetlenmesini sağlar.
- Sistis rahatsızlığını önler ve idrar yollarını temizler.
- Kanın temizlenmesini sağlar.
- Karaciğerin korunmasına yardımcıdır.
- Bacakların rahatlamasını sağlayan pekmez romatizma ağrularını hafifletir.
- Toksinlerin atılımını sağlar ve tekrar oluşmasını önler.
- Bağırsakların tembel olmasını engeller.
- Parazitlerin oluşmasını engeller.
- Ödem ve şişkinlik sorunlarını giderir.
- Soğuk algınlığı ve nezle hastalığına iyi gelir.
- Bronşitin azalmasını sağlar ve kuru öksürüğü hafifletir.

▲ Andız Pekmezi Nasıl Tüketilir?

Andız pekmezini her sabah kahvaltıda 1 yemek kaşığı kadar tüketebilirsiniz.

1 bardak suya 1 tatlı kaşığı andız pekmezinden ekleyip karıştırarak içilebilir.

TİRŞİK COĞRAFI İŞARET TESCİL BELGESİ ALINDI

Türk Patent Enstitüsü Başkanlığı tarafından istenen belgeler büyük ölçüde tamamlandı. Başvuru çok kısa sürede yapılacaktır. Daha önceki toplantılarda bu görevi Ankara Andırınlılar Derneği(ANDAY) üstlenmişti. Andırın Kaymakamlığı ve Andırın Belediyesinin denetleme rolünü üstlendiği ve yaklaşık 5–6 bin TL civarında bir maliyeti olması beklenen Tirşik'in Mahreç İşaret patent başvurusu nisan ayı içerisinde yapılması planlanmaktadır.

Tirşik hakkında internet ortamında oldukça fazla bilgiye ulaşılmasına rağmen gerçeğe uygun bir metne ulaşmak mümkün görünmemektedir. Özellikle Osmaniye ot çorbası olarak değişik web sitelerinde ve gazetelerde haber yapılması çok üzücü olmaktadır. Hiçbir Çukurovalı Tirşik'in "Andırın Doktoru" tabirini inkâr etmese de kendilerine mal edilmesinden de rahatsız görünmemektedir.

Tirşik'in tahlili Ankara Numune Hastanesi Başhekim yardımcısı Uzman Dr. Faruk Çetin tarafından yapılmıştır. Çetin, daha sağlıklı yorumlar yapılabilmesi için bu tahlil sonuçlarının yanında daha farklı tahliller de yapılması gerektiğini belirtmekle birlikte Tarım Bakanlığı İstanbul İl Kontrol laboratuvarlarında Adana Andırınlılar Derneği tarafından yaptırılan tahlil raporunu inceleyerek aşağıdaki gibi yorumlamıştır. Ancak fermantasyondan sonra ortaya çıkan değişimin incelenmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Bu özellikler ise KSÜ' de yapılan teknik çalışmanın uluslar arası bilimsel bir dergide yayımlandıktan sonra elimize ulaşması beklenmektedir.

Tirşik'in Bilinen Özellikleri

"Fermantasyonla 3.53 gibi oldukça asit PH'ye dönüşmekte muhtemelen içerdiği faydalı mikroorganizmalar nedeniyle probiotik etki yapmakta ve bağırsak florasında bulunan zararlı mikroorganizmaların yerini alarak barsak florasını düzeltmektedir. Bu mekanizmayla mide ve bağırsaklarda gaz, şişkinlik, hazımsızlık yakınmalarını düzeltmektedir.

İçerdiği selüloz nedeniyle bağırsak tembelliği ve kabızlığa iyi gelmektedir. Düşük kalorili olması ve posası nedeniyle fazla kilosunu olan ve diyet yapanlara özellikle tavsiye edilir. Probiotik etkisi ve içerdiği yüksek orandaki C vitamini nedeniyle bağışıklık sistemini düzenlemekte başta gribal enfeksiyonlar ve bağırsak enfeksiyonları olmak üzere tüm enfeksiyon hastalıklarına iyi gelmektedir. İçerdiği çinko nedeniyle bağışıklık sisteminin ve hormonların düzenlenmesi, yara iyileşmesine yardımcı olur. Çinko ve demir kansızlık tedavisinde faydalıdır. Probiotik etkisi olduğundan Türk toplumunun %70–80 inde bulunan ülser, gastrit ve mide kanserine neden olan Helikobakter Pylori isimli mikrobun tedavisinde etkili olabileceği teorik olarak düşünülmekle birlikte bu konuda doktor ve üniversiteler tarafından yapılacak bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır. Fazla miktarda sodyum ve potasyum içerdiğinden hipertansiyon, kalp ve böbrek yetmezliği ve karaciğer sirozu olanlar yememelidir. Probiotik etkisinin gıda laboratuvarlarında araştırılması gerekmektedir."

Coğrafi İşaretin Yayına Elverişli Örneği

Başvuru Sahibinin	
Adı Soyadı	Andırınlılar Eğitim Kültür, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
Uyruğu	TC
Adresi	İlkiz Sokak 21/22 Kızılay/Ankara
Telefon	0532 471 80 72 – 0312 207 28 26
Vekilin Adı Soyadı	
Vekilin Adresi	
Telefon	
Coğrafi İşaret Türü	Mahreç İşaret (Destekleyici Bilgi EK-1)
Coğrafi İşaretin	Tirşik
Uygulanacağı Ürünler	Tirşik

Türk Patent Enstitüsü Başkanlığından

555 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME GEREĞİ COĞRAFI İŞARETLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN TESCİL TALEBİ İLANI

Aşağıda; başvuru tarihi, başvuru numarası, başvuru sahibi, çeşidi ve teknik özellikleri belirtilen coğrafi işaret tescil başvurusu, 4128 sayılı Kanunla düzenlemeler yapılan 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında ilgililerin “Başvurunun Resmi Gazete’de ilan tarihinden itibaren altı ay içinde ilgili herkes 3, 5, 7 ve 8 ncimaddelerdeki hükümlere uygunluk açısından tescil talebinin geçersizliğine ilişkin Enstitü nezdinde itirazlarda bulunur.” hükmüne amir olan Kararnamenin 11 nci maddesinin 1 nci fıkrasına uygun olarak ilan edilmektedir.

Tescil edilecek coğrafi işaretler yine aynı Kararname’nin 20 nci maddesi gereğince; başkalarının aynı ürünleri üretimlerinin teknik özelliklerine uygunluğunun kontrolleri; aşağıda belirtilen komisyon tarafından hem üretim aşamasında hem de pazarlama aşamasında sürekli yapılacaktır.

COĞRAFI İŞARET

<i>Başvuru Tarihi</i>	: 06.05.2010
<i>Başvuru No</i>	: C2010/024
<i>Coğrafi İşaretin Türü</i>	: Mahreç İşareti
<i>Başvuru Sahibi</i>	: Andırınlılar Eğitim, Kültür, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
<i>Başvuru Sahibinin Adresi</i>	: İlkiz Sok. No: 21/22 Kızılay ANKARA
<i>Ürünün Adı</i>	: Tirşik
<i>Coğrafi İşaretin Adı</i>	: Andırın Tirşiği
<i>Coğrafi Sınırları</i>	: Kahramanmaraş İli ve İlçeleri (Belirtilen özelliklere bağlı kalınmak suretiyle diğer bölgelerde üretilebilir)
<i>Kullanım Biçimi</i>	: Markalama

Ürünün Tanımı:

Andırın Tirşiği yapımında kullanılan bitki, maki bitki örtüsünün oluşturduğu humuslu toprakta yetişen, özellikle yeryüzü kireç taşı kaplı alanda taze ve kuzu kulağı diye tabir edilen 10-15 cm uzunluğunda, Kahramanmaraş ili Andırın ilçesinde yabancı pancar olarak adlandırılan zehirli bir bitkidir. Çok ince kıyılmış yabancı pancar, su, yoğurt, un tercihen (yarma ve nohut) ile meydana gelen karışımının havayla teması kesilmek suretiyle en az 10 saat mayalanmaya tabi tutulması, mayalanan karışımın 2,5-3 saat odun ateşinde pişirilmesi sonra miktarı tercihe bağlı olarak bir porsi-

yonuna yaklaşık 1 diş sarımsak ezmesi ilave edilerek soğuk bir şekilde tüketilen bir bitki çorbasıdır.

Ayrırt Edici Özellikleri

Tirşik’in iki önemli ayrırt edici özelliği vardır. Birincisi yapım tekniği ve mayalanması, ikincisi hammaddesi yabancı pancar bitkisinin, biyolojik değişime uğramasıdır. Damak zevkini ve tadını varen yabancı pancarının yaklaşık 650-1250 m yükseklikte Karasal ve Akdeniz ikliminin kesişim noktasında, Kasım-Nisan ayları arasında yetişmesidir. Damak zevkine uygunluk açısından tercih edilen yetiştirme dönemi Aralık-Şubat ayları arasındadır.

Üretim Alanında Gerçekleşmesi zorunlu Bulunan Özellikler

Tirşik ana maddesi olan yabancı pancarın 650 m’den daha yüksek yerlerde 10-15 cm boyunda maki bitkisinin olduğu humuslu toprakta yetişmesi gerekir. Yabancı pancarı, Karasal iklim ve Akdeniz ikliminin kesiştiği yerlerde yetişir.

Üretim Metodu

Malzemeler:

1 kg yabancı pancar

4 lt su

250 gr yoğurt

175 gr un

10 gr yarma

10 gr nohut

1 çay kaşığı tuz

- Yabancı pancar çok ince bir şekilde kıyılır.

- Bol su kullanılarak en az iki kere yıkanır.

- Su 50 °C’ye kadar ısıtılır.

- 50 gr un ilave edilir iyice karıştırılır.

- 250 gr yoğurt ilave edilir.

- Un ve yoğurt birlikte çırpılmış suyun çırpılmış suyun içerisine kıyılmış yabancı pancar ilave edilir ve karıştırılır. Tercihe bağlı olarak nohut ve yarma da ilave edilir.

- Karışım kaşık yardımıyla düzlenir.

- Su yüzeyine çıkan yabancı pancarın üzerine kalan un ile yüzeyi tamamen kaplayacak şekilde ince bir tabaka oluşturulur. Karışımın hava ile teması un ile engellenir.

- Kazanın kapağı kapatılır.
- Karışımın olduğu kabın hava almaması için etrafı özenle kapatılır. 27-30 °C'de sıcaklığını muhafaza etmesi sağlanır. En az 10 saat bu şekilde bekletilir.
- Karışım kabarmışsa iyi mayalanmış demektir. Eğer kabarmamış ise 3-4 saat daha mayalanmaya bırakılır.
- Varsa üzerindeki un karışıma kaşık yardımıyla iyice yedirilir.
- Odun ateşindeki ocağa koyulur. Kaynayana kadar sürekli karıştırılır.
- Kaynamada sakinleşme sağlandıktan sonra kazanın kapağı kapatılarak 5-10 dk ara ile karıştırılır. Çorba kıvamına gelene kadar bu işleme devam edilir.
- 10 °C'ye kadar soğumaya bırakılır.
- 1 kg yaban pancarından yaklaşık 3,5 lt tirşik elde edilir.
- Birkaç diş sarımsak soyulup rendelenerek sos haline getirilir. Pişmiş tirşiğe ilave edilir.
- Bulgur pilavı ile servis edilir.

Denetleme Kriterleri:

Denetim Andırın Belediyesi ve Andırın Kaymakamlığı-Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından oluşturulacak 3 kişilik komisyon marifetiyle 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine uygun olarak gerçekleştirilecektir.

T. C.
TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ

COĞRAFI İŞARET TESCİL BELGESİ

Tescil No	: 172
Koruma Tarihi	: 06.05.2010
Başvuru No	: C2010/024
Başvuru Sahibi	: Andırınlılar Eğitim Kültür, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
Başvuru Sahibinin Adresi	: İlkiz Sok. No: 21/22 Kızılay ANKARA
Coğrafi İşaretin Adı	: Andırın Tirşığı
Ürünün Adı	: Tirşik
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç İşareti
Coğrafi Sınırı	: Kahramanmaraş İli ve İlçeleri (Belirtilen özelliklere bağlı kalmak suretiyle diğer bölgelerde de üretilebilir)
Kullanım Biçimi	: Markalama
Diğer bilgiler ektedir.	

Teknik özellikleri ve denetim biçimi ekte verilen coğrafi işaret; 17.03.2012 tarih ve 28236 sayılı Resmî Gazetede ilan edilmiştir. 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname'nin 12 nci maddesi gereğince 06.05.2010 tarihinden geçerli olmak üzere tescil edilmiştir.

Sayın Mustafa Keleş'e
Maddi manevi haklarından
dolayı teşekkür ederim
AMİTAX
Pamuklu
[Signature]

Dr. Ertuğrul BAKIN
Enstitü Başkanı a.
Markalar Dairesi Başkanı

T.C.
TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ

ANDIRIN'DA YAZ

3. YAZARLAR - ŞAİRLER - OZANLAR İMZA GÜNÜ

Andırın kışla bahçesinde yaz mevsiminde 3. Yazarlar- şairler- ozanlar imza buluşması yapıldı. Geniş davete rağmen yaklaşık 40 civarında katılımcı sağlandı. İmza gününde katılımcılar görüşlerini, eserlerinden parçalar sundular.

Gençler, yetişkinler yazar ve şairlerle buluştular, sohbet ettiler. Eserleri tanıdılar. İmzalatıp satın aldılar. Kimileri, de ziyaretçilerine eserleri hediye ettiler.

Program; andırın gelişim platformu, andırın belediyesi, kadirli 7 Mart kültür merkezi organizasyonunda yapıldı. 1 Eylül Cuma günü program ile o gün andırında kültür, sanat ve edebiyat konuşuldu.

3. ANDIRIN YAZARLAR- ŞAİRLER- OZANLAR İMZA GÜNÜNE ÇAĞRILANLAR

1. Abbas Paksoy Milli Şair
2. Abdulvahap KOCAMAN
3. Adil ÖZKALE
4. Ahmet GEBENLİ
5. Ahmet GÖKDAL
6. Ahmet TOLU
7. Aktuğ SOFUOĞLU
8. Alaaddin ÖZKALE
9. Ali AKHARMAN
10. Ali DİLCİOĞLU
11. Ali Kemal YİĞİT
12. Ali KOCAMAN
13. Ali ÖZKALE
14. Ali PÜSKÜLLÜOĞLU
15. AŞIK ABDULLAH
Kızılömerli'den
16. Aşık Ahmet ÖDÜL
17. Aşık Ali DEMİR
18. Âşık FEYMÂNÎ
19. Âşık GEZER
20. Âşık HASANÎ
(Hasan FINDIK)
21. Âşık HÜDAÎ
22. Aşık Hüseyin
23. Âşık İKRARİ
(Doğan KARADELİ)
24. Âşık KADERİM
25. Âşık Medeni KARATAŞ
(Âşık Feymani Çırağı)
26. Aşık MEHMET
27. Âşık REŞİT
28. Âşık SEFER
29. Âşık YOZCU
30. Aşık Yusuf SIRA
31. Ayşe ÇAĞLAYAN
32. Battal Gazi SAKATOĞLU
33. Behice BATUR
34. Buruklu Kul MUSTAFA
35. Celil ÇINKİR – (Delibal)
36. Cemal USKAÇ
37. Dadaloğlu

38. Durmuş Ali ÖZKALE
39. Elvan TÜRLÜ
40. Ese MEHMET
41. Fatma TAŞKAYA
42. Garip Süleyman
43. Gülhan ÖZKARA
44. Gürsel GÜVELOĞLU
45. Habip HATUNOĞLU
46. Hacı ÇİÇEKLİ
47. Hakkı ÖZDOĞAN
48. Halil KABACA
49. Halil KARABULUT
50. Halim HALLAÇ
51. Hamo Ahmet
52. Hasan PARMAKSIZ
53. Hasibe HATUN
54. Hatice KALE
55. Hayrettin ÖZERLİ
56. Hazım DEMİRCİ
57. Horoz AHMET
58. Hüseyin KOCAİSPİR
59. İbrahim Agah ÇUBUKÇU
60. İbrahim ARSLANTAŞ
61. İbrahim Ethem KUNDAKÇI
62. İbrahim KARALI
63. İbrahim Karalı DAVUTLUOĞLU
64. İsmail ÖNER
(Belediye İmamu)
65. İsmet YENİÇERİ
66. İzzet IRMAK
67. Kara Hilmi DÜLGER
68. Kara Mustafa TABUR
69. Karacaoğlu
70. Kazoğlu Mehmet
71. Kemal ÇUBUKÇU
72. Kemal ÇUBUKÇU
73. Kenan GÜVEL
74. Kır Berber CİHANGİROĞLU
75. Kuğ Mustafa
76. Kul HAŞİM
77. Kuyucu İSMAİL

78. Mahmut EYNALLI
79. Mahmut TAŞKAYA
80. Mehmet AKvYİĞİT
81. Mehmet Gühal AKYİĞİT
82. Mehmet İLBARS
(Dev Ozan)
83. Mehmet SARICA
84. Mehmet TÜRKMEMENOĞLU
85. Muhammet Uygur Ozan Adabi
86. Musa ASLANSOFUOĞLU
87. Mustafa ACEMBEKİROĞLU
88. Mustafa ÖZBAHAR
89. Mustafa TOGA
90. Mustafa ZİNCİRKIRAN
91. Muzaffer ÇAĞLAYAN
92. Münevver DÜVER
93. Nadir MUTLUHAN
94. Nazım KOCABOZDOĞAN
95. Osman TAŞTAN
96. Ozan CİVANİ
97. Ozan Sadık SUNA
98. Ömer HOCA
(Ayşe ÇAĞLAYAN'ın babası)
99. Refik TEKÇE
100. Seyfi GÜVEL
101. Seyfi GÜVEL
102. Süleyman TÜRKMEMENOĞLU
103. Tahsin SEDEFOĞLU
(Âşık Vebali)
104. Tarık KILIÇARSLAN
105. Telli HATUN
106. Turgut YÖRÜKOĞLU
107. Ulvi EREN
108. Veysel TÜYSÜZ
109. Veysi KABACA
110. Yasin LOĞOĞLU
111. Yaşar KEMAL
112. Zekiye KOCAOĞLU
113. Ahmet AKSOY

HASİBE HATUN

HASİBE HATUN ANMA PROGRAMI

Hasibe hatun andırından çıkmış, kadirli, adana hatta çukur ovanın yetiştirdiği ender kadın halk ozanıdır. Deyişleri, sözleri hala söylenir, topluma ışık tutar. Aynı zamanda yaşadığı devrin tarih tanığıdır.

Bu değer, her yıl Andırın'da, Kadırlı'de anılır. 2023 yılında andırın kışla bahçesinde hasibe hatun anma şenliği yapıldı. Yörenin aşık ve ozanları katıldı. Eserlerinden parçalar okudular.

Hasibe hatun hakkında İsmail Aslantaş ve Celil Çinkır konuşma yaptılar. Sunuşları birer tarih, kültür ve edebiyat manifestosu niteliğindedir.

3 Eylül günü andırın bir değerine sahip çıkarak geçmişle bağlarını kurmaktadır. Biliyoruz ki toplumun temeli kültürdür. Andırın bunu yapmaktadır.

Program, Kadırlı 7 Mart Kültür Merkezi ve Andırın Belediyesi, Andırın Gelişim Platformu iş birliğiyle gerçekleşti.

Görüşler Kültür Dergisi, 1938: 29

GELENEKSEL 3. ANDIRIN AŞIKLAR KERVANI VE YAYLA ŞENLİKLERİNDE ANDIRINLI HASİBE HATUN

Değerli Tirşik Okurları Merhaba. Kadirli 7 Mart Kültür Merkezi Derneğinin Yönetim Kurulu olarak, dernek faaliyetlerimiz arasına Andırınlı HASİBE Hatun hakkında anma programı yapmaya karar verdik ve bu kararımızı 2 Eylül 2023 günü Kışla Bahçesinde uygulamaya koyduk ve aşağıdaki program akışı içinde anma törenini gerçekleştirdik.

1. İstiklal marşı ve saygı duruşu
2. Andırın belediye başkanı sn. Ahmet DOĞAN'ın konuşmaları
3. Celil ÇINKIR tarafından, Andırınlı Hasibe Hatun hakkında biyografik bilgi verilmesi.
4. Hasibe Hatun'un torunu İsmail ARSLAN hocam hasibe hatunu anlatacak
5. Aşık Medeni KARATAŞ'ın hoş geldiniz deyişinin ardından Yunus ÇAYLI ile atışma yapmaları.
6. Aşık Feymani, Aşık Dermani, Aşık Diyari, Aşık Duranoğlu, Aşık Hasani, Aşık Medeni KARATAŞ, Aşık Murtaza ÇOLAKÇA, Murtaza KOCABOĞA, Aşık Osman ÇOLAKÇA, Aşık Sadık SUNA, Ozan Arif KOCABOĞA, Ozan Doğukan ÖZBİLİCİ, Ozan Veysi KABACA, Solist Selim YİĞİT ve Ozan Yunus ÇAYLI türkülerini çığırarak ve Şair Kamil YANAR şiirlerini okuyacak.

*Giden kâfirden geçilsin
Su yerine kan içilsin
Gazimiz emir göndermiş
Gâvur Türklerden seçilsin*

*Tufan'ın alayı metin
Talim ile sürer atın
Cenklerini metheyledi
Andırınlı Hasibe Hatun*

**KADIRLI 7 MART KÜLTÜR MERKEZİ
DERNEĞİ BAŞKANI, ARAŞTIRMACI
YAZAR VE ŞAİR CELİL ÇINKIR ANDIRINLI
HASİBE HATUN HAKKINDA VERDİĞİ
BİYOGRAFİK BİLGİLER**

Torosların öyle heybetli ve iç ferahlatan köşeleri vardır ki, orada yaşayanların kalbinde her an bir bahar yaşar. Ak bulutlarla kucaklaşan ve gümüş taçlı başlar ile berrak havalarda yıldızlara yaklaşan bu dağlarda yaşamının başka bir tadı vardır.

Korkunç fırtına uğultularına karışan kurt ulumalarını dinleyerek, suları donduran ve taşını, toprağını aklaştıran kar yığınlarını görenek geçirilen kış ayları, tatlı bir dağ rüyası gibi geçer.

Eteklerdeki karların eriyip, güneşin sık yeşil ormanlar arasından gülümseyerek sıçraması, dağ erlerinin de kalbini sıçratmaya kâfi bir heyecan ve bir şiir yaratır!

Baharında bütün vadilerini menekşe kokuları, kır

çiçekleri ve pınarların sesleri doludur.

Dağlarında birbirinden ayrılan dostlar gibi karlar çözülür ve tatlı bir rüzgâr çam dalları arasından bir musiki yaratarak geçer gider.

Çadırların yerleri değiştirilir.

Yeni doğan oğlakların sesleri, develerin çanları, çobanların kավalları, genç kızların türküleri, Toroslara mahsus bir orkestra yaratır.

Dağlara, bahara ve hayata doğru göç başlar.

Büyük av köpekleri sürülerinin peşine takılır, üç telli sazlar çalınır, kavallar öter, türküler taşar ve aşiretin göçü dağları, dereleri aşarak en güzel ve en tatlı bir manzarayı ayağının altına seren subaşlarında durur.

Burada hayat, çam kokuları insan ciğerlerinin en son guddesine kadar işler, burada kaynayan kayaları delerek fıskıran su, bir abı hayattır.

Bu dağlardan dereleri ve yamaçları seyretmek, mehtabında sürülerin romantik seslerine dalmak ve pastoral bir hayat yaşamak, insanın hayatına hayat ekler.

Yanaklarındaki kan damarları şişmiş, göğüsleri kuvvetten fıskırmış gibi dağlarda dolaşan delikanlılar, adeta bu dağlardan birer parçadır.

Beyaz sakallarına rağmen, işinin başında bütün hünerini hayretle gösteren ihtiyarlar bile bu cennete benzer dağlarda yılların eskiliğini ve mecalsizliğini istihkâr ederler.

İnsan burada şair olmazsa, şair doğmazsa yazıktır.

Buranın ihtiyarları, kadınları, erkekleri şair olmazsa da şair ruh-ludurlar. Halk edebiyatının bütün inceliğini bunların ruhundan süzülen türkülerde görebilirsiniz.

İşte size bugün bu cennet diyarın kuvvetli bir aşiret kadınından, Hasibe Hatun'dan bahsedeceğiz ve onu ona layık bir şekilde anmaya çalışacağız.

Hasibe Hatun, Andırın'ın Gökahmetli Köyü'nde doğmuş ve ömrünün önemli bir kısmını Osmaniye'nin Kadiri ilçesinde geçirmiş Avşar kökenli çok ünlü bir Türkmen kadınıdır.

Döneminde Torosların ve Çukurova'nın en güçlü ağıtçısı, şairi ve Karacaoğlan türkülerinin eşsiz bir nakil kaynağıdır.

Hasibe Hatun, Gökahmetoğlu Kara Mehmet Ağa'nın dört kızından birisidir. Diğer kız kardeşleri Emiş Hatun, Fatış Hatun ve Telli Hatundur. Kız kardeşlerinin hepsi de Osmanlı kadını dediğimiz tipten, ağır meclisleri olan, ağıt yakmasını bilen, almayıp veren, iyilik yapan, aç doyuran, çıplak giydiren bölgemizde isim yapmış hatunlardır.

Kendi beyanını esas aldığımız zaman 1882 doğumlu olduğunu görmekteyiz. Annesinin adı Duran Hatun, babasının adı Kara Mehmet (Ahmet) Ağa'dır. Annesi Duran Hatun, Kara Mehmet Ağa'nın ikinci hanımıdır. Duran Hatun, Yayıoğulları sülalesindedir. Süleyman Ağa'nın halasının kızıdır. Baba tarafından dedesinin adı Amber'dir. Hasibe Hatun Gökahmetli Köyü'nde doğmuş, büyümüş ve evlilik çağına kadar burada yaşamıştır. Hasibe Hatun, okuryazar olmasa da, halk ozanı ve şair olarak kendini çok iyi yetiştirmiştir. Bacısı Telli Hatun da kendisini ozan ve şair olarak yetiştirmiştir. Kız Çocukları; Hatice, Hayriye, Pakize, Erkek çocukları ise; Derviş, Hacı Arif, Mehmet Cemal, Galip. Ana ayrı baba bir

kardeşlerinin isimleri şöyledir: Kara Süleyman Ağa, Hasan Ağa, Tubuluş Hatça Hatun ve Hatice Hatun.

Eşi Darendeli Kara Mustafa Ağa'nın ölümünden uzun bir süre sonra, çocuklarından bazıları tarafından hoş karşılanmasa da, aynı zamanda amcasının oğlu olan Gökahmetoğlu Hacı İsmail Ağa ile ikinci evliliğini yapmış ve hayatının bundan sonraki kısmını, Andırın İlçesi'ne bağlı Anıcık Mahallesi'nin Haşimler Obası'nda tamamlamıştır. Hacı İsmail Ağa'dan çocuğu olmamıştır. 1945 yılı başlarında ağır kış şartları varlığını hissettiren, nefes darlığı rahatsızlığından Adana'da tedavi gördüğü hastanede vefat eder ve o tarihlerde Adana – Kadiri arasında yol olmadığından ve Ceyhan Nehri de taşıdığından Adana'dan Kadiri'ye ulaşmak imkansız olduğundan, aile dostlarından olan Dr. Ziya Bey tarafından Adana'ya defnedilmiştir. Günümüzde yaşayan aile fertleri arasında mezar yerini bilen kimseye rastlanılmamıştır. 1945 yılında Hasibe Hatun öldüğünde ulusal basınımız “-Atatürk'ün şair arkadaşı Hasibe Hatun öldü. “ diye manşet atmıştır. Bu yüzden, Güney illerimizde birçok okul, vakıf ve öğrenci yurtlarına Hasibe Hatun'un adı verilmiştir.

Yöre kültürüne önemli katkılarda bulunan şahsiyetlerin unutulmaması adına Andırın Belediye Başkanlığı'nın sosyal belediye-cilik anlayışı içerisinde hareket ederek bu tür anma programları yapılmasına vesile olması her türlü övgünün üzerindedir.

Kadiri'nin Sütçü imamı, Müftü Osman Nuri Efendi'nin oğlu Hukuk Fakültesi son sınıf öğrencisi iken subay olan Turgut Hilmi Saygılı'nın Galiçya Cephesi'nden şehit haberi gelmiş, kılıcı ve diğer eşyaları Kadiri'ye gönderilmiştir. Ancak annesine henüz bildirilmemiştir. Hasibe Hatun'un bu olay üzerine yaktığı ağıtın sözleri

*İstanbul'dan geldi nişan
Kalk yiğit kuşağı kuşan
Şu hatun'un kardaş' olur
Galiçya'da şehit düşen*

*Yüceden geldim yüceden
Bir seda gelir geceden
Kol üstünde canın vermiş
Güt de sor Bekir Hoca'dan*

*Ağa gezer ığır ığır
Ün et de Sadi'ye duyur
Çiftçiler bider istiyor
Kalk Ağam çiftliğe buyur*

Hasibe Hatun bahar ayları gelince ata biner Andırın-Göksun üzerinden eşinin memleketi Darende'ye gider imiş. Yol üzerinde Göksun'a bağlı Kamışlık Köyü'ne uğrar. Orada bir baba dostu olan bir Çerkez Beyi'nin evinde misafir olur. Çerkez Beyi, Hasibe Hatun farz et ben öldüm bana bir ağıt yakar mısın deyince adı dillerden düşmeyen o meşhur Çerkez ağıdını söyler.

*“Ne deyim de ne söyleyim
Ölü bizden olmayınca
Bir Çerkez'e ağıt m'olur?
Kırkı birden ölmeyince”*

Bu sözü bir başkası söylese kan temizler ama Hasibe Hatun söylemiştir. O, bu sözleri dostluğun sıcaklığına, hoş görüsüne dayanarak söyler. Daha sonra söylediği dörtlükler ile de gönül almasını bilir. Çerkezler de bu sözden asla alınmazlar, çünkü onlar da Hasibe Hatun gibi, bu söyleyişin şakadan olduğunu bilirler.

Hasibe Hatun ağıtçıdır, ancak o, her ölüye ağıt yakmaz. Onun ağıt yakacağı kişiler ya toplumsal değer açısından yeri doldurulmaz ağalar, beyler, yiğitler ya da gençler güzeller, koçaklar, olmalıdır. Ancak o ille de genç ve güzellerin ağıtçısıdır. Ağa, bey de olsa yaşı kemale ermişse, dünyada gün görüp alını, yeşilini kuşanmışsa, yani dünyada alacağı, vereceği kalmamışsa ağıt

yakmaya gönül elvermez.

Kadirli'nin ünlü ağalarından ve eşrafından Tevfik COŞKUN'un babası, Coşkunzade Hacı Musa Ağa'nın ölümünde ağıt yakması için Hasibe Hatun'a ısrarcı olurlar. Ağa'nın eşini kırmak istemeyen Hasibe Hatun yaşlı ağa için;

*Ben yalnız ağlayamam
Hatun beraber ağlasın
Yaşın, dişini yaşamış
Allah'ım rahmet eylesin*

*Yüksek kaldırın salını
Gütsin görününü görünü
Gayri Ağa'nın sırası
Bir oda dolmuş torunu*

*Bir oda dolmuş torunu
Gelinner bebek nazlıyor
Allah rahmet eylesin
Herkes nöbetin gözlüyor*

*Oğulları oda düzler
Gelinneri beşik nazlar
Allah vrahmat eylesin
Herkes nöbetini gözler*

Hasibe Hatun, Kadirli'nin meşhur davulcusu Abdal Aşır'ın ölümü üzerine ağıt yakar. Bu ağıtı sözleri şöyledir:

*Yalnızım nerde Aşır
Aklını başına deşir
Hatunlar toplandı geldi
Kalk oğlum kahveni pişir
Abdil'in kara kekili
Bende koymadın akılı
Tez gelesin ergen oğlum
Davulun dutta takılı*

*Davulu dutta takılı
Kim verir buna akılı
Aşır'ımın gendi ölmüş
Kim olur evin vekili*

Hasibe Hatun içinden gelmezse ağıt söylemez. Geben taraflarında

yaşayan hatırlı bir Ermeni'nin ölüsüne, ağıt yakması istenir. Hasibe Hatun, şu dörtlüğü söyler:

*Asker gelir boruyunan
Ladif gelir sürüyünen
Hursit de ölsün, Serkis de ölsün
Gelin de ölsün karyunan*

Yıl 1938, Mustafa Kemal daha sağdır ve Hatay'ı almaya kararlıdır. 1923 yılında Adana'ya yaptığı ziyaret sırasında siyahlar giymiş Hataylı iki genç kız kendilerini İstasyon meydanında Mustafa Kemal'in önüne atarlar ve Fransız işgalindeki Hatay'ı da kurtarmasını isterler. Mustafa Kemal, iki kıza günü gelince Hatay'ı kurtaracağına söz vermiştir. Ancak yıl 1938'e geldiği halde bu sözünü yerine getirememiştir. Mustafa Kemal hastadır, halkına verdiği her sözü yerine getirdiği halde, Hataylı kızlara verdiği sözü henüz yerine getirememiştir. “Ordu güneyle!” emrini verir, kendisi de trene binip Adana'ya hareket eder. Atatürk orduyu Adana Atatürk Parkı'nın bulunduğu yerde teftiş eder. Tüm Dünya ajansları Türkiye ile Fransa arasında çıkacak savaşı yazmakta ve haber olarak vermektedir.

Halkı motive etmek için Adana Halk Evi'nde dönemin ünlü şairleri coşturucu şiirler okumaktadırlar. Katılanlar içinde ünlü şair Behçet Kemal Çağlar ve Mehmet Emin YURDAKUL da vardır. Şiirler okuyan şairlerin hepsi erkektir. O anda herkesi şaşkırtan bir Türkmen kıızı, Hasibe Hatun da sahneye çıkar ve irticalen aşağıdaki dörtlükle başlayan şiiri okur.

*Koca yavuz gelmiş deryada yüzer
Atarsa topları orduyu bozar
Eline geçersen hizaya dizer
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

Şiir bitene kadar salonda bulunanlar pür dikkat ve hayranlıkla Hasibe Hatun'u dinler. Şiir bittikten sonra güncel Hatay duyarlılığını bu kadar net ifade eden Hasibe Hatun için, alkış sesinden sahne adeta

yıkılır. Hasibe Hatun sahneden indikten sonra orada bulunan, Neşet ERTAŞ'ın da söylediği ünlü Acem Kızı Türküsünün şairi Âşık Hüseyin:

“Bir kadın geldi de Hasibe Hatun, Bu nasıl kadın da erkekten metin.” dizelerini söyler.

*Koca yavuz gelmiş deryada yüzer
Atarsa topları orduyu bozar
Eline geçersen hizaya dizer
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

*Yavuz gelmiş dağlar gibi oturur
Atarsa topları ocak batırır
Seni tutar Atatürk'e götürür
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

*Dünyayı tutmadan topların sesi
Şahana benziyor Türk'ün pençesi
Sokağa düşmeden düşman kellesi
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

*Allah izin verir toplar atarsam
Emir ile muradma yetersem
İki kulağını birden çatarsam
Hiç elimden kurtulaman Fransız*

*Candarmalar gelir martini yağlar
Topçular gelmişte topunu teğler
Atarsam topları ananız ağlar
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

*Babandan mı kaldın şer misin bana?
Niçin vatanımı vereyim sana?
Canım hayatımı koydum ben buna
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

Hasibe Hatun yörük güzelini şöyle tarif eder; “Kuluç yastı, döş enni, çiğni düşkün, gerdan kakık, kirpik ok, çene gamzeli, ağız kallemiş gutusu, ten rengi ak üstü güllü, burun nohut, kaş yay, alın açık, diş mısır pirinci, kimseyi incitmeyen, konuk seven, erini bilen, güzeldir”.

Fadıma'm isimli türkü Andırın ilçesinin Başdoğan Kırsal Mahallesi'nin Topbaşlar obasında ya-

şayan 1926 doğumlu Çolak Musa Lakaplı kişiden 2014 yılında Celil ÇINKIR tarafından kaydedilmişti. Çolak Musa bu türküyü Aşağı Andırın düzündeki çalışırken Hasibe Hatun'un sağlığında ondan dinleyerek öğrenmiş ve ezberlemiş.

FADİMA'M

*Ağır katip m'oldun defter yazarak
Yoruldu mu düğmeleri çözerek
Korkuyon mu on kızınan gezerek
Beş tanesi cariyendir Fadıma'm*

*Tel tel olmuş kolunçtaki belikler
Kırmızı cepkeni koldan ilikler
Kahrını çekemez oluk yiğitler
Ben olayım senin eşin Fadıma'm*

*Sallanıp da şu karşımdan gelişin
Eğlenip de hatırımı soruşun
Ağ üstüünden kırmızıyı çalışın
Ne güzel yakışmış başın Fadıma'm*

*Doğrusun da Karac'oğlan doğrusun
Deryalarda gemilerin yürüsün
Koyundaki cennet ala kurusun
Kokuyor yanağın, düşün Fadıma'm*

Hasibe Hatun atlarla ilgili şöyle der;

“At, benim üç muradım var demiş. Kuyruğum yere değsin, üstüme gelin seğsin, bir de sülebeği döşün döğsün.”

HASİBE HATUN'UN BACISI TELLİ HATUN'A YAKTIĞI AGIT

Eskiden köy yerinde kadınlar bir araya gelirler ve şehriyel dökerler imiş. Şehriyel dökken kadınlara da kadınlardan bir tanesi yemek yaparmış. Gene böyle şehriyel dökme merasimi olur. Şehriyel dökken kadınların arasında Hasibe Hatun, Telli Hatun ve Gökahmetli Köyü'nün diğer hatunları bulunmaktadır. Hasibe Hatun şehriyel dökken kadınlara yemek yapar ve şehriyel dökkenlerin yanına gelir.

Yemeğin yapıldığını duyan Telli Hatun ocaklığın başına gider ve bir dürüm ekmeğinen barabar goca bir kazan yemeğin tamamını yer. Bu durumu öğrenen Hasibe Hatun bakalım bacısına neler söyler:

*Kele gelin kele gelin
Gelin de elinden alın
Ben sufrayı alamıyom
Gelin de elinden alın
Ben sufrayı alamıyom
Gelin de elinden alın*

*Bir gazan bişirdim aşu
Bacım şahbaz dutar işi
Bir sufra ekmeği yemiş
Yülenmiş de gelmiş dişi
Bir sufra ekmeği yemiş
Yülenmiş de gelmiş dişi*

Atalarımız “erkek sel, avrat göl” demiş. Karılar içinde iyileri olduğu gibi kötülere de vardır. Biz bunu kusur görmeyiz. (görmeyiz) Dünyada türlü türlü avrat, türlü türlü erkek olur. Bir bakın, size bu üç avradın nasıl olduğunu anlatayım da öğrenin der Hasibe Hatun

Zavratızort avrat:

“İşin nereden geldiğini, nereye gittiğini, nasıl olup bittiğini bilmeyen avratlara –zavratızort- avrat derler. Bu avratların hesabı, kitabı olmaz, onların sözüyle kuyuya inilmez. “Zavratı zort” süsü, eğlenceyi seven kadınlardır.

Bu karılar iş görüyor derler, herkese öğünürler ama işlerinin aslı astarı olmaz. Erlerine yardım eder gibi görünürler, kârları olmaz, misafir ağırlarım derler, misafiri kovarlar.

Dedelerimiz bu tip avratlara kötü dualar etmiş der ve şöyle devam eder

Kötü olur avradın kötüsü kötü

Çengellerde kokudur aldığı eti

Bir elden, bir ele yayılır meti

Yandım –zavratızortun- da elinden

Kurtar Allah'ım bizleri kötü dilinden avrat komasın..."

"Allah bir eve bunun gibi bir karı vermesin."

Andırın'ın Parmaksızlar köyünde yaşayan İsmail Efendi'nin iki tane eşi vardır. İki eşle yetinmeyen İsmail Efendi Kadırlı'nın Bozkuyu Köyü'nden bir kız alır getirir. Bu olay üzerine yörenin ünlü ağıtçısı Hasibe Hatun çok üzülür ve bir ağıt yakar: Şöyledir bu ağıtın sözleri:

Bozkuyu'dan gelin geldi

Gadirli zarkadık durdu

İki avrad yedi çocuk

Aman bu herif gudurdu

Bozkuyu'dan gelen güzel

Maşallah değmesin nazar

İki avrad yedi çocuk

Bu herif gudurgun gezer

Çepelimürt avrat:

"Çepelimürt avrat da akşama kadar iş görmez, iş bilmez ve kavgacıdır. Çadırında, evinde çene çalar, öteki beriki ile kavga eder, yalancı pehlivan gibi adam aldatır. Bu karıların evine tavuk pisliğinden giremezsin. Bak atalarımız bunlara ne demiş;

Üfürür üfürür yanmaz ocağı

Kanaralar gibi kokar bucağı

Tavuk bokuyla dolar bucağı

Yandım çepelimürdüün elinden

Tanrı kurtar beni onun dilinden

"Allah adama bu şekil avradın yüzünü göstermesin. Bunlar ev batıran, yurt göçüren karılardır."

Hazretimülk Hatun:

"Bu şekil kadınlar, işinin idaresini bilen, herkesten önce kocasını seven, evin erkeğine, uşağına yardım eden, misafire iyi bakan kadınlardır. Bunlar her zaman obanın şenliğidir. Bu kadınların girdiği yere saygı girer."

"Böyle hatunlara canlar kurban olsun, bunların ahi-retleri ışık dolsun, bunlar bolluktan darlığa girmesin, günün akını görsün, düşmanın kara yüzüsünü görmesin, bin yaşasın."

Dedelerimiz bunlar için şöyle demiş

Kıyına kıyına yıkıyor yükü

Bulunmaz dünyada biricik teki

Hep böyle m'olur Hatun'un kökü?

Birin de bana ver Hazretimülkün"

Hasibe Hatun'a göre Erkekler de üçe ayrılır:

1. Kısım erkekler: Yatar kalkmaz, gözünü açmaz, geçim kaygısı çekmez.
2. Kısım erkekler: Gider gelmez, yüzü gülmez, geçim yolu bilmez.
3. Kısım erkekler: Aslan yürekli, yiğit atlı, dili tatlı, cebi harçlıklı, kendi dışlıklı.

Hilmi Bey'in (Köksal) anlatımına göre 1930'lu yılların içinde Kadırlı Belediye Reisliği yapan Faik Üstün, makamından şalvarlı köylüleri kovar. Bunun üzerine Hasibe Hatun manalı bir söz sarf eder:

"Akallı ol oğlum akallı ol

Akallıyı pek severler

Ahali ile hoş geçin

Sonra kürkünü soyarlar..."

Geleneksel 4. Andırın Aşıklar Kervanı Ve Yayla Şenlikleri Programı'nda buluşuncaya kadar esen kalın.

TÜRKMEN AĞITÇISI HASİBE HATUN

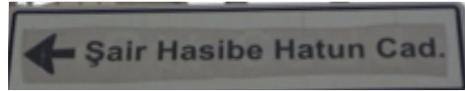
Türkmen Ağıtçısı Hasibe Gök (Başbilir), 1885 yılında Andırın'ın Gökahmetli köyünde doğar, 1945 yılında 60 yaşında Adana'da toprağa verilir. Yaşar Kemal, Ağıtlar kitabında, Hasibe Hatun için : "Çukurova ve Torosların en ünlü ağıtçısıdır." der. Hasibe Hatun adı Adana ve Kadirli'de cadde ve sokaklara, okul, yurt ve vakıflara verilmiştir. Şiirleri ve ağıtları 1930 ve 1940'lı yıllarda Adana Halkevince çıkartılan gazete ve dergilerde basılmıştır.

Hasibe Hatun, asıl ününü yürekli bir kadın olarak Fransızların Çukurova'yı işgali döneminde Doğu Kilikya Bölgesi Kuvayi Milliye Komutanı Osman Tufan'a verdiği destekle yapmıştır.1945 yılında Hasibe Hatun'un ölümü yerel ve ulusal basından:"Atatürk'ün şair arkadaşı Hasibe Hatun Öldü" manşetleriyle duyurulmuştur.

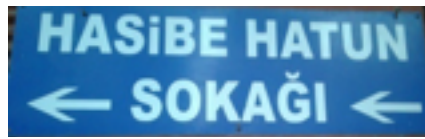
Adana Etnografya müzesinin kurulmasında Türkmen kültürü ile ilgili bölümlerin oluşturulmasında Hasibe Hatun'dan yararlanılmıştır.Kadirli'nin toprak ağalarından ve esnaflarından, Darendeli Mustafa Ağa ile 14 yaşında evlenen Hasibe'nin bu evlilikten kız ve oğlan 7 çocuğu olur. Hasibe Hatun Mustafa Ağa'nın ölümünden sonra çocukluk aşkı amcaoğlu Hacı İsmail Ağa ile evlenir. Hacı İsmail Ağa: eşimin babasıdır. Hasibe Hatunla ilgili bilgileri O'nu yakından tanıyan birlikte yaşayan eşimin ailesinden, komşularından aldım.

*Yaktığı ağıtlarla tanınan Andırınlı Hasibe Hatun.
[Görüşler Dergisi'nin Cumhuriyet'in
15. yıldönümü özel sayısı], Adana Halkevi*

Adana'da Hasibe Hatun Caddesi

Kadirli'de Hasibe Hatun Sokağı

BİLDİRİ METNİ

Hasibe Hatun : Türkiye'nin kurtuluş ve kuruluş dönemlerine tanıklık etmiş, tanıklıktan öte yöresindeki oluşum ve gelişimlerin içinde bulunmuş, katkı vermiş, Çukurovalı yürekli bir Türkmen kızıdır. Duygularını ve yüreğinden kopanları kıvrak ve işlek bir dille yansıtan cesur bir halk aşığı, usta bir ağıt yakıcıdır. Hasibe Hatun adı: Adana ve Kadirli'de cadde ve sokaklara verilmiştir.

Sanat yaşamına, Kemal Sadık Göğceli adıyla bir ağıtçı

ve ağıt derlemecisi olarak başlayan ünlü romancımız Yaşar Kemal,Hasibe Hatun'u: "Çukurova'nın en ünlü ağıtçısı" olarak tanımlar.1940'lı yıllarda Yaşar Kemal'in --Adana Halkevince basılan Ağıtlar kitabındaki, Sabahattin Eyüboğlu ile birlikte hazırladıkları Gökyüzü Mavi Kaldı kitabındaki ve yine Yaşar Kemal'in arşivinden Alpaz Kabacalı'ya vererek Sarı Defterdekiler adıyla yayımlanan kitaptaki ağıtların büyük çoğunluğu Hasibe Hatun'dan derlenmiştir.Yaşar Kemal, Hasibe Hatun'un evinde aylarca kalmış, dizinin dibine oturarak ondan derlemeler yapmıştır.

Konar-göçerlikten yerleşik yaşama geçen Türkmen kültürü ve gele- neğinden beslenir Hasibe Hatun. Yerleşik yaşamda nesirle yazılmış uzun anlatımlı romanlar, öyküler, destanlar vardır. Oysa konar-göçer kültürde akılda kolay kalsın, unutulmasın, nesilden nesle aktarılsın diye ölçülü uyaklı, az sözle çok şey söyleyen, nazım türünde, ezgili türküler, yürek yakan ağıtlar vardır.

Yerleşik yaşamda, bu dünyada sev- diğini kaybedenler, onları sonsuza kadar yaşatmak için, mumyalarlar, taştan , mermerden, granitten me- zarlara ve hatta piramitlere ko- yarlar. Konar-göçer kültürde bu olanak olmayınca, kaybettiklerinin özellik ve güzelliklerini sonsuza dek kalıcı kılmak için onları: söz- cüklere gömerler, belleklere ka- zırlar. Akıllarının bir köşesinde tutarak nesilden nesle aktarırlar. Bilirler ki mezar yapsalar bile hangi dağ başına, hangi yaylaya gömerlerse gömsünler, dönüp do- laşıp geldiklerinde o mezarı olduğu gibi bulamazlar. Ya yel almıştır ya da sel.

Ağıt geleneği:Türkmen yaşamının dayattığı zorunluluktan kaynak- lanır. Türkmen geleneğinde kadın hayatın her yerindedir. Üretendir. Erkeğinin yanında omuz omuza kavga edendir. Kafes arkasında, peçe gerisinde değildir kadın. Di- yeceğini de duygularını da, aşkını da nefretini de öfkesini de eğip bükmeden en sert ve en kestirme biçimde mermi gibi çıkarır verir ağ- zından.

Bildirimize konu olan Hasibe Hatun, Türkmen kültürden bes- lenen, silahı belinde, söyleyeceği dilindedir. Güzeldir, alımlı-çalım- lıdır. Sözü de zekası da eli de dili de kıvraktır. Attığını vurur, akar suyu durdurur. Andırın'ın Gökahmetli köyünden Kara Mustafa Ağa'nın kızı Hasibe, daha on dördüne yeni basmış olsa da Karacaoğlan'ın de- yişiyle: "Bir tomurcuk gül" olarak, güzelliği ve dilbazlığının ünü, çu- kurova'ya ,Toroşlara yayılmıştır.

Çukurova'nın binlerce dönümlük toprak sahibi ve Kadirli'nin zengin esnafından Darendeli Mustafa

Ağa'nın da gönlü düşer Hasibe kıza. Mustafa Ağa evli, Hasibe ise daha on dördündedir.Hasibe ve ailesi istemese de Mustafa Ağa karardır Hasibe için servet bas- maya."Terazinin bir kefesine Ha- sibe'yi koyun, bir kefesine de altın koyar tartar alırım" der ve de alır on dördünde Hasibe'yi.

Hasibe, Mustafa Ağa'nın ikinci eşidir ve on beşine basmıştır.Hami- ledir, göç mevsimi gelmiştir. Allı yeşilli ipekliler içinde ve en soylu atın üstünde baş bağlı, zülûf yağlı yayla yolundadır. kamalaklı kara- ardıçlı yayla yolunda Hasibe'nin sancısı tutar. Utancından kim- selere söyleyemez. Dizginini sapa bir yere kırdığı soylu atından iner, doğum başlamıştır. Yayla yolunda doğurduğu kızın göbegini saçının teli ile kesip bağlar, heybesinden çı- kardığı beleğe sarar, göç kervanına yetişmek için bindiği atı kırbaçlar. Kızı Hayriye'yi, Mustafa Ağa'nın kucağına verir. Hayriye on beşinde öldüğü zaman O'nun için Hasibe Hatun şu ağıdı yakar:

*Boğazına altın takar
Çıkar da aynaya bakar
Nuri Çavuş'tan uğrun ver
Duyarsa konağı yıkar*

*On beşinde kızı ölen
Bibi alır mı dışlığı
Gül dudaklım gelin oldu
Nuri emmisi ver harçlığı.*

*Vermem o yıkık evine
Kız gişin yaptırısın konak
Halit oğlan çok müşteri
Gelsin de beraber yanak*

*Halit oğlan çok müşteri
Gelsin de burda ağlasın
Babasını karıştırmaz
Nuri Çavuş'a söylesin*

*Boynuna altın takınır
Çıkar aynaya bakınır
Ferde Teyzen düğün gelmiş
Söylemez benden sakınır*

*Hayriye Telli'ye yeğen
Daha çok ederim figan
Kınamasın eller beni
Elimden uçurdum doğan*

*Kız anadan ayrılır mı
Bir defacık dövmeyinen
Fadik Hatun fistan diker
Mor kadife düğmeyinen*

*Hükümetten ister Kenan
Aziziye'den gelir selam
Yekinsene gül dudaklım
Yalnız anan mı yanan.*

*İçeriye kurdum düğün
Kızlar da oynasın oyun
Kızım şahpaz koyun sağar
Çerkezler satmasın koyun*

*Bir ateş düştü özüme
Edibe bakma yüzüme
Saadet size veriyorum
Mukayyet olun kızıma*

*Ancak kızım beni yakar
Del' olurum gayri deli
Düğününe ulaşmazsa
Dayısına vermem yolu*

*On dördümde gelin geldim
On beşimde seni buldum
Evvelden gül benzim vardı
Şimdicek sararıp soldum*

*Yanarım kızım özümden
Gidemez oldum dizimden
İntizar verirdi baban
Kan gelsin iki gözümünden*

*Maraş'tan aldım donunu
Görmedi baba günüünü
Geri durun siz hanımlar
Görmen kızımın tenini*

*On dördümde gelin geldim
Yavruma ederim emek
Yeni beşiğe beledim
Kalk kızım vereyim memek*

*İspire benzer bakışı
Kekliğe benzer sekişi
Bir mektepli kızım öldü
Dört yerden söktüm nakışı*

*Kadanalam hanım dezze
Kızım varmadı mı size
Kimseye benzemez kızım
Gerdanı benzerdi kaza*

*Gitmem darende yurduna
Yavrurum yakıyor derdine*

Allah canımı alaydı
Koymayaydı ardına

Kimin ölüük cahil kıztı
Yanar anasının özü
Şimdiden göresim geldi
Çatık kaşı söbe gözü.

On beşimde buldum seni
Saçımıla göbeğin kestim
Sen de on beşe gelince
Gayri anaya mı küstiin.

Hasibe Hatun Kocası Mustafa Ağa
için ağıt söyler.

Ağam gezerdi Halep'i
Yenice bozdum dolabı
On dördüm içinde geldim
Boyumca altın kelebi

Ağam Halep'i gezerdi
Sarraftan altın bozardı
Beyrut'tan yükü gelince
Bir hafta dükkân düzerdi

Çifte zağar küheylan at
Ağam av eder ovada
Kanatlayıp uçurmadım
Cücüğüm kaldı yuvada

Galip babasını ister
Allah bana bir yol göster
Altında keçe serili
Zağarı çarşıda besler

Sabahınan erken kalkar
Narası çarşıyı yıkar
Bulamam menendin eşim
Kaymakama silah çeker

Galip Babasını ister
Hac'arifim dıyar'mola
Ver yetimi sen çık deyip
Oğulluklar kovar'mola

Kurban'olam kayınlarım
Bilmem dulluğun halinden
Suya düştüm akıyorum
Acep kim tutar elimden

Saat üçte yattı ağam
Seherleyin kalkar'mola
Derviş geçim yolu bilmez
Abdulvahap bakar'mola

Dul oldum çekerim yası
Kulağımıda kaldı sesi
Beş yüz lira muaseresi
Kim verecek kumandası

Sürdüm kahvesi demlensin
Dul oldum gönüm gemlensin
Baban bayramcı geliyor
Gül dudaklım karşı gelsin

Saat üçte kurdum figan
Elimden uçurdum doğan
Baban bayramcı geliyor
Yavrurum hizmetine sıvan

Yekin vezir ağam yekin
Kalmışım dullukta esir
Ağam yavruruma gidiyor
Hizmetimde ettim kusur

Hasanefendi oğlu Duran Ağa'nın
kızı Suna'nın ölümünü duyan
Hasibe Hatun Feneri eline alır ve
ölü evine Koşar. Suna'nın ağıdı:

Yüce dağın karıydım
Garbi vurdu da eridim
Kızın öldüğün duyunca
Feneri aldım yürüdüüm

Yenemiyom anasını
Gelin ettim Suna'sını
Babası izin vermiyor
Gece yaktım kınasını

Kadanı alayım Esmem
Yosmayıdı kızın yosma
Üç kilimin birin atak
Tomafıle atmam basma

Çeyizini hazır ettim
Sandıklarda düzüüm düzüüm
Komşuyudun Esmem Hatun
Methini eylesin kızın

Yantıyorum kızcağızım
Ar ediyom ağlamaya
Telli Münire'yi getir
Şu başını bağlamaya

Bir ben yanmıyom kızuma
Yavrurum yakıyor alemi
Bir mektepli kızım öldü
Mektepten geldi kalemi

Hasibe Hatun Nişanlı kıztı Haticem
nin Ölümü üzerine ağıt yakar:

Öksüz dedirmem yavruruma
Halay çekeceğim biraz
Hayriye'mi biliniz mi
Yüz güz güllü dudak kiraz

Vallahi yalan değilim
Bir kıztı yitirdim birinci
Hayriyemi biliniz mi
Dudak kiraz dişler inci

Pırtısı bohçada solan
Çeyizi sandıkta kalan
Kimise karşıma çıksın
Nişanlı kıztı ölen

Aman çatladım çatladım
Dört bohçayı bir katladım
Benim analığım batsın
Çeyiz sandığı kitledim

Abdullah'a bir şey demem
O'nunda akılı şaştı
Kızımın Salı gelince
Sağmeninen doldu taştı

Andırın'dan atlı geldi
Düğün kurun edin ziyet
Amanın düğünümü kurdum
Bakın top top olmuş millet

Dostum olanlar görmesin
Ben usandım kara yastan
Bekir'in eline verdim
Kara manto pembe fistan

Sürmedim dünya demini
Almadı gönüm gamını
Hatice diye çağırırım
Vermedi atın gemini

Bekir Ağa çeker kendi içini
Ulu Tanrım affeyesin suçumu
Öpemedim yanağını saçını
Nişanı üstünde kaldı ağlarım

Kara gözlü çatık kaşlı Haticem
Beyaz tenli ipek tenli Haticem
Gül dudaklı inci dişli Haticem
Kara yere gelin olmuş ağlarım.

Doğu Klikya bölgesi Kuvvayı
Milliye Birinci grup komutanı
Yaycoğlu İbrahim Ağa'nın Ölümü
Üzerine Hasibe Hatun'un 1942 yıl-
ında yaktığı ağıt.

Geldim diz çöktüm oturdum
Bu yıl bir ağa yitirdim
Süleyman'ın yanna gitmiş
İnşallah geri getirin

Odada ağa oturur
Uşaklar kahve getirir

*Gadan'alayım Münire
Kızlar hizmetin yetirir.*

*Şu bacısı şu gelini
Kardaş komadı halimi
Üç gün sonra koca ağa
Çatal indirir gelini*

*Ayşe çaydanlığın getir
Münire hizmetin yetir
Kızım şimd'ağan çağırır
Kalk gayrı maşlahın götür*

*Gölden uçtu'mola durna
Kimi kara kimi sürme
Kadan'alayım Münire
Ağayın çadırın derme*

*Atın dorusun saymazdı
Kardaşım binerdi kıra
Telli çarşaf beğenmezken
Şimdi kondu kara yere*

*Fatma ölsün, Solmaz ölsün
Bacıların kadan'alsın
Ben yalnız ağlayamam
Ağlan kardaş anam gelsin*

*Gel Fatma yanımdan otur
Dedeyin suyunu götür
Evlatsız babamın kızı
Gayrı sen aklını yitir*

*Nenni babam oğlu nenni
Süleyman'ın döşü enli
Hüseyn'imi sorarsan
Daha yeni delikanlı*

*Zorumuş kardaş acısı
Gelmedi Hüsn'e bacısı
Hüseyn'i Süleyman'ı
Hacı'yi tutsun sucusu*

*Bundan başka ağıt demem
Şerif Leman gelmeyince
Unutmam gardaş unutmam
Karamazar olmayınca*

*Kardaş kabire konunca
Mevlam versin bana sabır
Allah Müftü'yü korusun
Yüz kırk lira verdi kebir*

*Yol uzak Leman gelmezse
Müftü hiç halden bilmezse
Ağamın camı sıkılır
Kıratı koşu almazsa*

*Madalya gelmiş döşüne
Haçın Fırnız'ı alınca
Çifte kurbanlar kestirdi
Ben Adana'dan gelince*

Hasibe Hatun ağıtçıdır ancak o her ölüye ağıt yakmaz. O'nun ağıt yaktıkları yörede nam salmış ağalar, beyler, yeri doldurulmaz yiğitler, koçaklar, gençler ve güzellerdir. Ancak O, ille de genç ve güzellerin ağıtçısıdır. Ağa, bey de olsa yaşı kemale ermişse, alını yeşilini kuşanmışsa, dünyada alacağı vereceği kalmamışlara, gün görmüş, ömür sürmüşlere ağıt yakmaz. Kadırlı'nın ünlü ağalarından ve eşrafından Hacı Musa Ağa'nın ölümünde ağıt yakması için Hasibe Hatunu götürürler. Yaşı kemale ermiş ağa için hasibe hatun ne desin içinden gelmeyerek şu dörtlülüğü söyler

*Ben yalnız ağlayamam
Hatun beraber ağlasın
Gayrı ağanın sırası
Allah ırahmat eylesin.*

Der ve susar. Hasibe Hatun bir dörtlük için mi getirilmiştir. Israr üzerine:

*Yüksek kaldırın salını
Gitsin görününü görününü
Allah nazardan saklasın
Bir oda dolu torunu.*

Dörtlülüğünü de söyler. Israr edilse de içinden gelmeyince belli ki söylemeyecektir.

Andırın'ın Geben taraflarında ölen bir Ermeni'nin ölümü üzerine ağıt yakması için Hasibe Hatun götürülür. Hasibe yine gönülsüzdür ve şu dörtlülükle içinden geçenleri diler:

*Asker gelir boruyunan
Redif gelir sürüyünen
Hurşit'dölsün, Serkiz'dölsün
Gelin'dölsün karyınan*

Kızılcaoba yaylasında Berke dağına geyik avına gidip eli boş dönen Amca uşakları için Hasibe Hatun şu taşlamayı söyler:

*Ava gitmiş aslanlarım
Ormanda silah takılar
Etsemiş emmim uşağı
Baltanın sapın kokular*

Hasibe Hatun atışmacıdır. Şiirleri kitaplaştırılan şair Behice Batur ile Hasibe Hatun horozlar üzerinden atışma yaparlar. Hasibe Hatun yaşça Behice'den büyük ve Behice'nin konuğudur. Hasibe Hatun, çal horozu, Behice Hatun, Kırmızı horozu destekler ve atışma başlar: Hasibe Hatun Söyler:

*H.H.
İndirin beri indirin
Bakayım şöyle döndürün
Buna destan söylenir mi
Kesin bana pay gönderin.*

*B.B.
Bu sözün bana dokundu
Teyze söylemiyon haklı
Eğer sen pay istiyorsan
Yarın kestireyim toklu*

*H.H.
Ben toklu etinden yemem
Horoz etinden isterim
Böyle kör horoz yaşamaz
Yarın doktora gösterin*

*B:B:
Ne öğersin çal horozu
Nasıl olsa yıktırırım
Körlük yiğide kusur mu
Doğan gözü taktırırım*

*H.H.
Söylenir cesurun sözü
Yiğide verirler kıızı
Çatal yürekli çal horoz
Vurunca çıkarmış gözü*

*B.B.
Çal horoz da kötü durur
Kanatları düşük yürür
Bozun ne kıymeti var ki
Herkes kıızı soya verir*

*H.H.
Horoz gayet düşünüyor
Bu körlükten ölü'r mola
Doktorlar muayene etse
Kör derdinden bilir' mola*

B.B.
Öyle olur böyle olur
Çekilecek başa gelir
Eğer ömrü kısa ise
Doktor baksa yine ölür

H.H.
Ben bu gün gitmem buradan
Horozun ölür yaradan
Neden boz deyip duruyon
Ateş eskiden hanedan

B.B.
Ateş eskiden hanedan
Kallioğlu ona yaren
Ateş ile ölçülür mü
Söylər onu bilen gören

H.H.
Horozun donu kırmızı
Size çokça etmiş nazı
Ben sözümü bitiriyom
Sen de bitir bacım kıızı

B.B.
Horoz döner geze geze
Tatlı camı çeker ceza
Aslan'dolsa kaplan'dolsa
Allah'tan gelmez mi kaza

Hasibe Hatun'un Kardeşi Ahmet kaçaktır ve hakkında vur emri olduğu için arnmaktadır. Hasibe adını ve kıyafetini değiştiren kardeşi Ahmet'i Akçadağ'ı mekan tutan eşkiya kürtlere emanet etmiştir. Hasibe'nin öbür bacıları Fatış ile Telli 'de kardeşleri Ahmet'in akibetini merak etmektedirler ve bu meraklarını karşılıklı söyledikleri dörtlüklerle gidermeye çalışırlar. İlk söyleyen ve soran Fatış olur:

Duydu'mola garip bacım
Yolda öldü küçük Hacım
Kul olsa karşı koyardım
Allah'a yetmedi gücüm

İşte getirdim bacıma
Ne dersin küçük Hacıma
Yolda kucağımda öldü
Çokca gidiyor gücüme

Hemi Yusuf hemi Kenan
Durur mu ciğeri yanan
Ben kaçığın bacısıyım
Yurdun iyisine konan

Yaşa babam kıızı yaşa
Sözüm geçer dağa taşa
Söylemen öldürsün beni
Vur emri çıkmış kardaşa

Kız beni yaylada görsen
Oldum Gürünlü köçeği
Hasibe senden isterim
Babamın oğlu kaçığı

Sözü Hasibe alır ve bacısı Fatış'e yanıt verir:

Ben yaylada çok ağladım
Yoğudu yanımda yoldaş
Kürtlere emanet ettim
Ağcadağ'da kaldı kardaş

Fatış söyler:
Yoruldu bacım yoruldu
Kara bahtıma darıldım
Kaçağı geldi deyince
Garibim sana sarıldım

Hasibe
Ne dayannım ne yorullum
Birin alır birin korum
Sabırlı ol babam kıızı
Bir gizlice yerde derim

Kardaşımı böğ soktu da
üç gün başımı bekledim
Kardaş kaptıya gelince
Aldım kilere sakladım

Şaştım babam kıızı şaştım
Bir soğumaz aşka düştüm
Jandarma geldi deyince
Yedi dağı birden aştım

Kız sen gelmedin yurtlara
Ben de uğradım dertlere
Gardaşı emanet ettim
Akçadağ'daki kürtlere

Yağlıgını kıvrak bağlar
Gören kızlar gönül eğler
Dağlara emanet ettim

Gümüslü gama takınır
Derviş görünce çekinir
Deli densiz babamoğlu
Atnan sarpa çekilir

Vili babam oğlu vili
Terkeleydi gitti eli

Giyinmiş bir çeçen dono
Adını da vurmuş Ali

Kardaşımı saklan dağlar
Çukurova'da kurtuluş savaşı
bitmiş, toprak ağaları arasında
paylaşım ve nüfuz savaşları baş-
lamıştır. Cumhuriyet hükümetleri
henüz yurt genelinde kurumla-
rıyla yerleememiş ve merkezi oto-
riteyi sağlayamamıştır. Gücü gücü
yetene dönemi hüküm sürmekte,
çukurovalı ağa ve mütagallibe
takımı güvenlik ve baskı unsuru
olarak kendilerine bağlı eşkiyalar
beslemektedir. Kimin eşkiyası
daha güçlüyse borusu öten de odur.
Halk, Fransız ve Ermenilerden
yurdu kurtarmıştır; ama eşkiya bas-
kısından henüz kurtulamamıştır.
1930'lu yıllarda Çukurova'da
dirlik düzenliği sağlamak amacıyla
Binbaşı Nazmi Sevgen komuta-
sında 200 kişilik bir müfreze gelir.
Çukurovalılar Binbaşı Nazmi'ye,
Pepe Nazmi, derler. Önce eşkiya
hamiliği yapan ağa ve eşraftan 119
kişiyi Diyarbakır'a sürgün eder.
Hasibe Hatun da eşkiya hamisi
olarak ihbar edilmiştir. Nazmi Bey
de adı dilden dile dolaşan ünlü
ağıtçı Hasibe Hatun'u merak et-
mektedir, mevcutlu olarak huzura
çağırılır. Böyle olacağını tahmin
eden Hasibe Hatun, Binbaşının
özel yaşamıyla ilgili araştırmasını
yapmış, neyi nasıl söyleyeceğini
önceden tasarlayıp, ağzında pişir-
miştir. Binbaşının karşısına çıkar
çıkamaz bir şey sorulmasına fırsat
vermeden söz söylemedeki usta-
lığını konuşur ve der ki:

Binbaşı beni istetmiş
İçimde oynar yüreğim
Altı yetim anasıyım
Aceb ben neye gereğim

Binbaşı gelmiş deyince
Bir şifa geldi canıma
Beyim seni kavuştursun
İzmir'de kalan hanıma

Hanım hanımların hası
Başındaki altın tası
Beyim eşkiyaları tuttu
Silindi gönlümün yası

*Müfreze takibe Hazır
Nutuk atıyor Binbaşı
Haydin hareket deyince
Döküldü gözlerin yaşı*

*Yalınızı yetiresin
Duldasına oturasın
Koc'Ahmet'i tuttura da
Şerefinen getiresin*

*Beyim işin övüştürsün
Karlı dağlar savuştursun
İzmir'deki tek kızına
Mevlam seni kavuştursun*

*Gelmeye cüret edemem
Ben bir aile resiyim
Kal desen de kalamam ki
Altı yetim anasıyım*

*Toygun Nazmi Beyim toygun
Hanımı kendine uygun
Eşkiyaları getirtmiş
Kimi kelle kimi soygun*

*Zorunan alıyor ekmek
Yok dersek vuruyor tokmak
Yüzümüzü azgın görse
Var bunda da hançer sokmak.*

Hasibe Hatun, eşkiyaya eklemek, yemek verdiğini inkar etmiyor. Bunu eşkiyaları koruma amaçlı değil, can korkusundan yaptıklarını söylüyor. Kendisi de bir gönül adamı olan Binbaşı Nazmi Bey, Hasibe Hatun'u serbest bırakır ve güzel sözleri için takdir eder.

Yıl 1938, Hatay konusunu çözmek için Atatürk'ün Ordu Güneye" emrini verir ve kendisi de Trene binip Adana'ya hareket eder. Atatürk'ün Adana'ya hareketi Avrupa ve dünya basınının gündemindedir. Bu hareket Fransa ile Türkiye arasında yeni bir savaşın başlaması demektir. Mustafa Kemal, Adana'da bu günkü Atatürk parkının olduğu yerde orduyu teftiş eder. Adana Halkevi tiyatro salonunda Mehmet Emin Yurdakul; Behçet Kemal Çağlar gibi yerel ve ulusal şairler, halkı motive etmek için şiirler söylemektedir. Bu arada yerel Kıyafetler içinde bir Türkmen kızı sahneye fırlar ve irticalen halkı coşturan aşığıdaki şiiri okur.

*Koca yavuz gelmiş deryada yüzer
Atarsa topları orduyu bozar
Eline geçersen hizaya dizez
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

*Yavuz gelmiş dağlar gibi oturur
Atarsa topları ocak batırır*

*Seni tutar Atatürk'e götürür
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

*Dünyayı tutmadan topların sesi
Şahana benziyor Türkün pençesi
Sokağa düşmeden düşman kellesi
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

*Allah izin verir toplar atarsam
Emir ile muradına yetersem
İki kulağını birden çatarsam
Hiç elimden kurtulaman Fransız*

*Piyadeler gelir martini yağlar
Topçular gelmiş de topunu teğler
Atarsam topları ananız ağlar
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

*Babandan mı kaldı şer misin bana
Niçin vatanımı vereyim sana
Canım hayatımı koydum ben buna
Teslim et Hatay'ı çekil Fransız*

Alkış sesiyle yıkılan salona Hasibe Hatun'dan sonra çıkan Aşık Hüseyin:

*"Bir kadın geldi de Hasibe Hatun
Bu nasıl kadın da erkekten metin"*

dizelerini söyleyecektir.

14 yaşında evlendiği İlk eşi Mustafa Ağa ile kırk yıla yakın evli kalırlar, oğulları kızları olur. Mustafa Ağa'nın ölümünden sonra unutamadığı çocukluk aşkı kayınbabam Gökahmetlinin Haşimler obasından Hacı İsmail Ağa ile evlenir. Evlenirken kahvesini yaptırmak için hizmetçisini de birlikte getirir. Hacı İsmail Ağa ile üç yıl evli kalırlar. 1945 yılında 60 yaşında Adana'da hayata gözlerini yumar. Hasibe Hatunun ölümünü yerel ve ulusal gazeteler "Atatürk'ün şair arkadaşı Hasibe Hatun Öldü" manşetleriyle vermiştir.

Hasibe hatundan Kadirli ve Cıgıcık arsa ve tarlalarından eşime de miras damlamaktadır. Mekanı cennet, ruhu şad olsun.

Satışlardan gelen paylar imdadımıza yetişmektedir. Ruhları şad olsun.

OSMANLIDAN CUMHURİYET'E ANDIRIN İDARİ YAPISI

Özet:

Tarihi gelişim süreci içerisinde birçok devletin veya beyliğin idaresinde bulunan Andırın, sahip olduğu konum itibarı ile engebeli alanlardan meydana gelmektedir. İç Anadolu'yu Doğu Akdeniz'e bağlayan geçit yolu üzerinde bulunan Andırın, sahip olduğu bu öneminden dolayı ticari canlılığın devamı için güvenlik amaçlı pek çok kaleyi bünyesinde barındırmaktadır. Andırın ve çevresi 14. yüzyılda Dulkadiroğulları Beyliği idaresinde ve ardından 16.yüzyılda Osmanlı Devletinin idari yapılanması içinde yer almıştır. Bu dönemlerde Maraş ya da Kars-ı Maraş(Kadirli) sancaklarına bağlı olarak nahiye ya da kaza statüsünde bulunmuştur. Andırın kaza merkezleri tarihi süreç içinde birçok defa yer değiştirmiştir. Bu durum bölgenin idari, coğrafi ve güvenlik durumlarından kaynaklı olmalıdır. Tanzimat dönemine kadar böyle devam eden idari yapılanma Andırın'ın yeniden Maraş'a bağlanması ile kaza durumuna yükselmiştir. Andırın'ın kaza durumu ise 1907 yılına kadar sürmüş bu tarihten 1925 yılına kadar ise Göksun kazasına tabi nahiye olarak yapılandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler :Andırın, Maraş, Kars-ı Dulkadiyye, Göksun, Geben

Giriş:

Osmanlı Devleti teşkilat yapısı şekillendirilirken ilk Türk devletleri, Moğol, Doğu Roma ve büyük oranda Selçuklu gibi devletlerin teşkilatından yararlanılmıştır. Osmanlı'da kuruluşundan kısa süre sonra sınırların genişlemesine paralel olarak yeni idari birimler oluşturulmuştur. İlk olarak I. Murat ile başlayan idari düzenlemeler Yıldırım Bayezit'in merkezîyetçi yaklaşımları ile birlikte şekillenirken Fatih zamanında idari yapılanma olgun halini almıştır. Osmanlı Devleti teşkilatı iki bölüm halinde incelenmektedir: merkez teşkilatı, taşra teşkilatı. Konumuz taşra teşkilatı ile ilgili olduğu için burada o kısma değineceğiz.

Osmanlı taşra teşkilatı İstanbul dışında kalan bütün toprakları kapsıyordu. Taşra yönetiminin temelini tımar sistemi oluştururdu. Yönetim birimi olarak taşra teşkilatı eyaletlerden oluşmaktadır. Eyaletler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar da köylere ayrılırdı. Bu yapılanmanın yöneticileri ise büyükten küçüğe, Beylerbeyi(mirimiran, emirü'l-ümera, vali), sancakbeyi, kadı ve köy kethüdası idi. aşağıda verilen tabloda (Tablo I) taşra görevlileri gösterilmiştir.

Tablo 1. Taşra görevlileri

Osmanlı Klasik Dönem Taşra Görevlileri			
İdari Birim	Yönetici	Güvenlik	Adalet
Eyalet	Beylerbeyi	Subaşı	Kadı
Sancak	Sancakbeyi	Subaşı	Kadı
Kaza	Kadı	Subaşı	Kadı
Köy	Köy kethüdası	Yiğitbaşı	Kadı Naibi

Osmanlı Devleti'nin sınırları büyüdükçe eyalet sayısı da artmıştır. Konumuzla ilgili olan Andırın kazası bulunduğu konum bakımından Maraş bölgesinde olduğu için bu bölge Osmanlı'ya ilhak olduktan sonra düzenlenen tahrir defterlerinde "Zülkadir" adıyla zikredilmektedir.16. yüzyıla ait sancak tevcih defterlerinde genellikle "Vilayet-i Dulkadiyye", 17. yüzyıldan itibaren ise aynı tür defterlerde eyaletin adı sıklıkla "Eyalet-i Maraş" şeklinde geçmektedir.

Maraş bölgesi Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra hemen eyalet statüsü almamış olup önce Rum ardından Karaman eyaletine bağlanmıştır. Bu durum bölgede aşayışın sağlanıp 1531 yılında Dulkadir eyaletinin kurulmasına kadar devam etmiştir. Buradan anlaşıldığına göre Maraş bölgesinde bir eyalet yapılanması resmen 1531 senesinde kurulmuştur.1523 ve 1525-26 yılı genel idari taksimat da Andırın Maraş kazasına bağlı bir nahiye konumundadır. 1563 yılı idari taksimatta daha önce Maraş'a bağlı nahiye olan Andırın bu tarihte Maraş nahiyeleri içinde görülmemektedir. Bu değişikliğin nedeni muhtemelen Andırın'ın Kars-ı Zülkadriye(bugün Kadirli ve çevresi)sancağına bağlanması ile ilgili olmalıdır. 1526 tarihine kadar Maraş kazasına bağlı olan Andırın, Haruniye, ve Bayındır nahiyeleri H. 968 (M.1560-1561) tarihli bir icmal defterinden anlaşıldığı üzere Kars-ı Zülkadriye sancağına aktarılmışlardır. Kars-ı Zülkadriye sancağının Kars ve Andırın olmak üzere 2 kaza ve 13 nahiyesi vardı. Bunlardan Kars kazasına; Kars, Savrun, Karamanlı Yakası, Köstere, Mağara, Sinbas, Göksun, Çokak ve Meğelgi; Andırın kazasına ise Andırın, Haruniye, Bayındır ve Geben nahiyeleri bağlı idi. Andırın nahiyesi kaza merkezi olup bugünkü Andırın ilçesi ve çevresini kapsar 7 köyü mevcuttur.Haruniye nahiyesi Osmaniye ilinin kuzeydoğusuna düşer. Rivayete göre Abbasi Halifesi Harun Reşit tarafından kurulduğu için bu isimle anılır nahiye 6 köyden oluşur. Bayındır nahiyesi Osmaniye ve Bahçe arasında kalan topraklar olup 2 köyden oluşur. Geben Nahiyesi Geben Kalesi etrafında oluşan bölgeydi. Maraş sancağına bağlı Kars

kazası 1558 senesinden itibaren sancak statüsüne çıkarılarak Dulkadir eyaletine bağlanmıştır. Bu tarihe kadar Maraş nahiyeleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. 1563 yılına kadar Maraş'a bağlı nahiyeler

1	Maraş	10	Bertiz
2	Camustil	11	Zeytun(Zeytin)
3	Kuru Pınar	12	Yenicekale
4	Kemer	13	Gügercinlik
5	Keferdiz	14	Tekak(Tiyek)
6	Kara Hayıt	15	Kargılık
7	Pazarcık	16	Haruniye
8	Aladinek	17	Andırın
9	Göynük	18	Bayındır

Andırın nahiyesi Maraş kazasına bağlı olduğu dönemde Kala-i Geben adında bir köyü bulunmaktadır. Bu köyde 112 hane ve 24 mücerredten oluşan zümre yaşamaktadır. 17 ve 18.yüzyıllarda Andırın, Maraş eyaletinin Kars-ı Maraş sancağına bağlı kaza statüsündedir. 1737-1738 yılında tutulan bir cebe yoklama defteri ile 18.yüzyıl ortalarında tanzim edilen cebe yoklama defterinde Kars-ı Maraş'ın nahiyeleri aynı olup aşağıda tablo olarak verilmiştir.

Tablo 3: 1737-38 ve 1758-59 yıllarına ait Kars-ı Maraş Nahiyeleri

	1737-1738	1758-1759
1	Kars-ı Maraş	Andırın
2	Andırın	Bayındır
3	Bayındır	Çokak
4	Çokak	Geben
5	Geben	Göksun
6	Göksun	Haruniye
7	Haruniye	Karamanlı Yakası
8	Karamanlı Yakası	Kars-ı Maraş
9	Köstere	Köstere
10	Mağara	Mağara
11	Meğelgin	Meğelgin
12	Savrun	Savrun
13	Sinbas (şimdi Sunbas)	Sinbas (şimdi Sunbas)

Nahiyeler

Maraş eyaleti idari yapısı, 17. yüzyıl başlarından 19. yüzyıl ortalarına kadar dört livadan(sancak) teşekkül eden yapısıyla herhangi bir değişikliğe uğramamıştır. Ancak 19. yüzyıl ortalarından itibaren Maraş idari yapısında köklü değişiklikler yaşanmaya başlamıştır. Andırın kazasının bağlı olduğu Kars-ı Maraş sancağı, 1840 yıllarının başına kadar Maraş eyaletine bağlı kalmıştır. Bu tarihten sonra Kars-ı Maraş sancak statüsünü yitirip kaza olarak yine Maraş'a bağlı kalmaya devam etmiştir. Bu tarihlerden sonraki belgelerde Kars kazası olarak anılmaktadır. Kars-ı Maraş'ın idari değişimi Andırın'da doğrudan etkileyecektir. Kars-ı Maraş sancağının idari

taksimatı 18. yüzyıl sonu ile 19.yüzyıl başlarında fazla değişmemiştir. Bu durumu (1819-1820) cebe yoklama defterinde Kars-ı Maraş'ın nahiyeleri aşağıda tablo olarak verilmiştir.

(Tablo 4) (1819-20) Cebe yoklama defterine göre Kars-ı Maraş sancağına bağlı nahiyeler

1	Köstere	8	Göksun
2	Haruniye	9	Mağara
3	Savrun	10	Meğelgin
4	Karamanlı Yakası	11	Çokak
5	Kars-ı Maraş	12	Sinbas
6	Bayındır	13	Tekak
7	Geben	14	Andırın

Bu tabloya göre bu tarihte Andırın ve çevresi idari yönden Kars-ı Maraş sancağına bağlı idi. Yine bu tarihte Kars-ı Maraş sancağına bağlı nahiyeler sayısı 14 idi. Maraş'ın eyalet idare statüsü Tanzimat dönemine kadar devam etmiş olup 1845'ten itibaren asayiş ve düzeni sağlamak için Adana eyaletine bağlanması için girişimler başlamıştır. 1848 de Sultan Abdülmecit'in emriyle Maraş eyaleti Adana eyaleti ile birleştirilmiştir. Bundan sonra Maraş sancak olarak idari birimdeki yerini almıştır. Çok uzun sürmeyen bu durum 1867 yılında Maraş sancağının Halep eyaletine bağlanması ile sonuçlanmıştır. Bunda gerekçe ise idaresinin kolay olacağı düşüncesiydi. Maraş, Halep eyaletine bağlandığında Maraş sancağının kazaları içinde Andırın da geçmektedir. Bu durum Andırın'ın idare yapısında nahiyeden Kazaya geçişi gösterir. Ayrıca Andırın, artık Kars-ı Zülkadriye sancağı ile değil bizzat Maraş sancağı ile anılmaktadır.

Andırın İdari Yapısındaki Değişim ve Yankuları

Osmanlı devletinde 19.yüzyıl ikinci yarısından itibaren Ermeni olayları giderek artmıştır. Bu olayların sıklıkla yaşandığı yerlerden biride günümüzde Kahramanmaraş sınırları dahilinde olan Zeytun bölgesiydi. Ermeni nüfusunun yoğun olduğu bölge Osmanlı devletinin isyan hareketleri nedeniyle ilgisini bölgeye çekmiştir. Zeytun Ermenileri ile Haçin Ermenilerinin işbirliği yapıp bölgeyi terörize etmeleri Osmanlı Devletini harekete geçirmiştir. Zeytun ve Haçin arasında yer alan Göksun nahiyesi Andırın kazasına bağlı idi. Ancak Andırın kazasının Zeytun ve Haçine uzak olması dolayısıyla asayiş tam sağlanamamaktaydı. Göksun nahiyesinin ulaşım ve haberleşmede elverişli bir bölgede olması ve asayişin bu sayede daha çabuk sağlanacağı düşüncesi Göksun nahiyesini kaza yapma girişimlerini başlatmıştır. Bu süreçte ilk olarak 4 Nisan 1899 tarihinde Sadaret makamı, Islahat-ı Maliye komisyonuna bir yazı yazarak Göksun nahiyesinin kaza olması ile ilgili mali hazırlık yapılmasını istemiştir. Sadaret makamı 6 Nisan 1899 tarihinde bir yazıda Muhacirin Komisyonuna göndererek; Zeytun Ermenilerinin bölgede Müslüman ahaliye yaptığı zulmü önlemek için Göksun nahiyesinin kaza yapılması görüşünü incelemiştir. Sadaret Makamının tezkiresi üzerine 4 Mayıs 1899 tarihinde Dahiliye Ne-

zaretî Gökşun nahiyesinin kaza yapılmasını Şuray-1 Devlete havale etmiştir. Aynı zamanda gerekli hazırlıkların başlaması istenmiştir. 30 Mayıs 1899 tarihinde Dahiliye Nezaretî Halep Vilayetine bir yazı göndererek Gökşun'un kaza yapılması için ihtiyaç duyulacak bütçenin maliye komisyonuyla görüşülerek halledilmesini istemiştir.

Gökşun'un kaza olma sürecinde bölge halkı da kaza olma konusunda gayret göstermiştir. 24 Ocak 1906 da Ermeni olaylarının asayişsizliği ortamında Gökşun halkı Halep Valiliğine başvurarak Gökşun'un kaza yapılması halinde hükümet konağı ve telgraf idaresinin tesisi masraflarının üstlenileceği taahhüt edilmiştir. Şuray-1 Devlet, 13 Temmuz 1907 tarihinde Gökşun'un kaza olma konusunun son defa detaylıca incelemiştir. Şuray-1 Devlet 26 Ekim 1907 tarihli toplantısında

“Gökşun'un Haçin ve Zeytun kazaları arasında önemli bir konumda bulunduğu, halkın çeşitli kavimlerden meydana geldiği, kaza olmasına askeri yönden bir mani olmadığı ve Gökşun halkının hükümet konağı ve telgraf binalarının masrafını karşılayacağı taahhüdü dile getirilerek Gökşun'un 3. Sınıftan bir kazaya Andırın'ın ise 1. Sınıf bir nahiyeye dönüştürülmesi teklifini Sadaret Makamına gönderdi.”

En nihayetinde 1899 tarihinde Gökşun'un kaza olma süreci 21 Kasım 1907 tarihinde Sultan II. Abdülhamit'in iradesi ile sonuçlanmıştır. Bu kararla Andırın Gökşun kazasına bağlı birinci sınıftan bir nahiyeye konumuna düşürülmüştür.

Gökşun'un kaza olma sürecinde Andırın bölgesinin halkı bu durumu önlemek için resmi makamlarda girişimlerde bulunmuştur. Zira Andırın halkı kaza merkezlerinin Gökşun'a taşınmasının kendileri için doğuracağı olumsuz sonuçları tahmin ediyorlardı. Ancak yapılan girişimler sonuçsuz kalacaktır. Andırın halkı idari yapıda yapılacak bu değişimden rahatsız olmuşlardır. Öyle ki; Andırın köy muhtarları, imamları ve Ermeni temsilcileri 1906'dan 1907 senesine kadar tam bir sene boyunca durumu önlemek için Halep Vilayetine, Seraskerliğe, Dahiliye Nezaretine, Sadarete ve Ermeni patrikliğine başvurarak girişimlerde bulunulmuştur. Andırınlılar 7 Ağustos 1906 da Andırın köylülerince altmış imzalı bir dilekçeyi Dahiliye Nezaretine bildirdiler. Andırın'lılar kaza merkezini Andırında kalmasının elzem olduğunu değişik gerekçelerle savundular. Bu dilekçede Andırın'ın nahiyeye çevrilmesi ve kaza merkezini Gökşun'a taşınmasına itiraz edildi. Öne sürülen gerekçelerde Gökşun'un Çerkez, Kürt ve Türk gibi kozmopolit yapıda olduğunu, arazinin yetersizliğini, düşman saldırısı karşısında Andırın'ın daha muhkem bir konumda bulunduğunu, nitekim daha önceden Ermenilerin Andırın'a saldırarak hükümet konağını yaktıklarını ve halkın mallarını yağmaladıklarını belirttiler. Gökşun'un kaza olmasını Ermenilerin arzuladıklarını, böylece Andırın da üstlenen Ermenilerin buradan Kilikya denen Sis'i çevreleyen İskenderun ve Mersin iskelelerinden gelen Ermenilerin Zeytun'a buradan geçtiklerini ifade ettiler. Ayrıca Gökşun'un eşkıyalıkla meşhur olan Nacarlı, Cerit, Afşar ve Bozdoğan aşiretlerinden oluştuğundan asayişin sağlanamayacağı ve Zeytun Ermenilerinin durdurulamayacağını belirttiler. Andırınlı Ermenilerde An-

dırın'ın kaza olarak kalması hususunda 22 Eylül 1906 senesinde Patrikhaneye bir dilekçe vererek yardımını istedi. Andırınlı Ermeniler gerekçelerinde Andırın'ın çok önemli bir yerde olduğunu eğer kaza olarak kalmaz ise eşkıyanın saldırısına uğrayacağını bunun sonucunda ise Ermenilerin muhtemelen isyan edeceklerini böylece de Andırında huzur ve asayişin bozulacağını belirttiler. Durumu değiştirmek için bir müracatta andırın kazası imamı Ahmet ve dokuz arkadaşının imzaladığı 25 Eylül 1906 tarihli dilekçe Sadaret makamına gönderildi. Dilekçede Gökşun'un siyaseten kaza yapılmak istendiği, Andırın'ın daha önemli bir konumda olduğu, Andırın'a bağlı 81 köy bulunduğunu, Andırın'ın kaza olarak bırakılmaması durumunda Adana'ya bağlı Kadiri kazasına bağlanmak için müracat edeceklerini belirttiler. Ancak yapılan tüm itiraz ve teşebbüsler sonuçsuz kalarak 1907'de Gökşun kaza statüsüne yükseltilmiş Andırın ise buraya tabi bir nahiyeye tahvil edilmiştir.

Andırın halkı idari değişiklikten memnun kalmadıkları için Andırın'ın tekrar kaza yapılması için uğraş verdiler. 21 Temmuz 1912 de Andırın nahiyesi muhtarları Andırın'ın yeniden kaza yapılmasının elzem olacağını belirten dört imzalı dilekçeyi sadarete gönderdiler. Dilekçede Andırın'ın Gökşun'dan daha gelişmiş olduğu Gökşun'un Andırına 30 saat mesafede bulunduğunu, üstelik yolların altı kar yüzünden kapalı olması sebebiyle 53 köyün bağlı bulunduğu Andırın halkının hukuki yönden işlerini yürütmekte zorlandıklarını bu bakımdan kazalığın tekrar iadesini istediler. Andırınlıların yıllar süren mücadeleleri sonucunda 1925 yılında Andırın tekrar kaza yapılmıştır.

Osmanlı Salnamelerinde Andırın Kazası

Osmanlı Salnamelerinde Maraş Sancağı işlenirken, Andırın idari yapısı ile ilgili detaylı bilgiler verilmiştir. Bu belgeler 1284 (m.1867) senesinden başlayıp 1326 (m.1908) senesine kadar bilgiler içermektedir. Her sene düzenlenen salname belgeleri ışığında Andırın idari yapısında yer alan heyet ve kurumlar; Said Öztürk'ün “Osmanlı Salnamelerinde Maraş Sancağı” adlı çalışmasından alınarak aşağıda gösterilmiştir. Bazı yıllar önceki senelerle genelde aynı bilgileri içerdiğinden ya da yakın olduğundan verilmemiştir.

2. 1284 Senesi Salnâmesi

Andırın idari yapısı ve meclis üyeleri belirtilirken gayrimüslim vatandaşların isimlerine rastlanılması 1856 yılında ilan edilen Islahat Fermanı ile ilgilidir. “1272 Hattı” diye meşhur olan bu ferman, Avrupa umumi efkârını kazanmak, Paris antlaşmasından karlı çıkmak, Osmanlı'ya bir Avrupa devleti manzarası vermek gibi gayelerle ilan edilmiştir. Bu fermanla:

Vilayet(eyalet), sancak(il, vilayet), kaza(ilçe) meclislerinde gayrimüslimler nüfusları nisbetinde temsil edileceklerdir maddesi uyarınca Andırın idari yapısı içinde gayrimüslimlere rastlanmaktadır.

3. 1284 senesi Andırın idari yapısında görevli heyet: KazâMüdürü Şakir Efendi, Kaza Nâibi Osman Efendi, Gökşun Nahiyesi zabıta memuru Rıza Bey.

1284 (1867) yılı Andırın kazasının merkezi Kesme (bugün Kesim) karyesi olup iki nahiyeye birlikte 38 köyden oluşmaktadır. Bu köyler aşağıda tablo halinde

gösterilmiştir.

Tablo (5) 1284 Senesi Andırın Kazası Köy Listesi

1284 senesi Andırın Kazası Karyeleri						
Geben	Sisne	Bunduk	Şivilgi	Kurtlar	Tatarlı	Kabaklar
Emirler	Orçan	Darıovası	Torun	Gökçeli	Afrağızlı	Hacıveliüşağı
Boztopraklı	Çiçekli	Sarıdanışmanlı	Bekreci	Kabakcı	Bahadırlu	Bektaşlı
Fatmalı	Ağcakoyunlu	Abazalı	Kızık	Dirtabanlı	Molla Mehmedli	Sumaklı
Anacık	Boynuyoğunlu	Arablar	Tokmaklı	Karamanlı	Varyanlı	Kumarlı
Köleli	Tırtanlı					

4. 1285 Senesi Salnâmesi

1285 (24 Nisan 1868 12 Nisan 1869) yılı Halep vilayet salnamesine göre Andırın idari yapı heyet ve kurum bilgileri aşağıda verilmiştir.

5. 1285 senesi Andırın idari yapısında görevli heyet: Kaymakam Veliyyüddin Efendi, Nâibi Osman Efendi, Göksun Nahiyesi müdürü Emin Ağa

H. 1285 tarihli Andırın idari yapısına göre kaza merkezi Andırın kasabasıdır. Göksun nahiyesi ile birlikte kaza köylerinin adet'i elli ikidir. Bunlardan 9 adet köy Göksun nahiyesine bağlı 34 adet köy Andırın'a bağlıdır. (Bir önceki senen salname kaydında Andırın Kazası Kesme karyesi olarak verilmişken 1285 senesinin salnamesinde kaza merkezi olarak Andırın kasabası verilmiştir. Ayrıca bir önceki sene köy sayısı Göksun nahiyesinin köyleri olmadan 38 adet verilirken 1285 senesinin Salnamesinde Göksun nahiyesinin köyleri de verilmiştir.

1285 tarihli Salnamede Andırın kazasına tabi köy listesi aşağıda verilmiştir.

6. 1285 Senesi Andırın kazası köy listesi: Geben, Değirmendere, Taşoluk, Sisne, Bunduk, Şivilgi, Kurtlar, Tatarlı nam-ı diğer Torlar, Kabaklar, Emirler, Orçan, Darıovası, Torun, Gökçeli, Afrağızlı, Hacıveliüşağı, Boztopraklı, Çiçekli, Sarıdanışmanlı, Acemli, Bekreci nam-ı diğer Killik, Kabakcı, Bahadırlu, Bektaşlı, Fatmalı, Ağcakoyunlu, Abazalı, Kızık, Molla Mehmedli, Dirtabanlı nam-ı diğer Erenler, Sumaklı, Anacık, Boynuyoğunlu, Arablar nam-ı diğer Kaleburnu, Kesme nam-ı diğer Beylik, Tokmaklı, Karamanlı, Dirtabatlı, Varbani, Karaköseuşağı, Kumarlı, Yayla Kumarlısı, Köleli, Tırtanlı, Gök Ahmedli

Göksun Nahiyesine bağlı köy listesi: Kanlıkavak, Yeniyan, Kızılıcak, Kavşit, Kireçciuşağı, Fındık, Kuzutepesi, Kömür

7. 1286 Senesi Salnâmesi

1286 Andırın İdari yapısında yer alan heyet aşağıda verilmiştir.

1286 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Said Efendi, Nâibi Osman Efendi.

1286 senesi salnâmesinde Andırın kazasının Göksun nahiyesiyle beraber toplam elli iki adet köyü vardır. Bu köy listesi aşağıda tablo halinde verilmiştir.

1286 Senesi Andırın kazası köyler: Geben, Değirmendere, Taşoluk, Sisne, Bunduk, Şivilgi, Kurtlar,

Tatarlı nam-ı diğer Torlar, Kabaklar, Emirler, Orçan, Darıovası, Torun, Gökçeli, Afrağızlı, Hacıveliüşağı, Boztopraklı, Çiçekli, Sarıdanışmanlı, Acemli, Bekreci nam-ı diğer Killik, Kabakcı, Bahadırlu, Bektaşlı, Fatmalı, Ağcakoyunlu, Abazalı, Kızık, Molla Mehmedli, Dirtabanlı nam-ı diğer Erenler, Sumaklı, Anacık, Boynuyoğunlu, Arablar nam-ı diğer Kaleburnu, Kesme nam-ı diğer Beylik, Tokmaklı, Karamanlı, Dirtabatlı, Varbani, Karaköseuşağı, Kumarlı, Yayla

Kumarlısı, Köleli, Tırtanlı, Gök Ahmedli

Göksun Nahiyesine bağlı köyler: Kanlıkavak, Yeniyan, Kızılıcak, Kavşit, Kireçciuşağı, Fındık, Kuzutepesi, Kömür

8. 1287 Senesi Salnâmesi

1287 (M. 1870) tarihli Andırın idari yapısını gösterir bilgiler aşağıda verilmiştir. İdare heyetini oluşturan isimler sık sık değişmektedir. Bu yıla ait verilen bilgide ise Göksun nahiyesi müdürü gösterilmemiştir

1287 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Said Efendi, Nâibi İsmail Efendi.

Bu tarih de kaza merkezi Andırın kasabası olup Göksun nahiyesi ile birlikte toplam elli köyden oluşmaktadır.

1287 Senesi Andırın kazası köyler: Geben, Değirmendere, Taşoluk, Sisne, Bunduk, Şivilgi, Kurtlar, Tatarlı nam-ı diğer Torlar, Kabaklar, Emirler, Orçan, Darıovası, Torun, Gökçeli, Afrağızlı, Hacıveliüşağı, Boztopraklı, Çiçekli, Sarıdanışmanlı, Acemli, Bekreci nam-ı diğer Killik, Kabakcı, Bahadırlu, Bektaşlı, Fatmalı, Ağcakoyunlu, Abazalı, Kızık, Molla Mehmedli, Dirtabanlı nam-ı diğer Erenler, Sumaklı, Anacık, Boynuyoğunlu, Arablar nam-ı diğer Kaleburnu, Kesme nam-ı diğer Beylik, Tokmaklı, Karamanlı, Dirtabatlı, Varbani, Karaköseuşağı, Kumarlı, Yayla Kumarlısı, Köleli, Tırtanlı, Gök Ahmedli

Göksun Nahiyesine bağlı köyler: Nefs-i Göksun, Kanlıkavak, Yeniyan, Kızılıcak, Kavşit, Kireçciuşağı, Fındık, Kuzutepesi, Kömür

9. 1288 Senesi Salnâmesi

Bu tarihte verilen salname kaydında daha önce idare heyetinde verilmeyen müftü ismi de verilmiştir. 1288 senesi Andırın kazası merkezi Andırın kasabası olup köy sayısı Göksun nahiyesi ile beraber elli iki adettir. Bir önceki yılın salnamesinde verilenle aynıdır. Bu yüzden tekrar bir tablo halinde verilmeyecektir.

1288 senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Ahmed Efendi, Nâibi Muhammed Efendi, Müftü Muhammed Efendi, Mal Müdürü Yahya Efendi

10. 1289 Senesi Salnâmesi

Bu tarih de Andırın idare heyetinde bazı değişiklikler olmuştur. Andırın kazasının merkezi bu tarihte Andırın kasabası olup mezkur kazaya ait köy sayısı önceki seneye aynı olduğundan ayrıca verilmemiştir.

1289 Senesi Andırın idare heyeti : Kaymakam:Bekir Bey, Nâibi Mehmed Şükrü Efendi, Müftü Muhammed Efendi, Mal Müdürü Yahya Efendi.

1290 Senesi Salnâmesi

1290 senesi Andırın kazasının idare heyetinde yer alan kişiler gösterilmiştir. İdareciler içerisinde önceki dönemlerden farklı olan yeni üyeler belirtilmiştir. Bu tarih de Andırın idare heyetinde bazı değişiklikler olduğunu gösterir. Andırın kazasının merkezi bu tarihte Andırın kasabası olup mezkur kazaya ait köy sayısı önceki seneye aynı olduğundan ayrıca verilmemiştir.

1290 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Ali Ata Efendi, Nâibi Mehmed Said Efendi, Müftü Mehmed Efendi, Mal Müdürü Yahya Bey, Göksun Nahiyesi Müdürü Nuri Bey.

11. 1293 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir.

1293 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Reşid Efendi, Nâibi Mustafa İbrahim Şükrü Efendi, Müftü Mehmed Fevzi Efendi, Mal Müdürü Rıfat Efendi.

12. 1295 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir.

1295 senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Rifat Efendi, Nâibi Mahmut Enveri Efendi, Müftü Mahmut Nuri Efendi, Mal Müdürü Osman Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü: Abdullah Bey.

13. 1299 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir.

1299 senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Ali Ata Efendi, Nâib Mustafa Efendi, Müftü Mehmet Efendi, Mal Müdürü Ahmet Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü Mehmed Ali Efendi.

14. 1300 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir.

1300 senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Ata Efendi, Nâib Mustafa Hilmi Efendi, Müftü Muhammed Nuri Efendi, Mal Müdürü Ahmet Hamdi Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü Ramiz Efendi.

15. 1302 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir.

1302 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam İzzet Efendi, Nâib Ali Rıza Efendi, Mal Müdürü Ahmet Efendi.

16. 1303 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Bu tarihten itibaren Andırın kaza merkezinin değiştiğini görüyoruz. Bu tarihe

kadar Andırın kasabası kaza merkezi iken bu tarihten sonra Geben Karyesi kaza merkezi olmuştur. Geben Karyesi 1321 senesine kadar Andırın kazasının 18 sene merkezliğini yapmıştır.

1303 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam İzzet Efendi, Nâib Ali Rıza Efendi, Mal Müdürü Ahmet Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü: Yunus Efendi.

17. 1305 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Kaza merkezi Geben Karyesidir.

1305 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Osman Efendi, Nâib Mehmed Şerif Efendi, Mal Müdürü Ahmet Efendi.

18. 1306 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Kaza merkezi Geben Karyesidir.

1306 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Mahmud Bey, Nâib Mehmed Şerif Efendi, Mal Müdürü Ahmet Efendi.

19. 1307 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Kaza merkezi Geben Karyesidir.

1307 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Mahmud Bey, Mal Müdürü Muavini Bekir Bey.

20. 1308 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Kaza merkezi Geben karyesidir.

1308 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam İsmail Hakkı Bey, Naib Hacı Yahya Niyazi Efendi, Mal Müdürü Ahmed Hamdi Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü Rıfkı Efendi.

21. 1310 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Andırın Kazasının merkezi bu tarihte Geben Karyesi olarak kayıtlarda geçmektedir.

1310 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Abdurrahman Efendi, Naib Sadettin Efendi, Müftü Hacı Osman Efendi, Mal Müdürü Mustafa Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü İhya Bey.

Tablo 6. 1310 Senesi Andırın Kazası Köy ve Nahiye Bilgisi

Köyler	Nahiyeler	
17	1	Kesim
11	1	Darıovası
09	1	Kürtler
06	1	Geben
11	1	Yolaltı
19	1	Göksun
09	1	Kuzutepesi
82	7	Yekun

22. 1312 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Andırın Kazasının merkezi bu tarihte Geben Karyesi olarak kayıtlarda geçmektedir.

1312 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Vekili İmam Bey, Naib Ali Rıza Efendi, Müftü Hacı Osman Efendi, Mal Müdürü Mustafa Efendi, Göksun Nahiyesi Müdür Vekili Feyzi Bey.

23. 1313 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Andırın Kazasının merkezi bu tarihte Geben Karyesi olarak kayıtlarda geçmektedir.

1313 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam İsmail Hakkı Efendi, Naib Mustafa Efendi, Müftü Efendi, Mal Müdürü Mustafa Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü Feyzi Bey.

24. 1314 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Andırın Kazasının merkezi bu tarihte Geben Karyesi olarak kayıtlarda geçmektedir.

1314 senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Ali Fehmi Bey, Naib Mustafa Efendi, Müftü Efendi, Mal Müdürü Mustafa Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü Feyzi Bey.

25. 1315 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Andırın Kazasının merkezi bu tarihte Geben Karyesi olarak kayıtlarda geçmektedir.

1315 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Mehmed Ziyaeddin Efendi, Naib Abdurrahman Efendi, Mal Müdürü Ahmed Efendi. Göksun Nahiyesi Müdür Mecib Efendi.

26. 1316 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Andırın Kazasının merkezi bu tarihte Geben Karyesi olarak kayıtlarda geçmektedir.

1316 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Nuri Efendi, Naib Abdurrahman Efendi, Mal Müdürü Bekir Sıtkı Efendi, Göksun Nahiyesi Müdür Ahmet Tevfik Efendi.

27. 1318 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Andırın Kazasının merkezi bu tarihte Geben Karyesi olarak kayıtlarda geçmektedir.

1318 senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Münhal, Naib Mustafa Efendi, Müftü Ali Maksut Efendi, Mal Müdürü Bekir Sıtkı Efendi, Tahrirat Katibi Ahmet Nuri Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü Ahmet Tevfik Efendi.

28. 1319 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Andırın Kazasının merkezi bu tarihte Geben Karyesi olarak kayıtlarda geçmektedir.

1319 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Mahmud Celaleddin Bey, Müftü Ali Maksut Efendi, Mal Müdürü Bekir Sıtkı Efendi, Tahrirat Katibi Ahmet Nuri Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü Ahmet Tevfik Efendi.

29. 1320 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Andırın Kazasının merkezi bu tarihte Geben Karyesi olarak kayıtlarda geçmektedir.

1320 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Hacı Ali Rıza Efendi, Naib Mustafa Kamil Efendi, Müftü Hacı Ali Maksut Efendi, Mal Müdürü Bekir Sıtkı Efendi, Tahrirat Katibi Mehmed Hanifi Efendi, Göksun Nahiyesi, Müdürü Ahmet Tevfik Efendi.

30. 1321 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti. Bir önce yılla benzerlik göstermektedir. Ancak önceki senelerden farklı olarak bu tarihten itibaren Andırın kazasının merkezi değişerek tekrardan Andırın kasabasına taşınmıştır. Bu durum günümüz içinde geçerliliğini devam ettirmektedir.

31. 1324 Senesi Salnâmesi

Bu seneye ait Andırın kazası idare heyeti değişikliklerle beraber aşağıda gösterilmiştir. Bu ve önceki iki yılki Salnamelerde Andırın kaza merkezinin taşlık, ormanlık ve otlaklardan oluştuğu için gelişmeden uzak olduğu belirtilmiştir. Ancak Göksun nahiyesi Tecirli ve Bozdoğanlı aşiretlerinin yaylası olması, Sivas ve Kayseri'ye giden kervan ve yolcuların güzergâhında bulunması ile Aziziye ve Elbistan'a araba işlemesinden dolayı gelişmeye daha açıktır diye belirtilmiştir. Tüm bu bilgilerden anlaşıldığı üzere kaza merkezi değişikliği hazırlıklarının başladığı anlaşılmaktadır.

1324 Senesi Andırın idare heyeti: Kaymakam Mehmed Lütfü Bey, Naib Mehmed Efendi, Müftü Mustafa Efendi, Mal Müdürü Mehdi Efendi, Tahrirat Katibi Hanifi Efendi, Göksun Nahiyesi Müdürü Hüsnü Efendi.

KAYNAKÇA

Arslan, Hasan. "Osmanlı Devletinde Maraş'ın İdari Yapısı/Taksimati I", Maraş Araştırmaları I. ed. İbrahim Solak. 1/25-78, Konya: Palet Yayınları, 2020.

DAB, Osmanlı Arşivi. Dahiliye- Mektubi Kalemi [DH.(MKT)]. No. 1106. Gömlek No. 71. <https://katalog.devletarsivleri.gov.tr>

DAB, Osmanlı Arşivi. Dahiliye-İslahat [DH.(TMİK.S..)]. No. 61. Gömlek No. 66. <https://katalog.devletarsivleri.gov.tr>

DAB, Osmanlı Arşivi. Dahiliye-İdare [DH. (İD)]. No. 144. Gömlek No. 24. <https://katalog.devletarsivleri.gov.tr>

Kurt, Yılmaz. Çukurova Tarihinin Kaynakları V 1563 Tarihli Kars-ı Maraş Sancağı Mufassal Tahrir Defteri. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2011.

Öztuna, Yılmaz. Osmanlı Devleti Tarihi I. İstanbul: Ötügen Neşriyat, 2017.

Öztürk, Said- Sarıkaya, Ali. Göksun Tarihi. İstanbul: Göksun Belediyesi Kültür Armağanı, 2010.

Solak, İbrahim. "Osmanlı Devletinde Taşra Teşkilatı", Osmanlı Teşkilat Tarihi. ed. Tufan Gündüz. 85-116. Ankara: Grafiker Yayınları, 2014.

Solak, İbrahim. XVI. Asırda Maraş Kazası(1526-1563). Ankara: Öncü Basımevi, 2014.

TRUVA SAVAŞI KAHRAMANI MOZAYİĞİ KADIRLI'DE BULUNDU.

Kadirli ilçesinde 2015 yılında bir inşaatın temel kazısında ortaya çıkan Roma dönemine ait bir villa kalıntısında ünlü Truva savaşının kahramanı "Aeinas" mozağı ortaya çıktı. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü bünyesinde olan Osmaniye Müze Müdürlüğüince kazı çalışmasının yapıldığı tarihi alanda ortaya çıkan mozaik için araştırmacı Tarihçi Cezmi Yurtsever "burası Gaziantep Zeugma mozaiklerinden bile daha değerli bir yer" dedi. Truva savaşı kahramanı Aeinas'ın resmediliği mozaik'in dünyada bir eşi ve benzeri bulunmuyor. Homerosun İlyada ve Odissea destanı ve tarihi kaynaklara göre Aeinas, Truva'nın ünlü prensi Hektor'dan sonra gelen kişi.

BU MOZAIK KADIRLI'YI DÜNYAYA TANITIR

Araştırmacı Tarihçi Yazar Cezmi yurtsever, ortaya çıkarılan bu mozağin bulunduğu alanın bir an önce turizme kazandırılması gerektiğini ve Aeinas mozağının Kadirli'yi dünyaya tanıtacağını söyledi.

Kadirli ilçesinin Dere Mahallesi'nde 2015 -2020 yılları arasında süren bir zaman içinde bir binanın temel kazı çalışmalarına başlayan arkeologlar arkeologlar, Truva Savaşı kahramanı Aeinas sahnesini canlandıran ve dünyada bir eşe benzeri bulunmayan mozağı ortaya çıkardılar. Homeros'un İlyada ve Odissea Destanı ve tarihi kaynaklara göre Truva Savaşı kahramanı Hektor'dan sonra gelen kahraman Aenias, oğlu ile birlikte ülkesinden ayrılarak Afrika'daki Kartaca Krallığı topraklarına gitmiş ve burada Kralın Kızı Dido ile aşk hayatı yaşamış, sonrasında da Roma şehrinin kurucusu olmuştur. Bulunan mozaikte Aeinas, savaşçı kıyafeti ve silahları ile at sırtında gösterilmekte, sevgilisi Dido'da ona eşlik ederek ormanlık arazide arslan avı sahnesi canlandırılmıştır. Aeinas ve Dido'nun elinde mızrak ve onlara eşlik eden av köpeği resmedilmiştir.

Kadirli şehir merkezinde bir binanın zemin katı ve çevresinde bulunan mozaiklerin Romalılar zamanında ve Milattan Sonra 3. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. Mozaik sahneleri geniş bir alana yayılmış durumdadır ve büyük bir kısmı toprak altında olup henüz kazılmamıştır. Kadirli'de bulunan mozaikler ilgili arkeolojik kazı ve akademik yayın ile bilim dünyasını haberdar eden arkeologlar, Truva Savaş Kahramanı Aenias sahnesini canlandıran mozaikler ile diğer mozaiklerin Anadolu'da bulunan Zeugma ve Antakya hatta İtalya'daki Pompei'deki

mozaikler ile boy ölçüşecek durumdadır.

Mozayiklerin bulunduğu yerde bir müzenin açılması gerçekleşirse ksa sürede dünyanın ilgisini çekeceği bellidir.

FLAVYAPOLİS ANTİK KENTİNDE GENİŞ KAPSAMLI BİR KAZI YAPILMASI GEREKİR.

Roma İmparatorluğu'na hükmeden Flavias Henedanı zamanında o zamanki ismi ile Kilikya'da ve Anavarza yakınlarında kuruluşu gerçekleşen Flaviapolis antik kenti kısa zamanda gelişerek tarım ve ticaret alanında önemli bir üretim merkezi ve Roma Ordusunun seçkin savaşçı birlikleri arasında yer alan 6. Feratta Demir Lejyonu'nun yerleşim yeri olmuştur. Antik kentte bulunan tarihi tapınak daha sonra kilise ve Dulkadir Beyliği zamanında da camiye çevrilerek günümüze kadar gelmiştir.

Osmanlı döneminde yüzyıllardır kendi halinde ve harabe bir durumda varlığını sürdüren Kadirli ilçesinin bulunduğu yerde 1865 yılında yeniden yerleşik hayata geçilmiş, tarihi mozaikler ve diğer eserler adeta yok edilmiştir. Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen Kadirli'de toprak altında antik Flaviapolis'ten kalan çok sayıda eser vardır. Eserlerin ortaya çıkarılması için geniş kapsamlı bir kazının yapılması gerekir.

ANDIRIN 1935

6 EKİM 1935 Tarihli Akşam Gazetesi'nde Andırın
6 Ekim 1935 tarihinde Akşam Gazetesi'nde basılmış olan bu haber, harf inkılabı sonrası yeni harflerle Andırın'ın tanıtımı için yazılmış ilk gazete haberi olabilir.

Gazeteci şimdiki Pınarbaşı Mahallesi'nden o zaman yeni kurulan ilçe merkezinin fotoğrafını çekmiş. İlçenin etrafının çam ağaçları ile kaplı olduğunu ve ilçe merkezinin ise ağaçlık olduğunu belirtmiş. Daha sonrasında ise cumhuriyet tarihi boyunca Andırın'ın mevcut sorunu olan yol meselesine değinmiş. Göksun ve Kadirli yolunun otomobil yolu olarak açılacağına değinmiş. Kadirli tarafı da gerekli gayreti gösterirse diyerek yolun kısa sürede açılacağını belirtmiş.

Gazete, Andırın'ın cumhuriyet sonrası diğer önemli bir sorunu olan sıtma hastalığına ise manşetten yer vermiş. Özellikle Andırın'ın ova köylerinde bu hastalığın yaygın olduğu vurgulanmış. (Rahmetli dedem Hacı ER (Muttalip Hacı) kardeşinin de sıtma hastalığından güneşin altında titreyerek öldüğünü bana anlatmıştı.) Sıtma hastalığına karşı devletin önlem olarak bölgeye okuma yazma bilenlerden sıhhiyeciyi görevlendirdiğine değinilmiş. (Benimde çocukluğumdan hayal meyal hatırladığım rahmetli Kamil Gültekin (Çerkez Kamil) bu sıhhiyecilerden biriydi.)

Gazetede değinilen bir diğer husus ise belediyenin fakir olduğu, ilçe merkezinin bakımsız olduğu ancak belediyenin çalışmalarını sürdürdüğüne değinilmiş. Eski kışla bahçesinin park yapıldığı vurgulanmış. Gazete ayrıca eski bir tahta köprüden bahsetmekte yerine taştan kemerli köprü yapıldığını belirtmektedir. (Bu köprü hangi köprü bilen varsa yorum kısmına yazsın lütfen. İlk asma köprümüz olabilir

Andırın halkının giyim ve kuşamından da bahsedildiği (kılık kıyafet kanununun toplumsal izlerini görüyoruz) gazetede dönemin Belediye Başkanı Mehmet Ali BAŞDOĞAN, kaymakam ise Cevdet (İlhan ?) TUNCER. (Gazetede iki farklı isimden bahsedilmiş. Cevdet doğru olanıdır. Kaymakam daha sonra Mihaliççik Kaymakamlığı yapıp merkeze çekiliyor.)

Yaklaşık 90 yıl önce basımı yapılmış bu gazete de Andırın ile ilgili bilgiler bulmak beni sevindirdi. Peki, doğru düzgün yolu yolmayan, hayvanlarla ulaşım sağlanan o dönem için ücra sayılan bir ilçede ulusal bir gazete ne için gelmiş olabilir? Bu da Andırın tarihinde yer edinen ülke gündemine yansımış diğer bir konu ile ilgili olabilir. (Paylaşım yapip özellikle gençlerimize ulaştırırsanız sevinirim.

Saygılarımla.) İbrahim Etem KÖSE

“ MAĞARALAR ”

Andırın otta torosların içinde yer alır. Güneyde sıcak, bereketli toprakların adı Çukurova. Kuzeyde yaylalar, çayırılık, çimenlik yaylalar, kırlar, ta içeriler. Andırın arada köprü. Göç yolu.

Burada insanlık olalı beri beri, hayat var. kışın ılık, aşağı Çukurova, yazın serin. İnsanın ihtiyacı oplan her şey doğada var. Doğayla barışksan yaşarsın. Tarih bunu kanıtıyor. Bu kanıtın en başında mağaralar geliyor.

Andırın toprağında mağaralar çeşit çeşit.

Doğal mağaralar

Taş oyma mağaralar

Yapma mağaralar

Kaya oyukları

Obruklar

Hepsi de insanlara hizmet etmiş. Bu günlere gelmiştir.

En tarihi değer taşıyanları oyma mağaralar. Taş yapısı uygun olsun olmasın ,insanoğlu kayaları oymuş, hayat alanı yapmış. Hala yaşıyorlar.

Gözü dönmüş, para, define arayan bedavacılar, orasını, burasını, çevresini oyup durmadalar. Acilen bu tabiat ve tarih varlıkları/hazinelere tescillenmeli ve koruma altına alınmalıdır.

Mağaralar yaşasın ki, coğrafyamızın tarih, doğa gücü daim olsun. İnsanoğlu gelsin, görsün, gezsin, ibret alsın.

SE Mağarası

Kahramanmaraş'ın Andırın İlçesindeki Gizemli Mağara Keşfedilmeyi Bekliyor

Andırın İlçesine yaklaşık 15 kilometre uzaklıkta bulunan Akgümüş Mahallesi'ndeki bu mağara keşfedilmeyi bekliyor.

Ucu bucağı bulunamayan Mağara, içerisinde, dünyaca ünlü Ballica mağaraları gibi sarkıtların oluşması nedeniyle de ilgi odağı konumunda.

Gezi amaçlı mağaraya giren meraklılar “içerisinin ucu bucağı yok, yaklaşık 1 kilometre yürüdük, mağaranın içerisi sarkıtlarla dolu, içeride ayrı yerlere açılan birçok galeriler mevcut, Elmadağ'ın altına doğru uzandığını düşünüyoruz, buranın bir yer altı şehri olma ihtimali var, buranın keşfedilip turizm'e kazandırılması gerekir. Yetkililerin ve uzman bir ekibin burada çalışma yapması bölgenin tanıtımına da büyük katkı sağlayacaktır ‘ dediler.

KUŞLAR

YÖREMİZİN KUŞ İSİMLERİ

- Alaabak
- Alasakça,
- Gökgülü sarı,
- Hopal,
- Zubban,
- Garatavuk,
- Çölebe,
- Kel Garga,
- Efiyek, üveyik
- Turaç,
- İbiliçavuş,
- Hacı-Leylek,
- Gırlangıç,
- Çamsarı,
- Gımalı Keklik,
- Çinçik,
- Hüddüdü,
- Gallep,
- Bülbül,
- Elhoca,
- Cırık,
- Arıcık,
- Atgüden,
- Köryapalak,
- Turna,
- Takdelen
- Serçe,
- Tipili
- Gırtgırtı,
- Cekik,
- Delice,
- Gosgoğok,
- Urruk,
- Dırra (Gökdoğan)
- Gööşşek,
- Sarıçitlik,
- Gazelahmet,
- Saka (Kar cücüğü)
- Kerkez,
- Cırtboğa,
- İncir cücüğü,
- Çinçingara,
- Baştangara,
- Cıvcık,
- Göğcoolak,
- Sığircık,
- Atmaca,
- Kartal,
- Doğan,
- Baykuş,
- Hütüt kuşu,
- Taraklı İbili
- Yarasa,
- Pambık cücüğü
- Bildırcın,
- Yelfe,
- Ağaçkakan
- Şahin,
- Arap bülbülü,
- Küncü cücüğü
- Balıkçıl,
- Yılcık kuşu,
- Çoban aldatan

Gökgülü Sarı

*Küçük, rengârenk Gökgülü Sarı
Üşümüş belli ki soğuk havadan
Yavrusu aç idi buldu bir darı
Islaktı kanadı uçtu yuvadan*

*Çaresiz, yorgundu kondu süvene
Biraz güneşlendi baktı etrafa
Kime sığınsın ki, kime güvene?
Tedirgin haliyle çevirdi kafa*

*Peşinde sinsice duyarsız avcı
Ne ister bilmem ki zavallı kuştan?
Dokandı tetiğe yabancı kıvcı
Bir muraz almadı bu son uçuştan*

*Zavallı "pat" diye düştü ve öldü
Gözleri yumuldu serildi yere
Vicdansız gururla ikiye böldü
Çok yanlış yapıldı hemde kaç kere*

*Tuttu kafasını kopartıp attı
Tüğleri sıcaktı savruldu birden
Avcının kıymdan içi rahattı
Kuşun bedenini almadı yerden*

*Derdi ne etinde nede tüğünde
Tatmin olmak idi sâde maksadı
Nice kuş vuruldu yerin göğünde
Tabiat bozuldu işler aksadı*

*Yavrusu aç kaldı yenildi kış'a
AZÂBÎ aradı yoktu incelik?
Saçma sapan saçma, saplandı kuşa
İnsan olmak idi bence öncelik*

ESKİ DEĞİRMENLER

*Değirmen sesinin makamı ayrı
Nöbet bekleyenler bilir bu sesi
Tahta oluklardan çağlamaz gayrı
Gidenler dönerdi günün ertesi*

*Eğri duvarlarda birkaç pencere
Kalın dı kalaslar çatılar beyaz
Evde yarma bekler tabak, tencere
İçeri sınımsıcak dışarı ayaz*

*Güç kuvvet akardı çağlayan arkıtan
Buğdaylar, arpalar, mısırlar tabî
Kocaman taşları döndüren çarkıtan
Kayışlar şaklardı bir tokat gibi*

*Miller üzerinde tozlu kayışlar
Habire gıcırda değlip dönerken
At, eşek, çınarın dibinde kışlar
Salavat çekilir inip binerken*

*“Eski değirmenler” deyip geçilmez
Öğütülen un’da mutlak hak olur
Emekten, yemekten, işten kaçılmaz
Ak saçlı dedenin alını ak olur*

*Suların en soğuk öteklerinde
Ah..! O değirmene gidenler kim di?
Dağların en kuytu eteklerinde
Şakıladağı dahi kalmadı şimdi*

*AZÂBÎ’nin içi sızlar andıkça
Çizip anlatmaya yetmez tuvaller
Buğdaylar un oldu taşlar döndükçe
Birbiri üstünde beyaz çuvallar*

MEZARLIKTAKİ ÇINAR (ÇINAR'IN MEZARLIĞI)

Bilindiği üzere Toros Sıra Dağları İspanya'dan başlayıp, Türkiye'den geçerek Hindistan'a kadar uzanır. Elbette geçtiği yerlerde boğaz gibi kolay, daha zor geçit yerleri de vardır. Torosların Çukurova'dan İç Anadolu'daki Gülek Boğazından geçildiği gibi.

Gelelim bizim Andırın bölümüne; Eğer Çukurova'dan Göksun ya da K.Maraş yönüne gitmek istenirse, eskilerde üç kervan yolu bilinirdi. Bunlardan en önemlisi, Yeşilova(Tokmaklı) çıkışı, Harboğazı Geçidi. İkincisi, Beş bucak Köyü yönünden Çınar Mezarlığı geçilerek Balk Dağının batı ucu takip edilip, yaklaşık bir gün sürecek yaya yürüyüşü sonucu K.Maraş'a varılabilir. Üçüncü tercih ise(ki, diğerleri kadar öneme sahip değil) Kızılca ova, Boynu yoğun Köyü, oradan da Ceyhan Nehri kıyısı takip edilerek Sır'ın Köprüsü geçilip, K.Maraş ve çevresine ulaşılabilir.

Elbette anlattıklarım yaklaşık 40-50 yıl önceki kervan yolu tercihi idi.

Anlatacağım konu, işte bu ikinci öneme sahip yol, Çınar Mezarlığı yolu ve bu mezarlığa adını veren re-

simdeki Çınar aracıdır.

Dediğim gibi, bunları yaşları 40-50'yi geçenler yakından bilebilir. Motorlu araçların yaygın olmadığı zamanlarda, bu yollarda yükler hayvanlarla taşınırdı. K.Maraş ve çevresinden ürünlerini yükleyen satıcılar bu yolları takip ederek Andırın Düzü ve oradan Çukurova'ya ulaşırlardı. Elbette yakınında su kaynağı olan ve Koyu gölgesiyle mezarlıktaki çınarın dibi, kervancıların konaklama yeri idi. Geçici süreliğine dinlendikleri gibi, Eğer vakit geç olmuşsa, yola devam etmeyip, hayvanlarıyla geceyi burada geçirirler.(Halk arasında; "Eğer yolda kalmışsanız, mezarlıklar en emin yerlerdir" denir.)

Benim kendi obam olan Eynallı'da 1980'lere kadar ölülerimiz, obaya 3km.uzaklıktaki bu mezarlığa gömülürdü. Yani atalarımızın çoğu bu mezarlıkta yatmaktadır.

Yıllar önce bir büyüğüm anlatmıştı. Dedesi bu çınara bakmış bakmış;"Ben henüz on beş yaşımdayken bu Çınar yine böyle bir çınardı"demiş. Aynı tahminle gidilecek olursa, çınarımız yaklaşık en az 400-500 yaşında olmalı.

Geçenlerde aracımızla o yoldan giderken çocuklarla her zaman olduğu gibi çınarın dibinde mola verdik. Bir de baktık ki ağacımızda o eski görkemli halinden eser kalmamış. Sağını solunu dolaştık. Bildiğimiz eski mezarlık. Sadece 5-6 metre ilerisindeki berkitme yol asfalt kaplanmış.30-40 metre uzağındaki dere, Gürül gürül akmakta. O halde sebep susuzluk olamaz.

Tamam da ulu çınarımız başka neye darıldı? Neye küstü de bu hale geldi ki? Tarih boyunca gölgesinde binlerce insanı, hayvanı ağırlamış ağacımız göz göre göre Osmaniye'nin Çınarlı Kahvesinin Çınarı gibi kuruyacak mı? Etrafında irili ufaklı başka çınarlar, ağaçlar var. Onlarda herhangi olumsuz bir durum gözükmezken, Niye bizim mezarlığın anıt Çınarı?

Aklımdan çıkmıyor, gözümün önünden gitmiyor.

FOTOĞRAF: OSMAN GÜRLEK

PITIK

Pıtık ağacını tanır mısınız?

Pıtık bir orman ağacı.

Ardıç gillerden bir türdür.

Torosların yüksek kesiminde bulunur. Ardıç, andız gibi ağaçlara komşu olarak yaşar.

Pıtık sonradan keşfedildi. Tohumları ilaç niyetine toplanıp kaynatılıyor. Pek çok faydası söyleniyor.

Pıtık keşfedildi ama tohumları, hiçte usulüne uygun toplanmıyor.

Doğanın nadide ağacı yok olma tehdidi altında. Mutlaka korumalı.

Pıtık pekmezi adı altında ağaçlara kıyılmamalı. Sahiplenmeliyiz.

ÇEVRE MEKTUBU

Değerli çevreciler

Bu mektubu size yazıyorum. Ne desem, ne demesem bilemiyorum. Bildiğim şu ki, yazmak zorundayım.

Bendeniz çevre. Hani şu içinde yaşadığımız, yaşarken sıkıldığımız muhitler. Yani yerler, mekânlar, doğa, coğrafya.

Siz eskiden çevre sözünü bilmezsiniz. Gelişmiş dedikleri ülkeler sanayileşe beri, çevreyi hoyratça kullarlar. Kullanmak ne demek örselediler. Birde baktılar ki, üretim artıyor, refah artıyor, modern hayat gelişiyor amma, ortam bozuluyor, eskisi gibi devam etmiyor. Mesela su kaynakları azalıyor ve kirleniyor. Hava kirleniyor. Her tarafta çöpler çoğalıyor. Naylon, plastik doğaya atılıyor, yeşil alanlar betonlaşıyor, her türlü kaynaklar azalırken, öte yandan kirlenmeler de artıyor.

Sanayi, ham madde gereksinimleri nedeniyle, çevreye - doğaya olabildiğince zarar vermiştir. Şehirler büyümüş, üretim ve tüketimi ekonomisinin büyük ve açık pazarları haline gelmiştir. Şehirleşme, sosyal ve kültürel değişim ve dönüşüm içindedir. Değerler, yerini tüketim çılgınlığına bırakmıştır.

Bunu gördüler. Dur diyelim dediler. Adında çevre dediler. Çevreyi korumaya karar verdiler.

İşte bizde çevreyi onlardan aldık. Aldık amma geç aldık. Birde baktık ki çevre elimizden kayıp gitmede. Geç kaldığımızı anladık. Anladık ta eski tas eski hamam devam ettik. Bakın neler kaybettik.

- İnsanımıza içinde yaşadığı ortamın adına çevre diyemedik. Böyle bir derdimiz yoktu. Ne zaman tüketici olduk. Ne varsa attık. Nere ye gittiysek orayı kirllettik. Kim temizleyecek diye düşünmedik.

- Çocuklara, gençlere çevre eğitimi veremedik. Hâlbuki İncancımıza göre her şey emanetti. Çevre de emanetti. Emanete ihanet edilmezdi. Bu emaneti, bizden sonralara bırakmalıydık. Aldığımız gibi teslim edemedik.

- Bir üretim yapılırken atıklarını önemsemedik. Dereye akar gider, çukurlara toplanır dedik. Hâlbuki orada yaşadığımız yerin bir parçasıydı. Gözden uzak olunca kaybolup gidecek sandık. Birde baktık ki akan dereler çöpler, poşetler, kokulardan geçilmiyor.

- Şehirler de kanalizasyon derelere, ırmaklara yıllar yılı akıtılmadı mı? O derlerde canlı namına bir şey kaldı mı? Mas mavi akan dereler boz bulanık, kirli akıyor mu? Hatırlar mısınız, eskiden her dere den kana kana su içilirdi.

- Kimin elinde ne varsa yere atıyor. Yolda araba sürenler, iş yerleri, yürüyenler. Hep aynı şey.

- Fabrikalar kuruluyor. Bacaları filtresiz hava kirleniyor.

- Araba ekzoslarından çıkan gazlar. Hiç önlem alınmıyor.

- Nerde yeşil varsa düşman kesildik. Gücümüz yeşile, ağaca, doğaya yetiyor.

- Tarım alanları yapılaşıyor, betonlaşıyor. Dur diyen yok.

- Havamız, her geçen gün biraz daha kirleniyor. Azalan su kaynaklarımız kirleniyor. Doğa kirleniyor. Çevremiz kirleniyor. Daha vahimi ise, bütün bu saydıklarımıza sebep olan zihinlerimiz kirleniyor.

Bendeniz çevre. Bunları yazarken ağlıyorum. Evlatlarımıza, torunlarımıza aldığımız çevreyi bırakmı-

yorsunuz. Hiç mi düşünmüyorsunuz?

Tehdit altındayım. Görmüyor musunuz? Tehdit ne kelime yok oluyorum görmüyor musunuz? Ben yok olurken sizin başınıza neler gelecek görmüyor musunuz?

Bakın çevrenize.

Masmavi akan dere var mı?

Akan çeşmeler ne halde?

Cıvı cıvı öten kuşlar kaldı mı?

Doğada yemyeşil ormanlar, ağaçlar hani?

Tertemiz kaldırımlar, parklar nerde?

Değerli çevreciler

Bilirsiniz bir memleket isterim şiiri var.

Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;

Kuşların çiçeklerin diyarı olsun.

Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;

Olursa bir şikâyet ölümden olsun.

Ne olur gönülden sevin beni. Gönülden koruyun. Daim bakın bana. Bilirim, gözden irak olan gönülden de irak olur. Her attığımız adımda çevreye bastığımızı unutmayın. Nasıl atalar bu toprakları vatan kılmak için toprağa düştüler. Şair der ya, düşün altındaki binlerce kefensiz yatana. Benimde

bağrımda ne nimetler beslemekteyim. Gel nimetler nankörlük etme. Giden gelmez. Gelen eskisi gibi olmaz.

Nasrettin hoca yüzyıllar öncesinden siz çevrecileri uyarır durur ya. Bindiğiniz dalı kesmeyin der. Bindiğin dal benim. Çevreyim.

Benim adım çevre. Seninde adın var. Ha ben ha sen, ne fark eder. İkimizin de kaderi aynı.

Ben çevre. Aslında yaşayan insanın emrindeyim ama yaşayan insana ait değilim. Sahibim yani yararlanıcılarım gelecek bütün insanlık. Ben hayatım. Ben varsam hayat var. Bana karşı bir haksızlık mı yapılıyor, yazık mı ediliyor? Elinle, dilinle, gücünle düzeltmeye çalış. Emi?

Dağlar; güç ve kuvvete kinaye, heybet ve ihtişama temsil, yücelik ve azamete benzetme, sarplık ve, aşılmazlığa temsil getirilir.

DAĞLAR; edebiyatımıza, türkülerde, saza söze konu olmuş, insan gibi dile gelmiştir. Dağlar aşıkla maşuk arasını girer vuslata mani olur, aşılmaz kılar. Ulaşılamayan aşklar dillere destan olur. Aşklar gönüllerde dillene gelir. Dağlar yerinde dura kalır. Ondandır, âşıkları kavuşturmayan dağlara türküler söylenir, yalvarılır, yakılır. Aman dinlemeyen dağlar zalimdir, aşılmazdır, geçilmezdir. Kerem boşuna yanmadı. Aslının peşine koşarken yolunu hep karlı dağlar kesti. Dillendi, dile geldi, söyledi.

Aman dağlar

Yaman dağlar

Başı duman dağlar

Yol verin geçem dağlar.

Yâre kavuşam dağlar.

Bu terennüm her sevenin gönlünde mih gibi çakıldır. Dağ olmasa da dağ gibi engeller vardır sevenlerin arasında. Yalvarsan, yaksan nafiye.

Aşığına kavuşamayan sitemini dağlara söyler. Dağlara söyler. Nerde bir dağ türküsü varsa orda bir sevda vardır.

Dağları aşıya Anadolu ya gelen atalar ne yapsın. Anadolu da dağlar yine yolunu keser. Yalnız bırakmaz. Dağlar koca milletin kaderi olur.

Dağlar bizdendir. Biz dağlardan. Dağların efendisi Uhud dağı. Efendimiz biz Uhudu sever, Uhud bizi sever der. Dağı sevmek, hemhal olmak nasip işidir. İçinde kutsallık barındırır.

Dağ bizden olunca onu insan yerine koyarız.

Severiz

Küseriz kızarız

Beddua ederiz

Kucaklarız

Öfkeleniriz

Söyleşiriz

Dertleşiriz

Yalvarırız

Aman dileriz

Kurban oluruz

Kim dağları aşmışsa yârine kavuşmuştur. Bazen dağları

aşamayan delmeye kalkar. Ferhat gibi. Ferhat bize söyler ki, dağları aşmakta, delmekte zordur.

Deriz.

Dağları dağlasınlar

Görenler ağlasınlar

“Dağlar seni delik delik delerim

kalbur alır toprağımı elerim

“Dağlar dağlar, Kurban olam yol ver geçem

sevdiğimi son bir olsun yakından görem”

Dağlar duygu dünyamız kadar manevi dünyamızda da ayrı bir yeri var.

Vahiy, hıra dağında insanın dünyadan soyutlandığı bir gecede iner insanlığın efendisine. Tur dağı, en vahşi acımasızlara karşı ona kol kanat gerer, korur, kollar. Uhud savaşında insanlığın efendisi Uhud dağına sığınmıştır.

İnsanlık yani, musa ve yoldaşların tufana karşı cudi dağına sığınarak korunur.

Mağaralar, dağların en merhametli yanlarıdır. Ana kucacağı gibidir. Canlı sığınır, korunur.

Kültürümüzde dağ babaya benzetilir. Evladı arkamda dağ gibi duran babam var der. Dağ arkaya benzetilir. Arka; aile, akraba, kabile, hem şehirler, dostlar olabileceği gibi dağ, esasen devlete benzetilir. Çukurova da yerleşmeye zorlanan göçerlere direnmeye davet eden Dadaloğlu “ferman padişahınsa dağlar bizimdir” diyerek devletle dağı denk tutar. yine dağ, haksızlığa karşı koyanların sığınağı olmuştur. Eşkıyaların dağlara çıkış nedenlerin başında bu gelmiştir. Dağa çıkan devlet gücünü yani otoriteyi ele aldığını bilir. Alıcı kuşlar dağ başlarında yaşar. Onun için “devlet başa kuzgun leşe” denmiştir.

Dağ hakikaten sığınaktır. Kim çaresizse, çare dağlar. Dağa sığınmazsanız sizinle söyleşir, dertleşir. Yol bulur, yol verir. Dağ kimilere korku verirken, ona teslim olanlara güven verir.

Dağ berekettir. Bağrında neyayı çeşit ağaç, bitki yetiştirir. Flora, faunasıyla sayısız nimetler sunar.

Dağlar, yeryüzüne çakılmış kazıklar gibidir. Bilim öyle diyor. Dağlar yeryüzünü muhkem tutuyor. Yaradan “Yeryüzüne, insanlar sarsılmasın diye sabit (sapasağlam) dağlar yerleştirdik.” Buyurur. Deprem ispatı değil mi?

Şehirler sırtlarını dağlara vererek kurulmuştur. Dağa yaslanan şehirler kadim şehirler olarak yaşaya gelmektedir.

SONBAHAR

GÜZÜN BOLLUĞU

Sonbahar geçti. Sonbahar geçti ama tadı damağımızda hala geçmedi. Tabiatta renklerin cümbüş olduğu mevsim sonbahar.

Sonbaharda en çok düşen yaprakları anarım. Bir zaman kanlı canlı yeşil yapraklar sararır, kurur ve hazan rüzgâr önünde savrulur gibi. İnsana da eşsiz bir manzara sunarken, her şeyin sonuna teşmil getirir.

Sonbahar felsefesi olan mevsim. İnsanı duygulandırır, hüznülendirir. Bir o kadar da çeker kendine.

Sonbaharda renk renk yamaçları seyrede seyrede bir vadide yol almak Nasıl da çeker insanı.

Sonbaharın dili var. Neler neler söyler.

Sonbahar'ın tadına varamıyorum. Bahçemdeki ağaçlar hep iğneli. Nedense bazıları uçları moranıyor. Kuruyan bu pürçükler nice zaman sonra sarıyor düşüyorlar. Her halde ormanların bereketli toprağı küçüklerin zamanla yerde birikmesinden meydana geliyor.

Bir yağmur düşünün, çıplak toprağı vurunca kopardığı kadar toprakçık alıp gidiyor. Oradan buradan birikince de çamur mu çamur dereler Irmaklar nehirlere oluyorlar. Düşmana vermediğimiz toprakları gözümüzün önünde alıp götürüyorlar.

Nereden Nereye. Ağaç. Mevsim. Yağmur. Toprak. Bunlar birer parçamız. Bunlar olmadan olamayız. Anadolu toprakları ruhumuzu okşayacak kuşak kuşak farklı tabiatlarla örtülü. İnsanlarımızın allı güllü dallı giyinmeleri de bu yakınlıktan olmalı. Tek rengi monotonluk Sayan bu insanlar ruhlarında çeşit çeşit duyguları açmışlar. Yoklayın birini dopdoludur. Hayat doludur. Üniversite gibidir. Hayati öğreten hayati öğrenen koca koca yerler yerleştiğimiz yerler. Sonbaharda iyice görürsünüz bunları daha neleri. Her mevsim ruhunuzu açar. Sizi bağlar toprağı ve insanımıza.

SONBAHAR HÜZNÜ

Sonbahar hüznünü işlediler çocuksu dünyamıza. Okul yıllarında. Aslında sonbahar metinleri, şiirleri, işleyen hocaların iç dünyasına bir bağ kurmaktı. Bir derlenmekti. Bir işlenmekti. Eli bastonlu yaşlılar, gözlüklü nineler birbirleriyle son tartışmasını yapan sevgililer, maziye koşanların dökülmüş yapraklar üzerinde dolaşmaları. Hep Sonbahar mevsiminde düşen yaprakları ile çınar ağaçlarının altında verdi sinemamız.

Bizim olmayan bir dünya işlendi kafalarımıza. Sadece bu yanıyla kapladı benliğimize sonbahar Matemdi. Korkuydu, ürpertici kör duyguydu, yastı

Ama Sonbahar

Kocaman Kışa girerken yapılan hazırlıklar telaşı. Ambarlar dolar. Geleceğe hazırlık dönemi. Yarım en çok düşündürülen mevsim Sonbahar. Tohumun toprağı atıldığı dönem. Düşünlerin bol olduğu zaman. Cıvıl cıvıl yavruların okula koştuğı devre... Koca bir yılın çabaları ürünleri toplanır. Borçlar kitaplar hesap edilir. Bir telaş... Bir hesaplaşma. Bir olgunluk.

Hüzün boş adamların işi. Günü dolu yaşayan adamda hüznü yer yok. Dilde hüznü üzerine ticaret kurulumalzemeye üretilirse, hüznü adına tüketici bulunmaz mı? İşlenir. işlenir ve bulunur.

İşimiz hüznüyle değil... Sonbahar yerinde kalmalı... Hüznüyle dolu kafalarımız değişmeli... sonbaharın bereketi kafalarımıza dolmalı.

Ayların dili olsa da dillense. Dile gelse. Eylül olsa, ekim olsa, Kasım olsa.

KENGER

Kenger toros dağlarının ortalama bin rakımı üzerinde dağ yamaçlarında, yaylalarda ve düzlüklerde yetişir. Baharda çıktığı zamanlarda taze haliyle yenir. Yemeklerde kullanılır. Kuruyunca hayvanlara yeygi (yemlik) olur.

Kengerin hoş kokulu ve tıbbi yanı var.

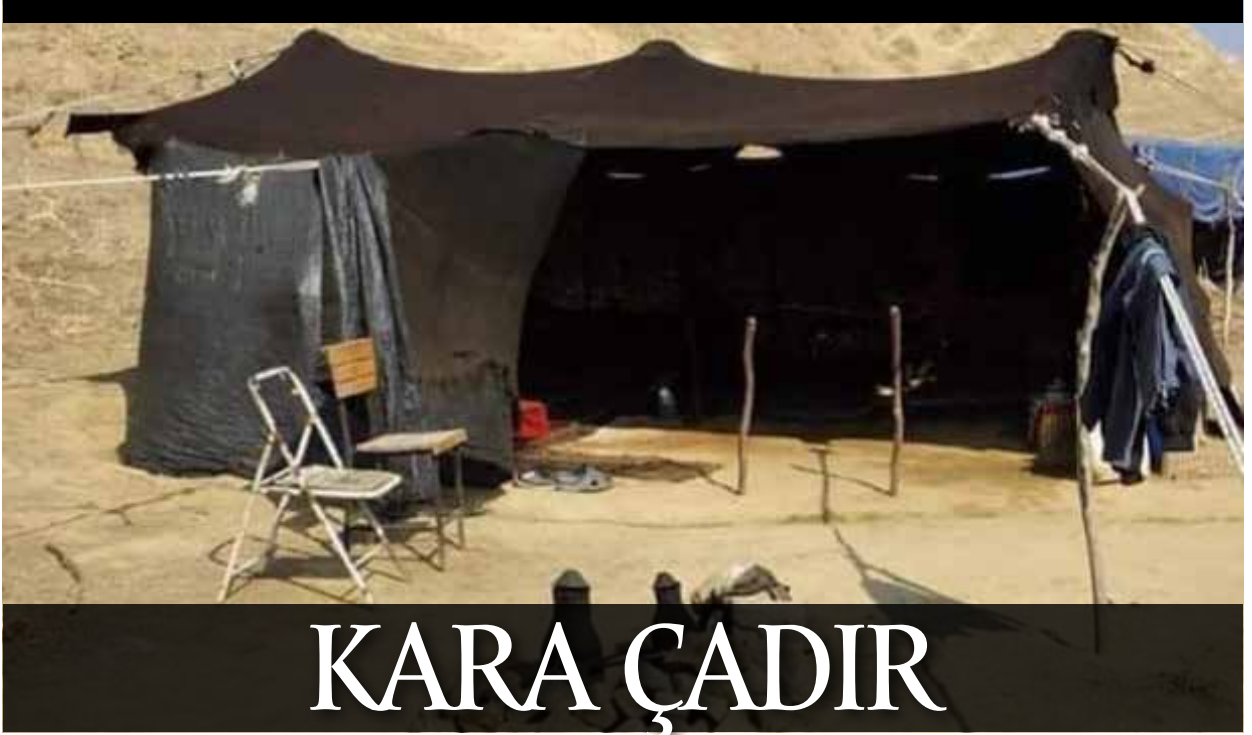
Kırlarda, mera ve yaylalarda kenger hayvanların yaşken yiyebildikleri verimli bikridir. Eskiden devleriyle göçen konargöçerler zamanında develer kuru kengerleri de yerlerdi. Şimdi konargöçerlik kalktı. Kengerler doğada yetişiyor, kuruyor ve o haliyle kalıyor. Hâlbuki hayvancılığın yoğun olduğu ve iş gücünün olduğu devirlerde kesilip toplanır, patosa verilerek saman, kesme yapıldı. Kışın yeygi olarak işe yarardı.

Şimdilerde taze iken yenmenin dışında işe yaramıyor. Kenger bitkisi araştırılmalı ve kontrollü şekilde işlenmelidir.

Kengerin dikenli oluşu, kendini koruma ortamı hazırlıyor. Kuruduktan sonra işe yamıyor. Ne yazık ki hayvancılık azalınca doğadaki hayvan yemi olacak otlar öyle kaldılar. Gerçi doğa açısından bakir kalsa da, insanoğlunun tabiatla yaralanma ve tabiatla barışık yaşama yanı azalıyor. Hem de kültür yanı azalıyor. Kaçımız kengeri biliriz. Bu bahar bitkisine dair anularımız, hikâyelerimiz vardır.

Ne yazık ki doğa ile iç içe yaşama halimiz azaldıkça, doğa kültüründen kopuyoruz. Biliyoruz ki kültür yaşanan bir haldir. İnsanoğlu doğadan yararlandıkça, onu koruma, kollama ve semesi gerekirken acımasızca kıymaya, yok etmeye çalışıyor. Bunu da eğitimle aşacağız.

Baharın habercisi kengerler kökünden söküldükçe yok oluyor. Çünkü tek köklü bitkidir.

KARA ÇADIR

Kara çadır, kıl çadırıdır. Diğer adı Yörük çadırı. Yani konargöçerlerin çadırı.

Eskiden atalarımız konalgalara kara çadır kurarlar, sadece önüne daldan hayma yaparlarmış. Yani doğaya, ağaca dokunmaz, yaşatırlarmış.

Şimdi, çadırlar kalmadı. Elinde testere, balta giriyor ormana, fidanları, sürgünleri keserek çadır yapıyorlar. Atalarımızın kıyamadığına kıyıyorlar.

Kara çadırda doğup büyüme kadar özgürlük var mı?

Hele yağmur sicim sicim yağdığına, kara çadıra çarpan yağmur damlalarının çıkardığı o sesler. Tam bir savaş meydanı arenası. Sen altında bir damla dahi düşmeden huzur içinde, ıslanmadan gökten gelen şöleni setretmedesin. Yağmur sonrası serinlik ve çöken uyku. Ah o uyku ne derin, ne amansızdır. Göz kapakların bir kapanır bir açılırken savaş meydanında kaybetmiş gibi teslim olursun. Tatlımı tatlı uykulara dalarsın.

Kar çadırın önünde ocaklık. Sönmesin diye ocağa atılan kütükler. Köz olunca sopayla karıştırıp yeniden alevlendirirken yanındaki büyüğün anlattığı eşkıya hikâyeleri, seferberlik hikâyeleri nede mışıl mışıl uykuya davet ederken direnmedesin. Daha da, daha da dinleme, o günleri temaşa etme merakındasın. Zaman anlatıldıkça alır götürür zaman. Nerelere ne bilinmezlere yolculuk edersin.

Ocakta fokur fokur kaynayan aş kazanı. Biraz sonra anların sihirli eli degecek, toyga olacak. Sana da buz gibi su akan yarpuz toplayıp getirmek düşer.

Geceleri ayaz olunca yün yorganın altında gökyüzünü, yıldızları temaşa ede ede uyurken, geceleri rüyanda

uçarda uçarsın.

Kuzuların dönüş vakti. Kişi yandaki ağılda. Gün ikinci olup ta akşama çalınca koyunların gelme emişme vakti. Bir cümbür cemaat kopar, telaş, temaşaya karışır. Kuzu melemeleri, türkülerin en alası böyle terennümle söylenmez. Yanık, hasret, sevinç, vuslat. Koyun melemelerine karışır. Harp meydanı, cenk meydanı gibi kavuşmalar, kışmalar, buluşmalar. Sonra yatışmalar.

Yerde çul sergiler. Asılı halı, kilim. Yörük obalarında halı ve kilimde emek, göz nuru ve insan eli değdiği için yere serilmez yükseğe asılır.

Yerde keçe. Birde çoban keçeleri. O keçe, içinde ısınmalar, uykular, dinlenmeler. Keçe omza atınca seni uçsuz bucaksız ülkelerin sultanı gibi yapar. Heyle-nirsin, beylenirsin

Ya yanda serili koyun, keçi postları. Kara çadırda hepsinin yeri ayrı. Hepsi hacet.

Sabah kalkıp ta deri yayıkta çalkamaç olan taze ayran. İçine tandır ekmeği doğramak ve yemek. Yoğurt ta, sütte aynı haz ve lezzeti verir. Hatta dünyanın neresinde ne lezzet olsa da tutmaz yerini. Hele yufka ekmeğe süren tereyağlı dürüm. Yanında ayran. Değme gitsin.

Ocakta kaynayan suyla demlenen dağ çayları. Dağdan toplanan kekik, ad çayı, dağ çayı, nana ce ötekiler. keyfe keyif katar.

Yörük obalarında kahır, zahmet, iş gücü çok olsada, nice zorluklar başa gelsede, böyle kimsenişn eline geçmez yanları vardır. İnsanı hürleit,ren beylaştiren yanlar.

KARACAĞLAN DEDEM

Bu şiir, Karacaoğlan'ın soyu olan benim de dedelerim Çavuşlu Türkmenlerinin Kozan altı ovasında kendilerine musallat olan yedi eşkıyayı yemek sofrasında alt ettikten sonra, Saimbeyli Tufanbeyli Erciyes vadisini terk edip Halep e bağlı bulunduğu için suç ve ceza kanunları farklı olan Maraş bölgesine kaçar. Yani sınır olan Keşiş suyunu geçip Andırına sığındığı yıllara ait bir şiirdir. Osmanlıda Halep eyaletinde mala mülke musallat olan eşkıyayı öldürmek suç sayılmıyordu.

Karacaoğlanın son yıllarına ait bu gibi şiirler Andırın, Göksun, Elbistan, Bin boğa vadisine ve eksenine ait şiirlerdir. Bu şiirlerin sayısı 5, 6 kadardır. Belli ki yaklaşık 70 yaşında vefat eden Karacaoğlan dedem bu şiirleri vefatına yakın dillendirmiştir. Yazmıştır demiyorum çünkü esas adı Hasan olan Karacaoğlan okur-yazar değildi. Yüreği ile okuyup yazıyordu. Tıpkı Aşık Veysel gibi. Ezberden yaktığı, bestelediği ve söylediği eserlerini asla unutmuyordu. Yaşadığı dönem 1600-1700 dönemidir.

Karacaoğlan erken yaptığı bir evlilikten erkenden boşanmış ve bir daha hiç evlenmemiştir. Bu nedenle çocukluğu yoktur.

Tarihte ilk Karacaoğlan filmi 1958 yılında Andırında ve özellikle Bunduk Se Yaylasında çekilmiştir. Yapımcı Atıf Yılmazdır, Yılmaz Güney yardımcı oyuncudur ve Türküleri Ruhi Su söylemiştir. Karacaoğlan gibi büyük bir halk ozanının ilk filminin Andırın'da çekilmesi tesadüfi değildir, önemli bir bilimsel çalışmanın sonucudur ve Karacaoğlan buranın çocuğudur. Yaşadığı dönem 1600-1700 dönemidir.

Ruhu şad olsun.

İlk Karacaoğlan kitabı Cahit Öztelli tarafından 1923 yılında yayınlandı. Orada Gebeni bilmeyen Öztelli onu Keban olarak yazmıştır. Bu hatayı da sonradan düzelttiler Karacaoğlan kitabı yazarlar. Aslına bakarsanız Tebriz'de basılmış daha eski yıllara ait Karacaoğlan kitabı olduğunu da biliyoruz ama o esere ulaşmış değiliz.

Karacaoğlan gibi büyük bir halk ozanının ilk filminin Andırında çekilmesi tesadüfi değildir, önemli bir bilimsel çalışmanın sonucudur ve Karacaoğlan buranın çocuğudur.

İşte; bu toprakların Karacaoğlanlının, bu topraklarda konup göçtüğüne dair bir türküsü.

YİNE ESTİ MUHABBETİN YELLERİ

*Yine esti muhabbetin yelleri,
Attım, hoş geliyor falı yavrunun.
Vardı sana uğradı mı yolları?
Parlayıp gidiyor eli yavrunun.*

*Ayun on dördüne benzer cemali,
Yâri görmeyeli del'oldum deli.
Ak topukta şan veriyor halhalı,
Akkale'den aşar yolu yavrunun.*

*Ekbez'de bataklık olmuştur, konulmaz,
Halbur'un belinde karar alınmaz.
Aradım cihani, misli bulunmaz,
Irgalar saç bağın beli yavrunun.*

*Akkale'den uğradın mı Çınar'a?
Kon Kazanpınar'da, zülfünü tara.
Şimdi kömür gözliüm Konur Dağı'na,
Düzülmüş çığları teli yavrunun.*

*Bugün geçtiğimiz Geben'in suyu,
İncedir belleri, usuldur boyu.
Bugün konalgamız Meryemçil Beli,
Oğul balı verir dili yavrunun.*

*Sabahtan kalkar da, Çinçin'i geçer,
Vurur deli gönül, kaynayıp coşar.
Yüklenmiş yükünü Göksun'a çıkar,
Göksun'da Çalpayız Gölü yavrunun.*

*Karac'oğlan, bırak gam ile yası,
Ne hoş olur şu dağların havası.
Yârin konalgası Söğüt Ovası,
Ekbez ekbez olmuş eli yavrunun.*

ÇIKKIN

Çıkın kim icat etmişse iyi içine neler neler konup saklanan bez örtüden yapılan hacet.

Hayatın tamamen tabiatın içinde geçtiği zamanlarda herkes kullanırdı.

Çobanlar beline sarsa azıklarını taşırdı.

İçine yiyecekler konur çobanlara verilir, onlarda omuzlarında taşırdı.

Tarlalar da çalışanlara azık edilip götürülürdü.

Nineler, ta büyüklerinden beri sakladıkları neler varsa içine koyar, sarar sarmalar en ulaşılmaz yerlerde dururdu.

Analar gelinlik çeyizlerinden en nadide olanları sarar, bohça yapar, çeyizlik sandığın en kuytu yerine saklardı.

Nineler, hacet olur diye saklarlar, en umulmadık zamanda işe yarar şeylerin çıkımına kirli çıkın derler. Çıkın yapıp yolcular yola savulur.

Çıkınlar omuzlanıp gurbet ellerin yolu tutulur.

Bizler köy okuluna uzun yollarla ulaşırken yanımızda

çıkınımız olurdu. Şimdi okul çantalarına konanlara beslenme çantası diyorlar. Çıkınımıza ne olmuştu da terk edildi.

Herkesin bir kirli çıkımı vardır nine çıkımı kabilinden. Her hayat, omzunda kirli çıkımını taşır. Hatta sırlı, görüldüğü ile kendi ayrı olanlara ne kirli çıkındır derler.

Çıkına kimi yerlerde çıkı, kimi yerlerde bohça derler. sofra bezi,para kesesi, kese,torba diyen yöreler var.

Çıkın üzerine sözlerimiz var. Dillerden düşmeyen.

Kirli çıkın

Çıkının olsun taşıyan bulunur

Çıkın torba sahibi

Çıkımı mı var, malı mülkü var

Çıkınsız nine olmaz

Çıkın sahibi ikram sahibi

Çıkına bağlamışsa zırnık çıkmaz

Çıkımını duvara açmış

İş çıkına gelirse yaş başa gelir

Ya atasözleri ve deyimlerimize gelirsek.

Akçası var kesesi yok

Akça ister üstüne çıkın ister

Ekmek çıkında gözü yolda

Çıkımı mı var yaş başı var

Ne kirli çıkındır o

Ninemin kirli, çıkımı gibi

PURTAŞ İŞYERİ

Andırında tek kalan esnaf. Sobacı, kap kacak tamircisi. En başta Açıdanlık tamircisi. Lehimle olacak ne varsa hepsini yapmada. Namı diğer purtaş.

Andırında kime sorsan hemen bilir, yerini tarif eder. Zira herkes bir kere uğrar. Hele sohbet için uğransa hoş vakit geçer.

Mustafa beyin meslek dışında hobileri var. En başta balık avcılığı. Gurubu ile her hafta sonu doğaya çıkar. Bir doğa tutkunu. O kadarda eski kültür varlıklarına meraklı. İş yerinde bir kısmını sergiler. Gelenler bakarak tarihe yolculuk yaparlar.

İşte namı diğer Purtaş'ın iş yerinden kayda aldıklarımız.

KARA LASTİK

Kara lastik bir dönemin hikâyesi. İçinde bir kaç kuşak barındıran dönemin hikâyesi. Türkiyecin harplerden, seferberlikten, kıtlıklardan çıktığı yılları sonrası Anadolu'ya girer. Giriş o giriş. Kara lastiğe Tamamen tarihin tanığı desek yanlış olmaz.

Şairin dediği gibi yokluk vardı çağlarda. Ayakta yırtık mırtık çarık veya yalın ayak gezilirdi. Yemenisi olanlar varlıklı sayılırdı. Hele kundura. O, ta kasaba ve şehirlerde idi. Almak mı servet isterdi. İşte böyle devirde birden kara lastik çıkıverdi. Anadolu'nun dört bir yanına yayılıverdi.

Kara lastiğin olmadığı bir zamanda, piri fani bir hoca, halkı etrafına toplamış nasihat ederdi. Zamanenin kötülüğünden iş kıyamete kadar gelmişti. Ona, kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlardı. O da, kıyametten önce alametleri gelecek diye başlamıştı. Herkes pür dikkat dinlerken anlatmıştı. Kıyametten önce dikişsiz ayakkabı çıkacak. Duyanlar boynunu kaşımıştı. Hakikaten b ütün ayağa giyilenler dikişliydi. Allahın nişi diyerek hayret etmişlerdi. Çok geçmedi gün geldi dikişsiz ayakkabı gördüler. Kara lastik.

Esasen bizim o yıkım zamanlarında batıdan ne gelirse kıyamet alameti sayılırdı. Kara lastikte batı menşeli idi. Sanayi doğmuş, seri üretim başlamıştı. Kara lastikte seri üretimdi. Köşker günde bir ayakkabı dikemezken, en fazla birkaç çarık dikerken, yığınlarca kara lastik üretiliyor ve herkese ulaşacak şekilde sunuluyordu.

Şimdiye kadar giydikleri çarık, yemeni ayrı ayrı olduğu halde, şimdi kara lastikler hep birbirine benziyorlardı. Tıpkısı, aynıydı. Bir yeni bir mesele

çıkıyordu. Hangi lastik kime aitti. Karışır dururdu. Anadolu zekâsı ve irfanı buna hemen çare buldu. Zaten biz ne almışsak kendimize benzetmede maharetliyiz. Bu defa lastikler karışmasın diye kertik, boya çalma, ip bağlama gibi izler yaptılar. Sonradan traktör girence nazar boncuğu taktıkları gibi.

Kara lastik yeniydi. Her yeniye aksülamel gösteren veya karşı koyan veyahut direnen toplum, bu defa kara lastiği kolayca benimsedi. Zira zorluklar çekiyordu. Yemeni, çarık gibi giysiler zahmetliydi. Yoruyordu. Kara lastikse hiç emek çekmeden ayağa giyiliyordu. O kadar. Üstelik bakım istemez. Boya cila, yağlamak, yumuşatmak gerekmez. Yani insanı uğraştırmazdı. Giy kâfi.

Kara lastik bizim toplumumuzda sosyolojik bir olaydır. Her ne kadar lastiği giyenler yeni ayakkabıya kavuştum diye sevinse, hayatlarında değişiklikler yaşasalar da toplum sal yanı apayrı olmuştur. Bir kere herkes kara lastik alabiliyordu. Herkes aynı lastik ayakkabıyı giyiyordu. Herkes kara lastikte eşitlenmişti. Mesela, yemeni giyenlerde lastik giyiyorlardı kara lastik insanları camide yan yana getirdiği gibi aynılaştırıyordu.

Bir başka toplumsal durum ortaya çıkıyordu. Alışkanlıklar. Nerdeyse yüz yıllarca çarık ve yemeniden gelen toplum, kullandığı bu giysileri birden atıyor, gereksiz hale getiriyordu. Anadolu'da uzun yıllar kara lastiğe alışılmamıştır. Mesela ona ayakkabı demedi. İsim vermede maarif kültürümüz görünüşüne bakarak kara lastik dedi. Çünkü deriden değildi. Köylerde uzun yıllar yemenim nerde, çarığım nerde diye sorulmuş, aranmıştı. Hâlbuki kara lastik orda duruyordu. Yani uzun zaman kara lastiğe alışılmadı. Ama ondan da vazgeçemedi.

İşin ekonomisi de ortaya çıktı. Bunca deri ne olacaktı? Çarık ve yemeni diken esnaf ne olacaktı? Ne iş yapacaklardı? Ustalar, çıraklar, dericiler, yemeniciler, köşkerler...

Büyük bir meseleydi. Hayat değişiyor, meslekler değişiyor, ilişkiler değişiyordu. her şeye alışan, her düzende yer alan, her düzensizlikten düzen çıkaran toplum buma da çare bulacaktı. Buldu.

Kara lastiğin birde değişim yanına bakalım. İlk lastik kasabalara, köylere gelince mesele oldu. Herkes birbirine bakarak lastik almaya başladı. Çünkü ucuzdu, gücü yetiyordu. Bir mal veriyor karşılığında alıyordu. O güne kadar bilmedikleri her yağın numarası da olurmuş. Kara lastiklerde numaralıymış. Herkes kendi ayağının numarasını öğrendi. Belki de para dışında ilk defe bir sayı/ numara hafızalarında yer ediyordu. Artık sayıların dünyasına merhaba demiştik. Sonra şapkalarda. Bu numara işi artık geçmişti. Bu defa hazır elbiselerde, giysilerde başladı.

Kara lastikle beraber paralı ekonomi dünyasına girmiştik. Eh paran varsa, varlığın olacaktı. Olmayanlar, olanlara bakıp duracak, lafını edecekti. Zengininin malı, fakirin dili gibi.

Kara lastiğin ailelerdeki değişimi bambaşka oldu. Kasaba veya şehre giden babalar ailede herkese kara lastik aldılar. Alırken numara soruldu. Bilemedi. Ayak numarasını ilk defa duydular. Esnaf çocuğun yaşını, boyunu posunu sorarak tahmin ederek lastik verdiler. Eve gelince bazen dar, bazen bol gelirdi, değiştirilirdi. Böylece babalar da çocuklarda kara lastik numarasını öğrendiler.

Kara lastik eve girince bayram günü olurdu. En çok çocuklar sevinirdi. Babalar elleriyle kara lastiği çocuklara giydirir, uzaktan bakar gururlanırlardı. Çocuklarsa sevinçlerine diyecek yoktu. Bazen kıyamaz giyemezlerdi. Geceleri yastığının yanı başında tutarlardı. Kaybolmasın diye kapı eşiğinde bellek yere koyar, sık sık kontrol ederlerdi. Bu bir görgüsüzlük işareti sayılmamalıdır. Yeniye karşı duyulan ilgi ve mal edinme heyecanı sayılmalıdır. Kara lastiği en çok çocuklar hatırlar. Çünkü en çok heyecanlılar onlar olmuştur.

Kara lastik herkese çok kolay geldi. Hemen ayağa giyilirdi. Islanırsa kuruyuverirdi. Boya, bakım temizlik, istemezdi. Kirlenirse veya çamur olursa yıkanır. sıcak zamanlarda ayağı terletir, kokuturdu. düz taban olduğu için zorlamazdı. yani iyi ve kötü yanları vardı.

Kara lastiğin birde alınma zamanları vardı. Zaten

eskimezdi. Keskin bir şeye denk gelmezse kesilmezdi. Kara lastikler bayramlarda alınır. Bayramlık hediye kara lastik olurdu. Hediyelerin de en güzeliydi.

Çocuklar kara lastiklerini bir birleriyle yarıştırlardı. Karışmasın diye bellek yaparlardı. Toplu yerlerde bilinen yere koyarlardı. Zaten kara lastik en çok camilerde, oturma odalarında ve toplu yerlerde karışırdı. Bazen karışan lastikler günlerce aranır.

Birde kara lastiğin daha kaliteli gıslavet dedikleri lastik ayakkabılar çıktı. Lastiğe göre pahalıydı. Onu da parası olanlar alırdı. Köylerde kimin gıslavet ayakkabı giydiği bilinirdi.

Kara lastik Anadolu da öylesine sevildi ve tutuldu ki, her yerde, her işte giyilir oldu. Bir şalvar veya pantolon/ bol paça, bir gömlek, birde kara lastik. Yıllar olur, giyilirdi. Buna yoksulluk yerine sade hayat demeliyiz. İnsanın eşyalarla en az meşgul eden hayat sade hayattır.

Devire değişti, zaman değişti. Şimdi kara lastik hala belli yerlerde ve işlerde kullanılsa da, hayatımızdan çıktılar. Geriye anıları, kültürü, yaşanmışlıkları ile kaldılar.

Sözü saire bırakalım .

**

Babam keseyi açardı

Hepsini kendi seçerdi

Tüm bayramlar hoş geçerdi

Kara lastiği giyince

**

Eskir diye kıyamazdım

Yenisine doyamazdım

Bir gün olsun boyamazdım

Kara lastiği giyince

KIŞLA BAHÇESİ

Kışla bahçesi; güzelliğiyle, yemyeşil doğal ortamıyla ve tertemiz havasıyla mis gibi bir ortamı bizlere sunan Andırına özgü güzide mekânlardan birisidir. Kışla Bahçesinin bu muazzam ortamına ek olarak, kendi havası gibi tertemiz insanlarına da değinmek gerekir. Soğuk havaya rağmen sınımsız sohbetleriyle içimizi ısıtan bir atmosferi bulunmaktadır.

Hiç tanımadığınızı insanlarla dahi çok sıcak sohbetler kurabilme imkânına burada sahip olabiliyoruz. Bence bu durum yalnız Andırına mahsus bir özelliktir.

Andırın insanı samimiyeti ile ünlüdür. Şehir merkezinde dahi mutlaka bir tanıdık bulursunuz kendinize.

Misal verelim. Dairede, Belediyede bir işiniz mi var? Sıra dahi beklerken sen hangi köydensin, ben filen köy-

denim, şu kişiyim. Ooo! Sen benim hısımlı oluyorsun. Filanın kızını tanıyor musun? Filanın teyzesi benim halam gibi sohbetlere çok şahit olabiliriz. Bu samimi, sıcak ortamı Andırının her yerinde görebiliriz.

Andırının insanı insanları koruyup kollayan, hiç tanımadığı insanlara bile yardımcı olmaya çalışan yüreği güzel insanlardır. Misal verelim. Moralim bozduktan geçerken oturdum düşünüyordum. Sıcacık gülümsemeyle bir teyze yanıma geldi. Kızım elimden tutar mısın yürümekte zorlanıyorum dedi. Hemen kendisine eşlik ettim varacağı yere kadar destek çıkararak götürdüm. Bu iyiliğimin karşılığını teyzenin sınımsız gülümsemeyle aldım. Buda bana yetti. Teyzenin samimiyeti derdimin dağılmasına sebep oldu. Sen kimlerdensin kızım? Köy nere falan diye sordu? Bende söyledim. Oda aaa! Sen benim filanın nesisin dedi? Bu şekilde hiç tanımadığım teyzeyle samimi bir diyalog geliştirdik. Ve hatta teyzenin yaptığı espriyle kendimi çok neşeli hissetmeye başladım. Neşeyle teyzeyi uğurladım ve mutlu bir şekilde oradan ayrıldım.

İşte, bu Andırının kendine has, diğer ilçelerden onu farklı kılan en güzide özelliğidir.

Sizlerin de yolları Andırına düşerse bu samimi diyaloglara eminim ki rastlayacaksınız. Hatta derdiniz varsa gelin Kışla Bahçesine oturun bir insanla sohbet etmeniz psikologa gerek kalmadan derdinizi silmenize ve neşeyle dolmanıza sebep olacaktır.

Ayrıca tertemiz havasıyla kendinizi dinç hissedebilirsiniz. İşte memleketim. İşte güzel Andırınının işte güzel insanları böyledir. Rahatlıkla diyebilirim ki **ANDIRIN "SAMİMİYETİN" BAŞKENTİDİR.**

ERENLER KÖYÜ

► TARİH DURUMU

Eski Ceyhan ırmağı ile erenler mezarlığı, kızıl kaya ve Tantan deresi arasında bulunan yamaçlarda kurulmuştur.

Köyümüzün tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Ancak kesin bir tarih bilinmemektedir. Kızılkayanın güneye bakan tarafında türbe diye bilinen soğuk bir su vardır. İki taş arasındaki derin bir sudan çıkmaktadır. Çıktığı ve battığı yer belli değildir. Suyu ne kadar alınırsa alınsın suyu azalmaz. Gözle görülen bir akıntısı da yoktur. Ayrıca kayada eski bir yazıda vardır. Erenle mezarı diye bilinen üç büyük mezar vardır.

Bilinen tarih ancak 150-200 seneye varmaktadır. Köye ilk olarak Arslanlar, Afşarlar ve Davulcular gelmiştir. Davulcuların Dudu isminde kekeme bir kızları varmış. Dıdıdı diye konuşmuş. Bunu köylüler komik bulduklarından çok tekrar etmişler. Bu kelime değişiklik yapıla yapıla bugünkü ismini almıştır. Köyün ismi Dırdıbtılı kalmıştır.

► EKONOMİK DURUMU

Köyün ilk başta geçim kaynağı hayvancılıkmış. Teknolojinin gelişmesiyle tarıma önem vermişler. Çünkü toprakları tarıma müsaitmiş. 1983 yılında tamamlanan Karatepe Aslantaş barajı bu köyün %80 ini sular altında bırakmıştır. Toprağı barajda kalan köylüler yeni yerleşim yerleri aramaya başlamışlardır. Bir kısmı Kadirliye, bir kısmı Osmaniye'ye ve diğer yerlere göç etmişlerdir. Köyün nüfusu her geçen gün azalmaktadır. Köyde kalanlar ekonomik yönden zayıf ailelerdir. Dışarı giden kimselerin teşviki ile köyde seracılık gelişmiştir köyde çok az tarımcılık, hayvancılık,

ormancılık ve balıkçılık yapılmaktadır. Yinede köyün ekonomik durumu zayıftır. Tarım alanları çok azalmıştır. Barajdan sonra köyün ismi değiştirilmiştir. Şimdiki ismi Erenler köyüdür.

► SOSYAL VE KÜLTÜREL DURUMU

Dırdıbtılı köyü uzun süre Gökahmetli köyünün bir mahallesi olarak kalmıştır. 1987 yılında ise Gökahmetliden ayrılarak Erenler köyü ismi altında 70 haneli bir muhtarlık olmuştur.

Sosyal yönden gelişmiştir. Barajın köy arazisini sular altında koyması nedeniyle ekonomik yönden iyi olan aileler göçmüştür. Köyde genellikle yoksul ve sosyal yönden geri aileler kalmıştır. Buna rağmen okumuş memur ve elemanları vardır.

Köyde Aşık Hüseyin isminde birde mahalli ozan vardır. Kendisi şimdi rahmetli olmuştur. Derlemeleri toplanarak halk arasında söylenmektedir.

“Ne kadar muhteber bu bel kolanı,

Bir daha gelsem al Fakı dayı”

İki dersaneli ve lojmanı olan modern bir okulu vardır iki öğretmeni ve 45 öğrencisi bulunmaktadır.

► ULAŞIM DURUMU-NÜFUSU

Nüfusu ortalama olarak 500 kişidir. Toplu yerleşim yerine sahiptir. 3 bölümden oluşur. Dırdıbtılı, Bucak ve Kızılkaya.

Köyde ulaşım iyidir. Hergün iki arabası vardır. Bunlar Tokmaklı'ya, Kadirli'ye gitmektedir. Yolu iyidir.

Derleyen: Hatice Şahin

ATIŞMALAR

Değerli arkadaşlar merhaba.

Nisan 2023 ayının sonunda, Mayıs 2023 ayının başında yedi arkadaş ile birlikte atışma / güzelleme yapmaya çalıştık. Bu atışmaya dahil olacak başka arkadaşlar da var idi. Toplam 13 kişi idi atışma ekibimiz. Ancak gerek sağlık sorunları yüzünden, gerekse de tatil döneminin başlaması ve diğer nedenlerden dolayı yedi kişiyle tamamladık. Benim de işlerimin yoğunluğu nedeniyle ancak bugün paylaşma fırsatı bulabildim. Öncelikle bu gecikmeden dolayı atışmada yer alan arkadaşlardan özür diliyorum. Bakalım kim arkadaşına nasıl bir nasihat vermiş? Hep birlikte okuyalım.

1. Tur

Herkes hatırlatmaz sana gerçeği
Yaranı yarayla sarma arkadaş
Bilmiyorsan nedir gönül çiçeği
Aşkın divanına durma arkadaş ...
DELİBAL

Hayat öyle derin, öyle muamma
Olmaz iş peşinde koşma arkadaş
Ağzından çıkanı duyardım amma
Dünya bu, her şeye şaşma arkadaş ...
FATMACAN

Kaderle boğuşan canı zorlama
Hicranı zamana yayma arkadaş
Olur olmaz şeye esip güreleme
Huzurun altını oyma arkadaş ...
Gülseren MORKAN

İşinde ehil ol, düşün, yap, üret
Daima yükselsin ivme arkadaş
Kiminden duâ al, kiminden türet
Sakin ol, sabır et, evme arkadaş! ...
Ozan AZABİ

Söylerim sözümü kulak ver buna;
Haklının hakkından kısma arkadaş.
Sen sen ol üç kuruş çıkar uğruna,
Dostlukta güveni sarsma arkadaş ...
Ozan DURANOĞLU

Helalinden kazan, helalinden ye
Rızkın haramına bakma arkadaş
Bir bilenden bilmeyene tavsiye
Yüzüne maskeler takma arkadaş ...
NURSELİ

Namuslu insana yakışan budur
Gözünü harama kırma arkadaş
Tedbirli olmazsan, olursun mağdur
Hiçbir kısmetini tepme arkadaş ...
GÜLVANİ

2. Tur

Sayılı günleri eyleme heder
Yoluna revan ol gezme derbeder
Eller eşeğini bedava güder
Kendini kendine sorma arkadaş ...
DELİBAL

Kibrine yenilip bakma ufuktan
Dostça gülümseyip el et şafaktan
Uzak ol, yaklaşma zerre nifaktan
Onmayan yararı deşme arkadaş ...
FATMACAN

Yüreğin, hüznünü rüzgara salsın
Hayaller kalbini bahara salsın
İsterse diyardan diyara salsın
Geçen günlerini sayma arkadaş ...
Gülseren MORKAN

Değer verdiklerin değerini bilsin
Sevecekse seni sen gibi sevsin
Övecekse seni başkası övsün
Sen kendi kendini övme arkadaş ...
Ozan AZABİ

Vızıldar arılar korur kovani
Çatılara eştir evin tavanı
Sakın ha vazgeçme savun davanı
Ödleklerden olup tırısma arkadaş ...
Ozan DURANOĞLU

Gönül kuşun, daldan dala konmasın
Olur olmaz yere canın yanmasın
İçindeki şeytan umutlanmasın
Bakışına nefret ekme arkadaş ...
NURSELİ

Bilmeyen bilenden dersini alır
Sanma ki hatalar cezasız kalır
Sürüden ayrılan kurda yem olur
Yürüyüş kolundan kopma arkadaş ...
GÜLVANİ

3. Tur

Olmak istiyorsan kulun keleşti
Geçirirsen şayet aklına dişti
Eller nazarında hayırlı işti
Zaman yumağına sarma arkadaş ...
DELİBAL

Büyüğün yanında saygıyla eğil
Seni sevmeyene düşütme meyil
Yaşamak coşkudan ibaret değil
Boş yere kaynayıp taşma arkadaş ...
FATMACAN

Acıyla yoğrulmuş kalbin durulsun
Gönlüne mutluluk tahtı kurulsun
Kem bahtın direnci artık kırılsın
Sabrını ruhundan soyma arkadaş ...
Gülseren MORKAN

Ahlâkın, saygının bozuldu geni
Eskinin yerini tutmuyor yeni
Sen sevsen de seni, pek sevmeyeni
Yüzüstü bırak git! sevmeyeni ...
Ozan AZABİ

Bazı kurtlar kuzu posta bürüntür
Niyetini gizler yandan yürüntür
Uysallık rakibe fırsat görüntür
Hak edene söyle, susma arkadaş ...
Ozan DURANOĞLU

Olsa da her zaman son karar senin
Bilinmez sahibi aşktan hissenin
İnsan sıfatıyla gezen kimsenin
Üzerine çizgi çekme arkadaş ...
NURSELİ

Her duruma karşı tavrımı takın
Yolu şaşırırsan yıldıza bakın
Gemiyi yüzdüren kaptana sığın
Sakın celladına tapma arkadaş ...
GÜLVANİ

4. Tur

Hazırlıksız yönelirsen menzile
Çektiğin çileyle düşersin dile
Yoksa ayağında bir kör mih bile
Atı döşemeye sürme arkadaş ...
DELİBAL

İster kırıl o'na, istersen delir
Sevdiyse mutlaka seninle gelir
Dostun ise zaten o seni bilir
Küserek kabarıp şişme arkadaş ...
FATMACAN

Yeise kapılma görmeden yazı
Yaşatma ruhunda zamansız güzü
Canını yakacak söylenen sözü
Kim ne derse desin duyma arkadaş ...
Gülseren MORKAN

Bedbahtlar girmesin sokak, caddene
Açıktan kin gütmek kimin haddine
Yedi sülâlene, yedi ceddine
Ne sövdür, ne de sen, sövme arkadaş ...
Ozan AZABİ

Yiğidin başından eksilmez dertler,
İmarla, hizmetle şenlenir yurtlar,
İleri atılır mert oğlu mertler,
Yakışır mı sana pıasma arkadaş? ...
Ozan DURANOĞLU

İnmemeli ruhtan sabır bayrağı
Olmamalı aşta aklın yedeği
Meyveye dönecek sevda çiçeği
Haziran'da yaprak dökme arkadaş ...
NURSELİ

Köpeği görünce çalığı dolan
Seni üzenlerin üstüne çullan
Hedefe yürürken aklını kullan
Şeytanın yoluna sapma arkadaş ...
GÜLVANİ

5. Tur

Düşün sonu can kapını çalmadan
Seni, sen yargıla çok geç kalmadan
Delibal'ım ölmelisin ölmeden
Ölümü ölünce görme arkadaş ...
DELİBAL

Fatmacan, hayata direngen gülüm
Söz demez Hakk verse ömrüne ölüm
Sonradan bu dostluk olmasın zulüm
Sakın ha haddini aşma arkadaş! ...
FATMACAN

Çıkar hayatından boranlı kışı
Durdur gözlerinden çağlayan yaşı
Vurgunu göğüsle çatmadan kaşı
İkrarından asla cayma arkadaş ...
Gülseren MORKAN

AZABİ, gör, gözet, yetimi, dulu!
Devlet kesesinden harcama pulu
İhtiyaç sahibi yoksul bir kulu
Hor görüp kapından kovma arkadaş! ...
Ozan AZABİ

Yarınını düşün ibret al dünden
Sakın ha vazgeçme ilimden fenden
DURANOĞLU merhem isterken senden
Yarasına tuzu basma arkadaş ...
Ozan DURANOĞLU

Asli görevini unutma dostum
Yanında var ise kadir, kıymetim
Cümle düşlerimi bırakıp yetim
Nurseli canını sıkma arkadaş ...
NURSELİ

Ayakları sağlam hayallere dal
Ölü düşlerini yerden yere çal
Duruşu dik, Gülvani'yi örnek al
Canı aşk kobayı yapma arkadaş ...
GÜLVANİ

ATIŞMAYA/GÜZELLEMEYE KATILANLAR

DELİBAL - Celil ÇINKIR
FATMACAN - Fatma Dila REYHAN
Gülseren MORKAN
Ozan AZABİ - Hacı Musa TUNCER
Ozan DURANOĞLU - Mahmut EYNALLI
NURSELİ - Nursel SEÇER
GÜLVANİ - Songül ALTINKAYNAK

“ ÇUKUROVA ”

Karacaoğlan Çukurova halk ozanıdır. Çukurova da yalamıştır. Çukurova'nın coğrafyası, insanı, toplumu, hayatı, maceraları onun şiirlerine konu olur. Bugün hala şiirlerinde geçen yer adlarından herkes Karacaoğlan kendi bölgesinden sayar. Sahip çıkar. Hatta soy sop listesi iddia edenler bile vardır.

Karacaoğlan nerelidir sorusunun net cevabı Çukurovalıdır. Tarih kaynaklarına göre seyyah olup dağları, yaylaları, ovaları gezmiş, her mevsim yaşamış, Şiirlerinde işlemiştir. Gittiği her coğrafyanın yer adlarını işlemesi Çukurova'nın tümünden ona sahip çıkmasına vesile olmuştur.

Karacaoğlan'ın bir türküsü var ki, diller destandır. Coğrafya ve tabiat bu kadar harika ve mükemmel tasvir edilemez. Bugünde sanatın temeli tasvir denir. Karacaoğlan'da müthiş bir tasviridir. Hangi nesneye şiir yazmışsa, çalmış söylemişse mükemmel tasvir eder. doğa, coğrafya, insan, toplum, olay tasviri onu kalıcı ve yerli kılmıştır.

Peki, Karacaoğlan, şiirlerini söyledikten sonra nasıl kalıcı olmuştur. İki ihtimal var. Şiirlerini kendi ezberliyordu. Onu dinleyenler ezberliyordu. Zira o zamandan kalan Karacaoğlan'a ait olduğu söylenen kitap veya defter yoktur. Halk hafızası ne söylemişse kayda almış ve yaşata gelmiştir.

Çukurova tarihte bir konargöçer yurdudur. Osmanlı'nın bir döneminde iskân politikası ile yerleşimler ortaya çıkar. Öncesi konalga dediğimiz kışlık ovada, yazın yaylalarda yurtlar, konulan, göçülen yerler vardır. Şimdilerde bile çok insan, belli yaylalara, yerlere ata yurdu diye sahip çıkar.

Konargöçerler için Çukurova sadece düzlükten ibaret değildir. Kışın denize yakın yamaçlarda ve düzlerde, yazın yaylalara, yaylalara çıkarken göç yollarında yaşanan hayat onlara çukurovayı evi gibi kılmıştır. Yani, Çukurova ovası, dağları, yaylaları, düzlük ve yamaçlarıyla bir bütündür. Bu günde biri Çukurovalıyım derken, ova, toroslar ayrımı akla gelmez.

İştr kışın sonu gelip te baharın habercileri cemreler doğunca Yörük obalarını bir duygu alır. Bahar gelecek, ver elini dağlar. Yörük obalarının duygularına tercüman olan Karacaoğlan da, kışın sahilde(sehilde) kalmış, yaylaları özlenmiştir. Alır sazı ele Çukurova işe söyler.

Çukurova da yayla hayatına beş aylar derler. Bugünde söylenir. Yani beş ay yaylaya çıkılır. Sürüler mayıs başında yala yollarına düşer. Göç yollarından aşılarak konalgalara varılır.

Beş aylar âşıkların, ozanların dilinde yazın habercisi, yayla mevsiminin gelişine kinaye söylenir. Karacaoğlan derki,

*Yaz gelip de beş ayları doğunca,
Kıvrım kıvrım gider yolu yaylanun.
Lâlesi, sümbülü boynun eğişin,
Rayıhası tatlı güllü yaylanun.*

Andırınlı âşık kul Halil de beş aylar der.

*Yaz gelip de beş ayları doğunca
İçmişim doluyu bulanır gönlüm
Gövermiş ovalar ekin olunca
Şu ötüşen kuşlar sökün mü ola*

Beş aylar, yani yayla mevsimi âşık Veysel de de vardır.

*Yaz bahar ayları gelince
Kızılmak kenarını sel alır
Bi çift mor menevşe boynun eğince
Oğlan gıza verir gul alır*

Evet, beş ayların önce habercileri gelir. Karacaoğlan dizelerinde göz göre göre anlatır. Daha bundan güzel ve doyumunu anlatım olur mu? Şubat ayı gelmiş, martın ucu görünmüştür. Cemreler havaya, suya, toprağa sırayla düşecektir. Çukurova da bu mevsimde, dağlarda kartlar eriyecek, ovada nebatat fişkiracaktır. Kışın soğuk yelleri yerini baharın meltemine bırakacaktır. Coğrafya cennet misali hal alacaktır. Burası Çukurova'dır.

*Çukurova bayramlığın giyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken
Şubat ayı kış yelini kovarken
Cennet dense sana yakışır dağlar*

Bahar geliş hoş gelir. Tabiat esen ılık yellerle uyanır. Toprak ana uyanır. Bağrında ne saklamışsa filizlenir, hayata merhaba der. Ağaçlar filize, yaraklar pürçüğe, oradan yaprağa döner. Pınarlarda sula çoşar, karlar erir dereler çağlar. Ovada beş ayları bekleyenlere hasretin tarifini yapar.

*Ağacınız yapraklarla donanır
Taşlarınız bir birliğe inanır
Hep çiçekler bağrınızda gönenir
Pınarımız çağlar akışır dağlar*

MOLLA YUSUF

Toprağın Bilgesi: Molla Yusuf'un Ekinleri Arasında Yetişen Hayatlar

Bunduk köyünde, Toros Dağlarının 1150 rakımında, Andırın'ın kuzeyinde, toprak ile gökyüzü arasında bir yerde, Molla Yusuf yaşardı. On üç evlat babası, misafirperver bir ev sahibi, köyün değerli bilgesi ve toprakla konuşan bir çiftçiydi Molla Yusuf. Yaşamının her deminde, toprağın diliyle konuşur, insanın yüreğiyle sevgi saçardı.

Molla Yusuf, köyde sadece bir çiftçi olarak değil, aynı zamanda bir mele, gayri resmi imam olarak da bilinirdi. O, köyün bilirkişisi, insanların aralarındaki meselelerde sorunları çözmek için müracaat ettikleri bir rehberdi. Onun hikmet dolu sözleri, köydeki anlaşmazlıkları çözer, yürekleri birleştirdi.

Köyün en çok muhtarlık yapmış adamıydı o. Evinin kapısı her daim açık, sofrası her daim genişti. Çocuklarını, birer birer, hayata hazırlamış, onlara topraktan gelen bilgeliği öğretmişti. Misafirleri, hayatın dört bir yanından gelenler, köyün dertlerini paylaşanlar, dünya hallerinden söz açanlardı. Molla Yusuf'un sofrasında, farklılıklar bir kenara bırakılır, insanlık hali konuşulurdu.

O, sadece bir çiftçi değil, köyünün eğitim aşığıydı. Çocuklarının, köyün gençlerinin okumasına, öğrenmesine büyük önem verirdi. Ona göre eğitim, bir toplumu ayakta tutan, ileriye taşıyan en sağlam köprüydü.

Molla Yusuf'un yaşamı, köydeki her evde bir iz bırakmış, her yürekte bir ateş yakmıştı. Çocukları, onun adına, ülkenin dört bir yanında hizmet ediyorlar, bilgi tohumlarını saçıyorlardı. Onun hikâyesi, bir babanın, bir çiftçinin, bir toplum liderinin ve aynı zamanda bir mele, gayri resmi imamın öyküsüydü.

Molla Yusuf, köyün yıldızı, rehberiydi. Onun çabaları, gelecek nesiller için bir ilham kaynağı olmuştu. Eğitim, onun evinde bir ritüel, bir yaşam biçimi haline gelmişti.

Ve işte böyle, Molla Yusuf'un hikâyesi, toplum üzerindeki etkisini, bir çiftçi, bir baba, bir lider ve bir mele olarak yaşamı boyunca yaptıklarıyla, tüm bir toplumu nasıl şekillendirebileceğini gösteren bir örnekti. Onun yaşamı, gençlere ve yetişkinlere, eğitimin gücünü, toplumları şekillendirme rolünü hatırlatıyordu.

Bu, topraktan yetişen bir bilgenin, Molla Yusuf'un, ekinleri arasında yetişen hayatların öyküsü.

NAMI DİĞER DELİ AHMET

Namı diğer Deli Ahmet hepimizin deli Ahmet'i. Her yerde söylendiği gibi yiğide deli derler. Ahmet'te öyle bir insan.

Andırı'nın gerçekten bir kimliği var. Bu kimlikte Hacı, Deli Ahmet, boyacı ördek, Boyacı Yu gibi maskot olmuş insanların payı var. Andırın onlarla tanıyor, onlarla ayrılıyor, onlarla seviyor, onlarla özleniyor.

Deli Ahmet herkesten harçlık alır. Bunu herkesle paylaşır. Düğünler, dernekler, toplantılar Deli Ahmetsiz olmaz. Çarşıya inen yabancıyı tanır. Tanıdıkların çekinmeden yanına sokulur.

Deli Ahmet düğünlerde çok az oynadığı görülmüştür. Kışla bahçesinde yayla şenliği konserinde onu tek başına çiftetelli oynarken görenler hayrete düşmüşlerdi. "Deli Ahmet'e bak. Ne güzel oynuyor" demeden edemediler.

Andırının gülü olmuş böylesi insanlar var oldukça toplumumuzun hoşgörüsü, paylaşımcı, kucaklayıcı yüzü yaşıyor. Onlar bizden birer parçalar.

HACI (NAMI DİĞER DELİ HACI)

Hacı andırının en bilinen değeri. Onu ta 1960 lı yıllardan beri tanırım. O zamanlar mahallenin çocukları ona taş atar kızdırdık. O da kovalardı. Akşam olup bir araya gelince hacı hikâyeleri mavraya döner bir korku alırdı. Hacı neymiş, neler yaparmış duydukça ürperirdi.

Aslında hacı, halim salim, kendi halinde, kendi kendine konuşan, namazında, niyazında biri. Çarşı pazarda dolaşır, esnaflara uğrar, sohbet eder, hal ve hatır sorardı. Hatırını sorarsan iyiyim derdi.

Bizim memlekette akıllıya deli derler. Birde bir adama kırk gün deli dersin deli olurmuş. Yeter ki adın çıksın. Bir daha silinmez. Hacı da onlardan biri. Hacıyla çarşıda şakalaşılır, zaman zaman kızdırılırdı. O vakitler hızlı hızlı konuşur ne dediği anlaşılmazdı.

Ezan okununca esnaf camiye koşardı. Hacı geri kalır mı? Suyu saça saça abdest alır, ıslak haliyle camide yüksek sesle ibadet ederdi. Birisi kendi ayetini okuduğunu duyarsa, başkasının okuduğuna kızardı. Camide de varlığını gösterirdi.

Acı bir gün bana "sen adam olamazsın" demişti. Neyi kastetmişti bilmiyorum ama o zaman zoruma gitmişti. İleriki yaşlarda ve zamanlarda hacının sözünü hatırlardım. Evet, adam olmak kolay değildi. Hacının insanlara böyle özel hitapları olurdu. Yani ders verirdi. Bir cümle içine nice kitaplar sığardı.

Bilen bilir, bilmeyende deli hacı der geçerdi. Halbuki Hacı, insana, insanın bilinmeyenleriyle veya gizledikleriyle hitap ederdi.

Acı bir gün bana "sen adam olamazsın" demişti. Neyi kastetmişti bilmiyorum ama o zaman zoruma gitmişti. İleriki yaşlarda ve zamanlarda Hacının sözünü hatırlardım. Evet, adam olmak kolay değildi. Hacının insanlara böyle özel hitapları olurdu. Yani ders verirdi. Bir cümle içine nice kitaplar sığardı.

Andırından bir hacı geçti. Andırın öksüz kaldı.

NAMI DİĞER ÖRDEK

Adını kendi söyler. Nami diğer Ördek veya Deli Ördek. Onsuz çarşının tadı yok. Ördek i görmeden çarşıyı gezenler bir eksik görürler. Görenler mutlaka yanına uğrar selam alır, verir, ayaküstü sohbet ederler. Daha yakından bilenler kızdırır, zevk alırlar. Kim uğramışsa mutlaka resim çektirirler.

Adını bilen yok. Andırın kasaba kültüründe her insanın bir lakabı var. Burada yiğit namı ile anılır.. Burda herkesin bilinen adı, birde bilinmeyen yani resmi adı var. Resmi isimde devlet dairelerin de söylenir. Bunu da devlet memurları bilir. Bayram geçerde böyle. Yani Ördek Usta.

Bizim kuşak, Ördek ustayı ta çocukluk yıllarından tanır. Sirtında sinema tablası. Sinemaya gelen filmin adını, oyuncularını mahalle, sokak gezerek anons ederken bizlerde peşine takılırdık. Ne güzel günlermiş. Ördek usta güir sesiyle çağırırken filmin hayalini çoktan kurardık. O yıllar sinema yıllarıydı.

Ördek usta, boyacılığı hep devam ettirdi. Boş zamanlarında hobisi balık tutmak. Hele bir hobisi var ki diller destan. Fenerlilik. Boya sandığı, çevresi Fenerbahçe resimleri ile hemen kendini malum eder. Fener söz söyletmez. Fener sohbetimi hemen dili çözülür. Keyfi yerinde olursa sinema günlerini, devrin artistlerini sırayla sayar.

Ördek ustanın birde insan yönü var ki, herkesin takdirindedir. Efendidir. Hatırlıdır, mütevazıdır, nazlıdır, sen nasıl davranırsan karşılık verir. İnsan sarrafıdır. Kasaba kültürünün taşıyıcısıdır.

Ördek Usta güzel oynar, güzelde türkü söyler. Türküyü doğaçlama söyler, kendine söyleyiş tarzı geliştirmiştir. Aslında türküden ziyade Türk sanat müziğini daha güzel söyler. 1960 yıllarında sinema önlerinde çalınan taverna müziğini de güzel söyler.

Ördek ustanın özel dostları ve adamları var. Hele bürokrasi çevresinden dostlarını hiç unutmuyor.

Ördek ustayı tanımayan olmaz. Namını duyanlar tanışmak ister. O, bu derken tanış, ahbab olursunuz.

Andırında insan tiplerleri var. Her biri ayrı bir dünya. Her birinin hikâyesi var. Andırın onlarsız, onlar Andırın sız yapamaz.

Bu insanların yaşarken kıymetini bilmeliyiz. Andırının gülleri dediğimiz insanlar şimdi bir elin parmakları kadar. Onlar kasaba kültüründen geriye kalanlar. Değer vermeli, yaşatmalıyız. Yoksa toplum çoraklaşıp gidecek.

SELAHATTİN

Yıllar çok hızlı geçiyor... Yaşanan güzel anıları, olayları, renkli hayatları, simaları ve bir ömüre sığdırılan veya sığdıramayan en güzel hikayeler...

Hayatımızın bir noktasında var olan ve bu varoluşu ilelebet hafızalarımıza kazıyan isim ve insanlar...

Selahattin'den bahsedeceğim bu hafta, Nam-ı diğer 'Anış'ten...

7 den 70'e herkesin sevgilisi, insanların onu görünce yüzünde beliren tebessüm ve tatlı takılmalarla onu sinirlendirip, ağzından çıkacak farklı bir kelimeyi alıp gündeme yaymak...

12 Şubat 2008'de, yani bir yıl önce Selahattin'in vefat haberi yine 7'den 70'e herkesi derinden üzmüştü...

Hani Karadenizli Temel'in bir fıkrası vardı ya; mezar taşına yazdırmak istemişti. 'öleceğim dedum, dedum inanmadunuz, ne oldu' diye, rahmetli Selahattin'de vefatından kısa bir süre önce elindeki bastonla dolaşırken bunu her zaman söylerdi. 'öleceğim herhalde' diye.

Bugün Selahattin'i kaybedeli yıllar oldu, ama anıları hafızalarımızda dün gibi taptaze. Kimi vatandaşlarımız cep telefonlarına kaydettikleri Selahattin'in görüntülerini izleyip, tatlı bir tebessümle yokluğunu yüreklerinde hissediyorlar...

Kaybolan Gökahmetli Hatıraları

Çukurova'dan gelen Karatepe üzerinden geçen göç yolunun geçtiği mozaik süslemeli tarihi yer Çatal Çağaçla iç içe olan Andırın ilçemize bağlı 1975 yılında başlayan Aslantaş barajı, 1975 -1984 yılında tamamlanmış Çukurova iklimine ve düz ovaya sahip merkez köyümüz Gökahmetliyi ve birçok köy ve obayı sular altında bırakmış köy nüfusumuzun yarıdan fazlasını göçe zorlamış, değişik şehirlere ve kasabalara dağılmışlardır. Bir kısmı da barajın çıkmadığı yüksek yerlere yerleşmiş, eski güzelliğini kısmen de olsa kaybetmiştir.

Sular az da olsa yazın çekilince köyümüze bakarak gözlerim sulara ve uzaklara daldı. Anılar yaşanmışlıklar çocukluğumda yaşadığım günler aklımdan film gibi geçiverdi. Önce hiç unutamadığım bir olay tahminen 4-5 yaşlarında iken taş duvarlı üstü çinkolu evimizin önünde oynarken babamın uzaklardan yüksek sesle üzüntülü üzüntülü Menderesi astılar diyerek geldiğini hiç unutamadım.

İlkokuldaki yaşanmışlıklardan köyümüzden 10 km. yakın köyler ve oba köylerdeki okullarda dini ve milli bayramlarda yaptığımız etkinliklerde voleybol, bilgi ve güreş yarışmaları yapacağımız zaman siyah önlüklerimizi beyaz yakalıklarımızı fil tekeli lastik ayakkabımızla ve gıcır gıcır çizmelerimizle köy öğretmenlerimizin eşliğinde önde bayrak tutan öğrencilerimizle, kuş sesleri arasında, kır çiçekleri toplayıp çimenler üzerinde yuvarlanarak marşlar şarkılar söyleyerek her yıl değişik bir okulda toplanırdık. Bu güzel günler akıldan çıkmayan günlerdi. Genelde yarışmalarda okulumuz birinci gelirdi. Bu başarı en az bir ay kadar öğrencilerimiz ve köylülerimiz tarafından konuşulurdu. Saygıyla selam olsun öğretmenlerimize.

Evllerimiz okula uzak olduğu için öğle paydosunda eve gidip gelmek zaman alırdı. Öğle yemeği için ya azık getirir ya da 5 veye 10 kuruşa bakkaldan aldığımız pekmez ve helvayı nasılda iştahla yerdik. Kutladığımız yerli malı haftamızda elde yapılan yiyeceklerde hiç unutulur mu? Öğretmenlerimizin bizlere zorda olsa ısrarla bir şeyler öğretmeye çalıştıkları asla yalan söylememeyi yalancılıktan bağırان çoban hikâyesini anlatmaları teneffüslerde 5 taş, çizgi atlama çüştürüm çüş, mendil saklama dana keç, fırtırtarak çevirme, gülle oynama, pengulus pen dokurcun, voleybol gibi oyunlar oynardık. Bayramlarda yıl başlarında birbirimize gönderdiğimiz rengârenk anlamlı yılbaşı kartları çocukluğumun ilkokul yaşantılarıydı. Hemen yukarı bakınca Andırın suyunu yeraltı suyuyla besleyen eski tarihli yerleşim yeri olan Çatalağaç ve Andırın suyu geldi aklıma Çatalağacın etrafında kısa bir gezinti yapar, tertemiz suyundan içer buz gibi yerin derinliklerinden çıkan suya kendimizi bırakır kumunda güneşlenir eve dönerdik. Köyümüzün ortasından kıvrıla kıvrıla geçen Andırın suyu ve ovamıza bereket getiren ark kolları köyümüzü sarıp sarmalardı. Öğlen sıcağında her kıvrımı bir plaj kadar güzel olan suyuna yüzmek için koştuğumuz gibi, Andırın suyunun içinde gezinen lezzetli balıkları da tutmak o kadar da güzeldi. Obaları birbirine bağlayan Andırın suyu üzerine yapılmış tahta

döşemeli sallamalı köprüden geçmek ne kadar da heyecanlıydı.

Bazen kış günleri gök kararır, göz kamaştırıcı şimşekler çakar bardaktan boşanırcasına kesintisiz yağın gök gürültülü yağmurlar ovamıza yağardı. Andırın suyu taşmış yukarı ovalardan ve yaylalardan sürükleyip getirdiği odunlar ve tomrukların üzerine atlayarak 50-100 metre aşağısında odunları kıyıya çekmemiz bir başkaydı.

Ovamızın verimli toprakları vardı. Tarıma elverişliydi. Degneği diksen

ağaç olurdu. Bu topraklarda pıtrak ve galiç gibi yabani otlardan temizleyerek yetiştirdiğimiz çeşitli ürünlerimiz, şilteler ve harallara doldurduğumuz sallamalı el kantarlarıyla tarttığımız pamuklar ürün çıkım zamanı ağam bereketi bol olsun deyip ürün toplayan yaylalardan katırla, atla üzüm, pekmez, pestil, sucuk satan, yetiştirdiğimiz ürünlerle takas eden yolları uzun olduğu için geceleri evlerimizde konaklayan çerçiler kalmadı şimdi.

Köylüler boş zamanlarında ihtiyaçlarını almak hoş vakit geçirmek için merkez köyün etrafındaki obalardan gelen köylüler bakkallardaki tahta iskemlelere ve caminin etrafındaki çimenlere bağdaş kurup oturup tabakalarındaki sarı tütünü sarıp içerek laf ederler. Günlük ve duyulmayan haberleri birbirine söylerler aynı zamanda alış verini yaparlardı. Bakkalların veresiye defteri kabarrır, ürün satım zamanı topluca ödenirdi, faiz alınmaz enflasyon sıfır gibi bir şeydi eksik tartmak, pahalı satmak, faiz almak kimsenin akılına gelmezdi. Her köylü faizin haram olduğunu bilirdi. Haram yiyenin duası bile kabul olmaz derlerdi. Birbirlerine güveni tamdı. Babalarımız annelerimiz ve büyüklerimizin lafı üstüne laf koymazdık. Dua kapısını ve Kuran ahlakını ailemizden camilerimizden öğrendik. Annelerimiz bizleri huyların en güzelliği ile büyüttümler, yalan söylememeyi, dürüst olmayı, büyüklere saygılı olmayı, emanete ihanet edilmemesini öğretmiştir. Annelerimizin devamlı söylediği ‘emanet balta koltukta kırılır’, ‘eğri ağacın gölgesi eğri olur’ gibi sözlerle ve güzel masallarla bizleri büyüterek başkasının malını satmamayı haramı, helâlî tarihi olayları anlatarak vatan sevgisini öğretmiş öyle yetiştirmiştir.

Genelde üstü kiremitli ve çinkolu taş duvarlı evlerde otururduk. Her evde bir dikiş makinesi olurdu. Eli öpülesi annelerimizin diktiği basma çıt çıt düğmeli basmalı gömlekler ve siyah şalvarlar ne kadar rahattı. Her odamızda annelerimizin renkli renkli dokudukları ve işledikleri örtü ve kilimler, içi koyun yünüyle veya pamukla doldurulmuş döşekler, yorganlar kanaviçe işli yastıklar renkli eşarplar, danteller unutulup gitti. Her odada asılı faz lambaları, çıkırıklar, ıstarlar damın üstünde döne döne bazen düşürerek loğladığımız loğlar yok olup gitti.

Sağılan süttten taze peynir, kaymak, yoğurt, yayık ayrıntı, teleme mayalanmış sıcak ekme, iki sac arasında pişirilen katmerli ve soğan kömbeleri sac üstü börekler ve bakır kalaylı kazanlarda pişirilen özü Andırın olan Andırın doktoru dediğimiz tirşik hiç unutulur mu?

Akşamları gökyüzündeki ayı, yıldızları balkondan veye damın üstünde yatarken seyrederek uyumak, yağmur yağdığında çinkonun çıkardığı şıprırtı seslerinin sesini duyarak uyumak, üstü işlenmiş örtülerle örtülü radyodan arkası yarını dinleyerek uyumak zevkini hiçbir yerde alamazsın. Aynı zamanda kırlangıç fırtınasından sonra baharın gelişindeki güzel günleri bağdaş kurup oturduğumuz köy sofralarını, ay ışığının olmadığı katran karası gecelerdeki ışıl ışıl böceklerinin ışıltılarının insanın özlemesi başkadır.

Köyümüzdeki 30-35 yıl baraj öncesi kuşağın çocukluğunun geçtiği doğduğumuz özgürce yaşadığımız, ağladığımız, güldüğümüz iz bıraktığımız hatıralarımız ve mekânlarımız yok olmuş şuan sessiz kalan Andırın suyu sanki öksüz kalmış gibi köylülerim meyve ve karadut ağaçlarım, suda yaşayan balıklar, eski güzel günlerim nerededir diye üzüldüğünü hisseder gibiyim.

Yıllar ne çabuk geçti tekrar çocukluğuma mazide kalan o günlere dönmek içimden geçerse de yaşanmışlıkları hayal etmekte güzeldi. Bu topraklarda aramızda yaşayıp aramızdan ayrılanları saygıyla rahmetle anıyor. Hatıralarının özlemine çeken yaşayanlarımıza da selam olsun.

İKİ RESİM İZİNDE Okul Yılları

Artık Andırına alıştık. Biz Andırına andırın bize yabancı değildi. Yeni yerler, yeni insanlar tanıyor, isimleri öğreniyorduk. Hafızamız genişliyordu. Köyden geniş olan kasaba beynimiz büyüyordu. Mekân büyüdükçe beynimizde büyüyordu. İleri de babamın” balık gölüne göre büyür”sözünü hatırlayacak, ne kadar yer görürsen o kadar ufkumuzun açık olacağına kanaat getirecektim.

Andırında kolayca arkadaşlıklar kurduk. Önce köyden gelen talebeler ile beraberdik. Sınıftan arkadaşlarımız oldu. Oturduğumuz mahalleden, komşu köylerin tanıdık talebeleri derken arkadaşlarımız çoğaldı. İlk zamanlar gibi köyü hayal etmiyorduk. Buralarda oyalıyorduk. Yani alıştıyorduk. İleriki zamanlarda memleketin neresi deyince, doyduğun yer yanında birde alıştığın yer eklenecekti. Bu duyguyu andırında edinmiş olacaktım.

Andırın ortaokulu kasabanın en yüksek okuluydu. Gözdeydi. Öğretmenler, talebeler göze batardı. Okul disiplinliydi. Okulda çalışkan talebeler daha da göze batıyordu. O zamanlarda sosyalleşmenin yolu çalışkanlıktan geçirdi. Onun için her talebe kaytarmadan çalışırdı. Hatta yarıştırdı. Mesela yazılılar okununca herkes bir diğerini takip ederdi. Öğretmenler de en yüksek notu alan öğrencileri tahtaya çıkarır taltif ederdi. Bir de en düşük alanları alenen uyarırdı. Hatta bir iki tane yerlerdi. Öğrenciler hırslanır başarı da yarıştırdı. Zayıf alanlarda gelecek yazılıda beni gör derlerdi.

Yazılıdan çıkınca, hele not yüksek gelince karşı da tatlıcı hocanın yerinde kıvrım tatlılar yerdik. Birbirimize ikramlar olurdu. Bir itirafta bulunmalıyım. Yazılıda yanımızda oturanlar kopya çekerdik. Teşekkür için tatlıcıya giderdik. öğretmenler kopya çektiirmemek için elinden geleni yaparlardı. Daha doğrusu kimin kopyacı olduğunu iyi bilirlerdik.

Öğretmenler tamamen öğrencilere hâkimimdi. Okulda disiplin onlardan sorulurdu. Okulda dayak her okulda olduğu gibi burada da vardı. Bir kusur veya

yanlış, haylazlık görse, ders aksatılsa hemen beşkardeş devreye girerdi. Yetmezse okul müdürüne, idareye verilir. Birde orada sığaya çekilirdi. Bu mevzuda nasibim açıktı. Mesela, çalışkan olduğum için derslerden on alırdım. Bazı öğretmenler en zayıf alanla, en yüksek alanı kaldırır, ikizimiz de nasiplenirdik. Gerekçe niye on aldın olurdu. Aferin yerine tokat, kulak çekme vs. sonra korkar aynı dersten sekiz veya dokuz alınca, bu sefer niye on almadım diye nasiplenirdik. Nerdeyse her öğretmenden dayak yerdik. Hele okul müdürü Abdurrahman Dikişçi. Rahmetle anıyor tüm haklarımı helal ediyorum. Fena döverdi, çekmecesinde demir ve demirçit sopası vardı. Hiç acımazdı. Bütün bunlar acımasızlık veya bir gaddarlık değildi. O zamanın eğitim anlayışının bir yoluydu. Asla şiddet sayılmamalıdır. Bir eğitim metoduydu. Zira o zaman öğretmene talebe teslim edilirken eti senin kemiği benim anlayışı ve kabulü vardı. Öğretmenin vurduğu yerden gül biter denirdi.

Bu yöntemler, kültüründe bir parçasıydı. Yani evde dayak, sokakta dayak, derken okulda dayak. Hiçte yadırganmazdı. Bazı sosyolojik bilimsel çalışmalar, yetmişli yılların sonlarında ülkede doğan ve hemen yayılan terör olaylarının temelini, toplumdaki bu şiddet kültürüne bağlarlar. Her neyse, herkes kabul-lenip giderdi.

Öğretmenler bahçede nöbetçi olurdu. Nöbetçi öğretmenler adamsan geç kal, sıgadan çekerlerdi. Okul girişinde şapka, kıyafet, saç baş kitap kontrolü yapılırdı. Bir kusurda okula almazlardı. O gün yanardı. Okula gelmedik günlerin bedeli vardı. Hemen disiplin devreye girerdi.

Öğretmenler sadece okulda karışmazlardı. Okulun bahçesi, çevresi, çarşı, sokaklar, hatta evler. Nasıl olur demeyin. Yetişkinlik dönemlerimizde anladık ki, o devirde öğretmen ekseni eğitim varmış. Eğitim, eğitime dair ne varsa öğretmen etrafında dönermiş. Öğretmen her şeyi yönetir, her şeye karışmış. Bunu ortaokul yıllarında asliyle yaşadık.

Öğretmenler okul dışı hayatımıza da karışıyorlardı. Öyle orada burada başıboş gezemezdik. Kılık kıyafetimiz düzgün olmalıydı. Şapka vardı. Şapkayı düzgün giymeliydik. Elde taşıyamazdık. Büyüklere, öğretmenlere şapkayla el selamı verirdik. Argo konuşamazdık. Düzgün konuşmalıydık.

O yıllar sinema yıllarıydı. Hafta içi günlerde öğrencilerin sinemaya gitmesi yasaktı. Öğretmenler sinemayı basarlardı. Gördüğü öğrenciye ceza verirdi. Ancak hafta sonları sinema izni vardı. Kahvelere giremezdik.

Öğretmenler akşamları gizlice talebelerin kaldığı evlere gelir dışarıdan kontrol ederlerdi. Ders mi çalışıyoruz, haylazlık mı yapıyoruz denetlerlerdi. Esasen öğrencilerin kaldığı evleri bilirlerdi. Bazen evlere uğrar ders çalışmasına yardımcı olurlardı. Öğrencilerin bir ihtiyacı varsa gidermeye çalışırlardı.

Şu öğretmen eksenli eğitim anlayışını, ilerde devlette yönetici olup sorumluluk aldığımızda, ne kadar önemli ve gerekli olduğunu anlamıştım. Her yerde ve her zaman kurtuluşumuz insana, o da gelip eğitime dayandığına göre, eğitimin kurtuluşunun da öğretmen eksenli eğitim olduğunu hep savunmuşumdur. Öyle ki, öğretmen toplumdandır, çevreden, hatta okul bahçesinden çekildi, sınıfın içine kapandı, eğitim devamı tökezledi. Bunun hayatımızla yaşayan tanıklarımız. öğretmenler yeniden eğitimin merkezine dönmeli, eksen olmalıdır.

Ders çalışmalarımız başlı başına olaydı. Ders çalışmalarının hikâyeleri olurdu. Evde tek başına çalışma yanında öğrenciler bir araya gelir ortak ders çalışırdı. Her öğrenci bir derste iyiydi. Mesela, matematiğim iyiydi. Zayıf olanlara yardım ederdim. Bir de topluca kıra gidilir birlikte ders kitabı okurduk. Karayılan kozu tarafları na sıkça giderdik. Bazı hafta sonları Andırın çayına, çınar geçidi deresine giderdik. Balık tutmak, çamaşır yıkamak, yüzmek işi bir arda yaptığımız olurdu. Güz günleri sarımsak dağına meyve toplamaya giderdik. Kuzey taraflar şimdiki gibi çamlık değildi. Meşe kalıntıları vardı. Kuru odun yapar sırtlanır getirirdik. Yanımızda kitap götürür birbirimize sorardık.

Öğrenciydik. Kendi başımıza idik. Yani, büyüklerin verdiği harçlıkla yemek, içmek, okul, kırtasiye, sinema ve diğer ihtiyaçları karşılayacaksınız. Evde kendin pişirecek, kendin yapacaksın. Çamaşır, bulaşık, ev temizliğini sen yapacaksın. Bütün bunları onbir, on iki yaşlarında yapacaksın. Kısaca yaşam bize, hayatta kalmayı, hayat becerilerini öğretiyordu.

Talebe evleri genellikle bir iki odalı olurdu. Hem yatılır, yenir içilir, ders çalışırdık. Ders çalışmak için masamız yoktu. Ekmek tahtası üstü veya yere uzanarak yazar ve çalışırdık. Hiçte rahatsız ol-

mazdık. Işık gaz lambasıyla çalışırdık. Aslında akşamları andırında kışla bahçesinin bitişiğinde bir yakıtlı. Akşamları birkaç saat çalışırdı. Elektrik motoru vardı. Arızalanırsa günlerce çalışmazdı. Gaz lambası her daim vardı. Gaz lambasını iyice yaklaştırır çalışırdık.

Okulda sosyal, kültürel faaliyetler olurdu. Bunların başında spor gelirdi. Köyden gelenler, özellikle aşağı andırın tarafından gelen çocuklar- iyi voleybol oynardı. Kaza çocukları futbol oynardı. Futbol için yer olmayınca ta iniş (eniş) dibine giderlerdi. Güreşte vardı. Güreş kışla bahçesinde yapılırdı.

Okulda müsamereler eksik olmazdı. Tiyatro, skeçler, resmi bayramlara hazırlıklar yapılırdı. Hangi öğrenci ne görev alacak öğretmenler seçerdi. En zor derslerimizin başında spor gelirdi. Okul tümünden spora çok önem verilirdi.

Okulda kitap okuma, resim yapma, el işi gibi mesleki dersler üzerinde çok durulurdu. Ağaç işleri ödevleri en çok sevdiğim işlerdendi. Bir ihtiyacımız olduğunda hangi esnafa gitsek yardımcı olurlardı.

Okul çıkışlarında çarşı cıvıl cıvıl olurdu. Öğrenciler esnaflara uğrar alışveriş yapar, ihtiyaçlarını alırlardı. Genellikle peşin harcardık. Bazı bakkallara yazdırmalar da olurdu. Öğle paydosunda bakkalların arka taraflarındaki boşlukta somun içi sucuk, helva, pekmez gibi gıdalar yenirdi. Hele namı diğer Zopçuk un fırını önünde kuyruk olurdu. Sıcak somun, içine bir kaşık katı Antep pekmezi. Tadı hala aklımızdadır. Tatlı niyetine bisküvi arasına sucuk veya lokum yenirdi. Kıvrım tatlı, tablacıdan Şam tatlısı eksik olmazdı. İlginçtir bunları bir öğrenci rahatlıkla alır yerdi. Gazete, somun ekmek aynı fiyata 25 kuruştuk.

Andırın ortaokul yıllarında en sosyal halimiz bayramlardı. Günlerce tören hazırlığı yapılırdı. Resmi bayramlarda halkın önüne çıkardık. En meşhuru 19 Mayıs'tı. Bayramda zor, zahmetli, heyecanlı hareketler yapılırdı. Hepside ekip ister, günlerce hazırlık çalışması yapılırdı. Spor hareketleri yıl boyu konuşulur, gelecek yıl heyecanlı beklenirdi. Öğrenciler arasında en gıpta ettiklerimi bando öğrencileriydi. Kazanın sosyal hayatı eğitim kurumlarının faaliyetlerinden ibaretti. Bu durum Anadolu da yıllar yılı devam ede gelmiştir.

Andırında üç yıl mutlu, huzurlu, heyecanlı ama yokluk ve zorluklar içinde geçti. Ömür boyu unutamayacağımız anılar, dersler, hikâyeler, izlerle hayatımızın temeli olan yıllar oldu.

MULLA (MULLACIK) AğIDI

Kahramanmaraş ili Andırın ilçesi Bulgurkaya Köyü'nde Mulla'cık adında bir adam yaşarmış.Osmanlı devleti'nin son dönemi,Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin daha yeni kurulma aşamasında,yani Kurtuluş Savaşı sıralarında, Mulla'cık idareye baş kaldırmış.Yani eşkiya olmuş.Köy şivesi ile ıŖkiye olmuş.

Söylenenlere göre Mulla'cık denilen bu şahsa kurşun geçmiyormuş.1974-1975 yıllarında köyden bir ki-şinin bana anlattığına göre,Mulla'cığın abası yani pardiisosu kurşun yarası ile delik deşikmiş.Ancak Mulla'cık bütün bunlara rağmen yaşarmış.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulup ordu düzenli hale gelince,ordu eşkiyaları yakalayıp,toplamaya baş- lamış. Fakat bir türlü Mulla'cığı yakalayamıyorlarmış.Öldürmek için kurşun sıkıyorlar,vuruyorlar,ancak Mulla'cık ölmüyormuş.

Bulgurkaya Köyü Kargılık obasında yaşayan ve o dönemin ağası,muhtarı olan Şerif Fakı (Hocalıkta var) dediği dedik birisiymiş.Şerif Fakı,odanın birinde Mulla'cığı gizlerken,içeriye jandarmalar girmiş. Jandarmaları diğer odaya alan Şerif Fakı yüksek sesle "Eğer Mulla'cık buralara gelirse onu, Mazılı denilen mevkiiden gönderirim. Onu orada bekler ve vurursunuz." der.Jandarlamar dışarı çıkıp gitmek üzere iken sıkı sıkı tembih ederek "siz onu Kışla yerinde bekleyin ve kurşunu sıkarken dizlerinizin altına ekmek alın" der.

Bu sırada Mulla'cık içeride konuşulanları duyuyor,fakat dışarıda konuşulanları duymuyor.Şerif Fakı Mulla'cıkı "Jandarmalar Mazılı denen yere gittiler.Sen ise Kışla yerinden git" diyor.

Her şeyden habersiz olan Mulla'cık Kışla yerinde jandarmalar tarafından pusuya düşürülüyor ve vurulup, öldürülüyor.Mulla'cığın vurulduğunu duyan yöre halkı toplanıp geliyorlar.Mulla'cığın kız kardeşi,orada Mulla'cıkı bir ağıt söylüyor. Bakalım ne diyor?

**Kargılık'ın kan deresi,
Kan ile dolmuş orası,
İnanmazsan gelip bakın,
Sağ döşte kurşun yarası.**

**Kışla yeri dölek,dölek.
Kanlar akar gölek,gölek.
Güvenirdim sarı Mulla'm.
Düşmana vermezdin yolak.**

**Kargılık'ta görüküyor.
Kumandanlar birikiyor.
Martin (Tüfek) tutan ak ellerin.
Kurşun yemiş gerikiyor.**

**Ünlü Sarı Mulla'm ünlü.
Kamasının ucu kanlı.
Yok geride bir çetilin.(Çocuğu yokmuş)
Oturam da çalam nenni.**

**Düştüğün yer taş mı idi?
Seni vuran beş mi idi?
Güvenirdim sarı Mulla'm.
Beşli martin boş mu idi?**

**Düştüğün yer kum mu idi?
Seni vuran on mu idi?
Güvenirdim sarı Mulla'm
Beşli martin boş mu idi?**

**Aplak sarı Mulla'm aplak.
Vurmaya kıyamazdım şaplak.(Tokat)
Yenil dedim yenilmedin.
Yeniyor mu kara toprak?**

**Hefesini hüfesini.
Anası sarsın yarasını.
Kör olası Halil Çavuş.
Sağ kestirmiş kafasını**

**Karadut'ta kaba ağaçlar.
Başında ötüşür kuşlar
Dediler ki Mulla'm ölmüş.
Hoca okumaya başlar.**

DEDE İLE POYRAZ'IN AĞITI

*Dedemin de dösü enni
Nenni Poyraz oğlum nenni
Öldürürler guzularım
Eőkiler evvelden kenni*

*Evimizin önü ekin
Yekin kara Dede'm yekin
Ağlamaya ar ediyom
Düşmanların evi yakın*

*Poyraz oğlum pek hatırlı
Hatırını kiramiyom
Dedem düşmanın evinde
Ben oraya varamıyo'm*

*Evimizin önü arpa
Kır at gelir kırpa kırpa
Dede oğlum şöyle böyle
Poyraz oğlum daha körpe*

Hikayesi

Kadirlinin Ekşiler (Tatarlı) köyünden bir dul kadının iki oğlu, Poyraz ve Dede köylülerle geçinemiyorlar. 1910'da Ali Atılğan'ın rivayetine göre, Musa adlı biri, iki kardeşi vuruyor. Oğullarının ölümü üzerine bu ağıdı, anası yakıyor. Kaynak: Ağıtlar I, Kemal Sadık Göğceli, Adana Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Neşriyatından Sayı:1, 1943, Adana, s. 65

KASIM KÂHYA YUSUF'UN AĞITI

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yeni kurulmuş olması nedeniyle, devlet otoritesinin tam olarak tesis edilemediği yerlerde, özellikle 1920-1930'lu yıllarda Çukurova yöresinde, Kadirli'de, Kozan'da ve Andırın'da yaklaşık on yıl süreyle eşkıyalık olayları cereyan eder. Birçok genç zulme başkaldırı, fakirlik ve evlenememe gibi çeşitli sebeplerden dolayı dağa çıkar eşkıya olur.

1933 yılında Kadirli Kaymakamı Fazıl Halûk Bey eşkıyalara bir çağrıda bulunarak cumhuriyetin 10. yılı anısına teslim olmaları hâlinde usulen mahkeme olacaklarını, çok az ceza alacaklarını veya affedileceklerini söyler ve devlet adına söz verir. Bunun üzerine Çıkkak'tan, Andırın'dan ve Kadirli civarlarından 31 tane eşkıya teslim olur. Kaymakam Halûk Bey, Kadirli Kaymakamlığına getirilen eşkıyalarla beraber bir de hatıra fotoğrafı çektirir.

Eşkıyalar geçici olarak Kozan cezaevine sevk edilir. Daha sonra mahkeme olmak üzere jandarma nezaretinde Kozan'dan Adana'ya doğru yola çıkarlar. Sarıçam yolu üzerinde Tırmıl Höyük denilen bir yere geldiklerinde Kozan İlçe Jandarma Komutanlığı'ndan bir komutan eşkıyaları topluca kurşuna dizdirerek öldürür. Onlardan biri de Altınyayla (Sisne) Mahallesi'nden Yusu foğullarından Kasım Kâhya'nın Oğlu Yusuf'tur. Daha sonra Yusuf'un yakınları tarafından bu ağıtlar yakılır. Ağıtı kimin yaktığı bilinmiyor.

l
Yerden yanın uldum'ola?
Günden yanın soldum'ola?
Yiğidimin gözlerini
Karıncalar oydu'm'ola?

Kara çadır gerilir mi?
Kardaş'ölen yorulur mu?
Azıcık daha ağlasam
Esmem babam darılır mı?

İki kaza'nın arası
Yıkılıp veran olası
Sarıçam'da öldürmüşler
İki gözü kör olası

Kara kekil yargan yargan
Yarılık da oluk dalga
Sarıçam'da öldürükler
Gözlerini oyuk karga

ll
Aşık Ali der de böyle mi olacak
Dost ağlayıp düşmanların gülecek
Nişanlını kardaşların alacak
Demedim mi eşkıyalığa gitme

Kaynak Kişiler:
 Zöhre Gürbüz, Sultan Yonka,
 Elife Akbulut, Mehmet Gürbüz
Derleyen:
 Aydın Akbulut

BENİ

*Merdivenin son basamağına geldim
Bir anda geriye dönderdin beni
Ben Kerem, sen Aslı değilsin hani
Niçin ateşlerde yandırdın beni*

*Coşkun seller gibi aktım çağladım.
Mecnun gibi hep çöllerde ağladım
Şirin için hep deldim dağları
Acı nolur bari sev beni beni*

*Dadaloğlu gibi gezdim dağları
Viran kalmış bahçeleri bağları
Sultan Fatih gibi kapat çağları
Kapatsan arayı da gör beni beni*

*Yağmur yağdı derelerde bulandım
Yüksek yayla pınarlarda sulandım
Pervaneler gibi her an dolandım
Hızım kesilmeden bul beni beni*

*Pir sultanlar gibi çektirme dara
Mahkûm eyleyipte giydirme kara
Ciğerler kalmadı hep pare pare
Yetiş Hacı'ya da al beni beni*

Abdal Kültürü / 2023

Andırında abdal kültürü bir sosyal tabakayı temsil eder. Bu toplumun bir katmanı. Kültürlerini yaşıyorlar. Özgün kalmaya direniyorlar. Ancak bu kültür ve sosyal yaşam giderek kayboluyor.

Onlar kültürünü yaşamalı. Kültürlerin yaşamaya destek olunmalı. Projeler hazırlanmalı. Ondan önce de sosyal- kültürel araştırması yapılmalı.

Hayatları değişmeden, değişmeden bu hayatlara dokunmalıyız.

Aile Ziyareti / 2023

Komşuya aile ziyareti yapıyoruz.

Aile ziyaretleri unutuldu gidiyor.

İkram, evde ne varsa o dur. Yani, yük olmamaktır.

Bu yüzden ziyaretlere mazeretler üretiliyor. Mahcup olmamak kaçışa bahane.

Aslında.

Bir çay yeter

Bir bardak su

Bir tatlı dil

Bir güler yüz

Aile ziyaretleri ölmemeli.

Sohbetler edilmeli. Hoş sohbetler.

Muhabetler dostluğa vesiledir. Anahtarı aile ziyaretleri.

Andırın Postası / 2023

Andırın postası, esasen Andırının beyni. Yokuş sokak bir hatıra sandığı. İçinde neler, kimler yok. Dili olsa da dile gelse. Vesselam Andırının hafızası. Tarih, bu yokuş sokakta, bir iş yerinde, mürekkep kokulu odada, alın teri, göz nuru dökülerek, harfler, heceye, heceler kelimelere, kelimeler cümleye dökülerek tıpkı bir gergef gibi işene işlene Andırın hafızası oldu.

Bu Andırın hafızasında neler yok ki.

İnsanlar

Olaylar

Umutlar

Meseleler

Bekleyişler

Dertlenişler

Projeler

Hepsi gelip insana dayanır. İnsan hikâyesi olur.

Burada yedi yabancı şairler, yazarlar eylenip emek, zaman tükettiler.

Andırın postası yine de yaşıyor. Şimdi çağa yak uydurma yolunda. Yine de rehberlik yapıyor. Yine de biricik.

İkinci yazıları, Andırından Anadoluya yakılan bir tutam çam çırası gibiydi.

İkinci yazıları tarihin tanığı olarak yerini aldı.

İkinci yazılarının eksikliği, mektep olamayışdır. Bu da Mehmet Ali nin erken ayrılışıdır. Her ayrılışın erken olduğu gibi. Ne ola, çizgi devam ede gelseydi. Bunu Andırından az yazar çizer çıkmasına, sahip çıkmamasına bağlamak mümkün.

Mektep çadırı; o çadıra orta direk olan emektarlar veya liderler veyahut önderler eliyle kurulur. Kurulur ve sonrası gelir. Gelmedi.

Bekir Hoca / 2023

Bekir hocayla sözleştik. Vakti gelince ziyaretine gittim.

Sohbette aklıma geldi. Siz bizi yetiştirdiniz. Sizin esriniz oluyoruz. Sizden sonra öğretmenlik bozuldu, gençlik bozuldu dedim.

Öğretmen bozuldu, toplum bozuldu fikrinde birleştik.

Öğretmen ile toplum bileşik kap gibidir dedi. Tasdik ettim.

Hoca / 2023

Hocayı görünce “senin yokluğunda kışla bahçesi öksüz kaldı” dedim. Meğer onu tanıyanların fikri de öyleymiş.

Hoca; hoş sohbet, muhabbet ehli, büyükle büyük, küçükle küçük, söz söyler, söz dinler, sözünü dinletir.

Böyle insanlara her yerde ihtiyacımız var.

İnsan Hazinesi / 2023

Andırım insan hazinesi.

İnsanlarla buluşmalı, hemhal olmalı, göntüllerine girmeli. Gönülleri açık. Girmek pekte kolay. Bir selam, bir tebesüm kafi..

Her insan bir ışık

Her insan bir hayat

Her hayat bir hikâye

Her hayat bir fener

Hayatları dinle. Aydınlık karanlığı kovar misali aydınlanırsın. Yolun aydınlanır. İleriye emin adımlarla yürürsün.

İyiyim / 2023

Bir dostu gördüm iyisin dedim. Gayet iyiyim dedi.

Bir dostu daha gördüm. Gayet iyisin maşallah deyince, keremine şükür dedi.

Sonra bir tanıdığa rast geldim. İyi gördüm dedim. Öyle mi dedi. Evet deyince, öyleyse iyi olalım dedi.

Biriyle daha karşılaştım. İyi görünüyorsun deyince öyle mi dedi. Sen öyle sanıyorsun.

Tanış biriyle karşılaştım. Yine iyi gördüm dedim. Eh ne iyi, ne kötüyüm dedi.

Bir başka tanıdıkla karşılaştım. Nasılsın, iyi misin diye sordum. Nasıl olayım iyiyim demek adet olmuş dedi.

Bu iyiler arasından siz seçin. Hanginiz olduğuna karar verin.

Kültür / 2023

Köy kültürü, kasaba kültürü, şehir kültürü ayrı ayrı.

Bunu burada görüyor ve anlıyorum.

Dağlar

*Doruğuna çıkıp seyran eylesem
Yamacında köyler görünür dağlar
Patikanda kır atımı teğlesem
Hasret libasına bürünür dağlar*

*Eksilir mi acep dağların karı
Ağlarım gurbette ben zarı zarı
Çıkıp Ahır Dağ'a silsem efkârı
Berit'im Düldül'üm yerinir dağlar*

*Karlar eriyince dereler taşar
Laleler nergisler uyanıp coşar
Eyersiz çapraksız yilkılar koşar
Bağrında kurtla kuş barınır dağlar*

*Zemheride beyaz duvağın takar
Duman çökse göğün gözleri akar
Beyaz gerdanını kar ile yıkar
Güneşten kürekle kürünür dağlar*

*Hangi eller seni ateşe verdi
Bilmem kimler senden ne zarar gördü
Sende rızık buldu ceylanı kurdu
Yılanlar sinende sürünür dağlar*

*Varıp eteğine kıl çadır kursam
Ataşı gayıp da öskeyi vursam
Ekmeğin içine pendiri dürsem
Ruhum her sıkletten arınır dağlar*

*Dizlerim tutmuyor takatim de yok
Aklıma geldikçe saplanır bir ok
Deli gönül der ki Toroslara çık
Yorgun ayaklarım erinir dağlar*

*Nurgül'üm der dağlar vatanım yurdum
Varıp yamacına yuvamı kurdum
Zirvesine çıksam tükenir derdim
Sende tüm canlılar korunur dağlar*

BURUKLU MUSTAFA'NIN KADIRLI HATIRALARINI YAZDIĞI BİR TÜRKÜ VE HİKÂYESİ

Buruklu Mustafa ile arkadaşı,

Kel Usta'nın dükkânının hemen yakınına, kaldırımın kenarına sandalyeye oturup arabanın yapılmasını beklemeye başlarlar...

1943 yılında Kadırlı'ye yaklaşık on kilometreden Hasandede yakınlarından Savrun Çayı'na bent kurarak büyük bir arka belediye su getirmiştir. Halk çamaşırını bu arktan aldığı su ile yıkamaya başlar. Ancak ailelerin çoğunluğu içecek su ihtiyacını kuyulardan ve sucuların atlarla, eşeklerle tenekelerle Savrun'dan getirdiği sudan karşılamaktadır. 1959 yılında Avluk- Kalealtı'ndan pik borularla su getirilmiş ama bir çok yerde borular Savrun'dan geçirildiğinden her yağmur yağmasında boruları sel almakta, sular kesilmektedir. Bazen de kadınlar, kızlar ellerinde helkelerle gruplar halinde Savrun'a gidip sohbet ede ede, güle oynaya sular getirmektedir.

O da neeee? On kadar gelin, kız, kadın ellerinde helke suya gitmektedir. İçlerinde öyle biri var ki bir başka... Görenler bir daha, üç daha, on daha bakmakta hatta arkasından bakakalmaktadır:

Ayağında çit bezden şalvar, iki metreye varan örgülü saçlarını şalvarının içine sokmuş ama örgülü saçlarının ucu dizlerini dövmeğe; yürüyüşü, bakışı, boyu orada bulunanların hepsinden bambaşka... Buruklu Mustafa kıza bakar, bakar, bakar.... derinden, taa derinden "Offff, offff..." der. Arkadaşı durumu anlar, kızı da, ailesini de tanımaktadır:

- "Mustafa, Mustafa... kendine gel, burası Buruk değil Kars, Kars... Bu kız da yedi kardeşin bir bacısı, aklını başına al..." der.

Buruklu Mustafa:

- "Aşık Mustafa ne yapsın? Geldi kafiye, getti Safiye" der, gelen geçene aldırılmaz, elini kulağına atar:

Bu gün eski Kars'ta bir güzel gördüm,

Güvel ördek gölden çıktı yörüdü.

Ok kirpiklerini soktu sineme,

Beni ardı sıra çekti yörüdü.

***

Bir eliyle düğmesini ilikler,

Savrun'da da kıyam durmuş balıklar,

Omzundan aşağı çifte belikler,

Sandım kara yılan aktı yörüdü.

***

Bir of çektim ta Sülemiş inledi,

Saniyorum kulakları çınladı,

Kul Mustafa olduğumu anladı,

Gözünü gözüme dikti yörüdü.

Kaynak kişi: Ünlü halk ozanı üstat Aşık Feymani.

Acaba Anadolu'da Bir Köy Bilmeyen Özlem

İki çirtim şor etsek
Anlarlar mı acaba?
Lafın belini kursak
Dinlerler mi acaba?

Çitil, bocit, teşt desek
Sehende manca yesek
Yaz günüü gapıt giysek
Kınarlar mı acaba?

Küncü, kümiül, horum ne?
Firez, darbız, göcek ne?
Hınzır, Kara-böcük ne?
Bilirler mi acaba?

Sütten teleme çalsak
Töğle toğgasız kalsak
Hızman yağına dalsak
Dil yanar mı acaba?

Eh! AZĀBĪ, eh...! madem
Niye alınmaz kadam?
Ne diyor ki bu adam?
Diyorlar mı acaba?

Demirc' oğlu ile Tilk' oğlu kızı
Ömer dayı alır çekişten hazı
Hasibe taysınmaz gürler Niyazı
Cangama, yarenlik gürl köyümüzde

Tokmaklı elinde bibim Mariye
Yeğenidir Meryem, Döne, Sariye
Dedemden emānet halam Nuriye
Geçerken bir selām ver köyümüzde

Çöllo dayı iş yaptırır hatırla
Anabat'dan pekmez gelir katırla
Cahan'dan su içer, çeker motorla
Değirmende husta kâr köyümüzde

Orman binasının yolları yokuş
Orayı yurt etti Eşe'yle, Tokuş
Nerde heybelere işlenen nakış?
Hör ipten hör çuval ör köyümüzde

Cuma'li tvgayla çalardı zurna
Veresiye mahsül alırdı Durna
Seymenler geçerken motorlar korna
Vururdu neşeyle şiiir köyümüzde

Maziye derinden daldım bu sefer
Adalı lâkaplı nerde Muzaffer?
Çon Ali var idi garip bir nefer
Ali Keleş'ide sor köyümüzde

Çakal Ali her yıl uğruyor size
Bayramdan bayrama görünür göze
Köleli'ye destan ulaştı yüze
Hacı Musa'yıda gör köyümüzde

Yerde turaç öter gökte turnalar
Mis kokar dağları bir püren gibi
Bu köy, insanları sarar sarmalar
Tutar, el, ayaktan bir fren gibi

Ceyhan'ın çağlayıp coşkun akışı
Yaşlı dedelerin hoşça bakışı
Bayram sabahında Camî çıkışı
Bayramlaşma olur bir tören gibi

Göç etti köyümden bir kalem kaşlı
İçimde cengâver tam yedi başlı
El sallayıp durdum gözlerim yaşlı
Uzaklara giden bir tren gibi

Basılır parmaklar azgın yaraya
Rağbet gösterilmez afra-tafraya
Utanıp sıkılma! buyur sofraya!
Rahat ol burada bir yören gibi

Köyüm insanınun gülüşmeleri
Ekmeği beraber bölüşmeleri
Koyun, kızuların meleşmeleri
Çınlar kulağımda bir siren gibi

Görmezsem dünkünden daha kötüyüm
Güdüp görmeyene nasıl, ne deyim?
Ah...! Ozan AZĀBĪ şimdi o köyüm
Kimsesiz, harābe, bir ören gibi

SAZIN HİKÂYESİ

Bundan yaklaşık 8-9 yıl önceydi. Yantarafımızda oturan kiracı komşumuz taşınırlarken, resimdeki kırık sazı bana bıraktı. Komşumuzla uzun süreli tanışmışlığımız olmadığından, kendisinin saz çalıp çalmadığını bilmiyordum. Saz da zaten düşmeden kaynaklı kırık durumdaydı. Anladım ki komşumuz benim saz erbabı olduğumu bilmiş olmalı ki; "Altının kıymetini sarraf bilir" düşüncesiyle sazı bana bırakıyordu.

Ben de zaten çalınacak durumu olmayan bu sazı eski malzemelerin bulunduğu depoya bırakmıştım.

Yenilerde aklıma geldi. Çıkarıp tozunu toprağını bir güzel temizledim. Sonra da OŞYAD Derneğimizin duvarına numune yerine asılsın diye arkadaşlara teslim ettim. Arkasından da kırık saza bakıp bakım uygulandım ve aşağıdaki şiiri yazdım:

Tesadüfen buldum göğsün yarılmış,
Ne ile vurdular teknen kırılmış?
Zannedersin diyar diyar sürülmüş,
Garip, çaldı mola şöyle saz seni?

Söz söyleyip boy boylayıp seninle,
Tarih boyu şerefine, şanınla,
Şölenlerde, toyda geçen gününle,
Dedem Korkut çaldı mola saz seni?

O zalim Hızır'ın zulmünde miydin?
Şöhretinle halkın dilinde miydin?
Asılırken bile elinde miydin?
Pir Sultan da çaldı mola saz seni?

Kırat'ına biniverir anunda,
Bolu Beyi pes etti mi sonunda?
Çamlıbel'de Hoylu, Ayvaz yanında,
Köroğlu da çaldı mola saz seni?

Nisan, mayıs, haziranda, temmuzda,
Diyar diyar dolaştın mı omuzda?
Diyorlar ki; aklı gelinde, kııda,
Karacoğlan çaldı mola saz seni?

Derviş Paşa iskan emri verince,
Avşar Eli emre karşı durunca,
Ovadan çekilip dağa varınca,
Dadaloğlu çaldı mola saz seni?

Tabiata âşık topraktan gelmiş,
Yetmiş sene çok ağlamış, gülmemiş,
Kollarına almış, bebeden bilmiş,
Âşık Veysel çaldı mola saz seni?

Hiç gözü olmadı parada, malda,
Dokunsa teline türküsü dilde,
Sorguda çekmişler, turnaksız halde,
Dost Mahzuni çaldı mola saz seni.

Neşet Ertaş, Çobanoğlu, Arif Sağ,
Daimi de bir Seherde yeşil bağ,
Ah Reyhani Erzurum'daki yüce dağ,
Can Sulari çaldı mola saz seni.

Kimsede bulunmaz bülbüldeki zar,
Yük olmaz diyorlar dağa yağın kar,
Bizim elde Âşık Feymani de var,
Duranoğlu çaldı mola saz seni?

Andırın Boğazı Ufacık Taşlı

*Andırın boğazı ufacık taşlı
Ağlama sevdiğim gözlerin yaşlı
Beyleri gelir de hep eli kuşlu
Karıymış curası bazınan gelir*

*Evimizin önü ova yazılı
Neçe yiğidimiz yanı tazılı
Koyunumuz gelir körpe kuzulu
Karıymış sağmalı yozunan gelir*

*Dadal'ım der geldim pınarbaşına
Dost top kadifeler almış döşüne
Elvan elvan yazma atmış başına
Karıymış gelini kızınan gelir*

Söz : DADALOĞLU

Biz Eskiden Güzeldik

Komşuluk ilişkilerimiz!

Güzeldik biz eskiden, çok eskiden. Yürekler iç içeyken. Bir lokma ekmeği bölüşürken. Acıyı, mutluluğu paylaşırken.

Komşularımızın yanından selamsız sabahsız geçmezken.

Yardımlaşmanın ne demek olduğunu bilincindeyken.

Menfaatsiz, çıkarsız sevgiyi yürekte verirken. Sevmek, sevilmek ayaklar altına alınmamışken. Güzeldik biz eskiden,

Ay ışığında komşu ziyaretleri!

Yakın komşuluk ilişkilerinin kurulabildiği en küçük sosyal yapıdır mahalle. Komşuluk eskiden çok önemliydi. Herkes herkesle tanış, akrabadır adeta. Evde yoksak “Komşuya gitmiştir” denirdi. Alışveriş bile kolaydır. Biri un verirse, öbürü pekmez uzatırdı. Mal var ama para yoktu o zamanlar. Komşuda pişer bize de düşerdi, ev almaz komşu alırdık, komşusu açken tok yatmak olmazdı. Ay ışığı olmadığı gecelerde minik bir fener ya da ucu yanık bir çıranın aleviyle misafirliğe gidilirdi.

Yükselen gökdelenler!

Gökyüzüne bakarken, ayaklarımız yere değmezdi. Daracık Arnavut kaldırım sokaklara eğilen cumbalı evler yerini göğü diklemesine kesen çok katlı gökdelen binalara bıraktı. Sokaktan geçen yoğurtçunun çingirak sesi, bakkal, manav ve kasaptan oluşan mahalle esnafına her sabah verilen selamla birlikte çoktan o köşeye dikilen hipermarketin gölgesine karıştı.

Zamanın ruhu kentin yollarını değiştirdi!

Beton yığınlar mantar hızında yayılıyor. Uzak dediğimiz otogar yeni yollarla kente dâhil oldu, şehrin merkezi bölünerek çoğaldı, adını öğrenmeye çalıştığımız ilçelerde yeni merkezler oluştu. Zamanın ruhu kentin yollarını, silüetini süratle değiştirdi. Önceden yatay genişleyen şimdi dikey yükselen ‘insan konservesi’ yapılar yaklaşarak uzaklaşan komşuluk modelini geliştirdi. Bildiğimiz şehir bu. Kimsenin kimseyi görmediği bir mahalle oldu artık burası. Bu mahalle. Bu şehir. Bu memleket. Hayaletler gibi korkutuyoruz birbirimizi.

Güzel olan çok şeyi kaybettik!

Güzel olan çok şeyi kaybettik. Sokak oyunları, yaraya merhem olan vefalı komşuları. Gülüşlerin, hatıraların uçtuğu günlerdeki gizli sayfalarıdır belki de mahalle.

Eskiden komşuluk vardı, nereye taşındı haberi olan var mı?

BABAM KIZI

(KINA TÜRKÜSÜ)

Irak yere gelin gitti
Gelmez gayrı babam kızı
Gurbet gurbet ömür bitti
Gülmez gayrı babam kızı

Burcu burcu elin oban
Kıymetini bilmez yaban
Yol gözlüyor anan, baban
Salmaz gayrı babam kızı

Babam kızı babam kızı
Yok bir şeyin tadı tuzu

Babam kızı babam kızı
Kurban olam babam gızı

Bu nasıl bir yazgı kader?
Acep şimdi ne hal eders?
Gaynanası başın dider
Bilmez gayrı babam kızı

Çok bekledik yirmi yıldır
Hani gelecektin bıldır
Bin kır ata yaldır yaldır
Atla da gel babam kızı

Babam kızı babam kızı
Uğra bize bāzı bāzı

Atla da bin kır atına
Kükre de gel babam kızı

İçindeki yara derin
Günden güne solup erin
Bu konakta aslā yerin
Dolmaz gayrı babam kızı

Sefil bacım ataş yakar
Selintinin odunuyla
Kocan sefil akli yetmez
Anasının yuduğuyla

Atla da bin kır atına
Çok gecikme babam kızı

Babam kızı babam kızı
Tez gel nevar babam kızı

Ozan AZĀBĪ /Hacı Musa TUNCER

Not: Gelin giden kızlara hem ağıt hem öğüt.
Hem de KINA TÜRKÜSÜ

Balta

Bir varmış, bir yokmuş. Var diyenler çokmuş. Yok diyenler hiç yokmuş. Hem varmış, hem yokmuş. Olsun. Var olsunlar, yok olsunlar zaten yokmuşlar. Hem de çokmuşlar. İşte böyle bir zamanın bahrinde, mekanın dehrinde koca bir ormanlık varmış. Bu ormanın içinde baltalık, baltaya saplık ağaçlar varmış.

Oduncu adam, odun yapıp satmak için karara vermiş. Başka işi yokmuş. Anladığı başka işte yokmuş. Çaresizmiş. Kasabaya uğramış baltaya almış. Balata almışta sapı yokmuş. Satanda ormana gider bir saplık keser takasın demiş. Oduncu da eh demiş.

Oduncu ormana acar baltaya sap kesmek için ormana yola koyulmuş. Oduncunun balta sapı kesmeye geldiğini rüzgârlar ormana haber vermişler. Ağaçlar toplanmış, durumu görüşmeye başlamışlar. Aralarında demişler ki, oduncu geliyor, içimizden balta sapı olacak ağacı kesecek.

Ormanı bir telaş, bir uğraş alıvermiş. Görünüşe bakarsan masum bir halmiş. Koca ormandan bir baltalık kessin ne olacak. Orman biter mi? Kesilen yerden daha güür çıkar. Amma iş öyle değil demişler. Basit bir balta saplık ağaç kesecek amma, o balta sapı, baltaya sap olunca, dönecek hepimiz kesecek. Zaten baltadan değil balta sapından çok çekmemiş miydik? Bize zararı içimizdekiler vermiyor mu? Doğruda ne yapalım diye dünmüşler.

Birinin aklına gelmiş. Balta saptarı ince ve doğru olur ya. Oduncu da ormanda arar güzel saplığı bulur ya. Onun için saplıkları gizleyelim. Biri delimsin demiş. Biz ağaçız. Hiç hareket edebilir miyiz? Eh ne yapalım ol zaman demişler. Birinin aklına güzel bir fikir gelmiş. Rüzgâra söyleyelim hızlı essin bizleri eğsin yamsın. Eğri büğrü olalım. Oduncuda düzgün ve doğru balta sapı bulamasın.

Rüzgâr esmeye başlamış. Oduncu, bu deli rüzgâr beni mi buldu niye böyle azgın mazgın esiyor demiş. Bir manaya varamamış. Ormanı gezmiş. Nerdeyse her ağaca bakmış. Hepsi eğri büğrü. Yahu demiş. Koca ormanda bir baltalık düzgün saplık yok. Ne yapmalıyım? Diye kara kara düşüncelere dalmış. Gezmiş tozmuş doğru ağaç bulamamış

Yolda kendi kendine demiş, Ormanda bütün ağaçlar eğri olduğuna göre, balta saptarı doğru olunca, doğruluk eğriyi ok ediyor. O zaman bende eğrilerin yani mazlumların yanında olmayım demiş. Balataya sap bulmaktan, odunculuk yapmaktan vazgeçmiş.

Ormandaki ağaçlarda, eğrilsek de, birlik ve beraberlik olunca işe yarıyor demişler.

SANA YAZDIM

El âlemle geziyorsun,
Haram ettim yolu sana.
Beni burda üzüyorsun,
Bak gözlerim sulu sana.

Ağustosta donuyorsun,
Her denene kanıyorsun,
Kime yazdım sanıyorsun?
Sana yazdım deli,sana!

Boş gezene çıktı adım,
Takip ettim adım adım
Acımadım hep harcadım,
Onca geçen yılı sana.

Çarşambadan perşembeye,
Sorma cuma değil niye?
Cumartesi tatil diye,
Süre verdim salı sana.

Maruz kaldım kör dumana,
Çok muhtacım yardımına,
Çıkacağıın merdivene,
Sereceğim halı sana.

Kaybetmeden dedeleri,
Doldurmadan vadeleri,
Bardak bardak badeleri,
Sunacağıım dolu sana.

Baldan tatlı dillerinle,
En sevdiğin gülerinle,
Koparıver ellerinle,
Eğeyim de dalı sana.

Giyiniver mor alların,
Parıldasın her pulların,
Sarılmaya ger kolların,
Koşsun Duranoğlu sana.

DÜNYA YALANSIN SEN

Gerçek gibi görünürsün,
Ulan dünya yalansın sen.
Yağmur yağar arınırsın,
Güz gelince solansın sen.

Üzerinde yarışın çok,
Olmayana kuruşun şok!
Gariplere karışın yok,
Aç gözlere talansın sen.

Kimi hayal kurar iken,
Kimi kafa yorar iken,
Fakir ekmek arar iken,
Varlıklıya bulansın sen.

Takiptesin adım adım,
Düşündükçe kaçar tadım,
Aralıksız gıdım gıdım,
Ömrümüzden çalansın sen.

İşaretin var gazelde,
Hem bu günde,hem ezelde,
Çiğdem çiçek çok güzel de,
Öbür türlü yilansın sen.

Kim sevdi kim verdi seni?
Yutmadın mı her insanı?
Üstündeki nice canı,
Acımadan alansın sen.

Duranoğlu olsa demir,
Dolan ömre olmaz tamir,
Bir gün biter güzel ömür,
Gelenlere kalansın sen.

ADA ORMANI'NDA FIRTINA

Soğuk rüzgarlar esiyor, ara ara yağmur atıyordu. Bilge Karga Gargi bu kışın çok zor geçeceğini, her duruma hazırlıklı olmaları gerektiğini söylemişti ve Ada Ormanı Halkı çok çetin bir kışa hazırlık yapmıştı. Yiyecekler depolanmış, sıcak yataklar kabartılmıştı.

Yine de Karga Gargi herkesi göl kenarında toplamış ve “İlerideki ormanda çok güçlü bir fırtınanın başladığı haberini aldım. Hazırlıklı olmazsak bu fırtına bizlere ve yuvalarımıza zarar verebilir.” Diyerek herkesi bilgilendirmişti.

Lider Tavşan Barney, Karga Gargi'nin sözlerine kulak verdi ve halkını uyardı; “Sevgili Ada Ormanı Halkı! Bilge Karga Gargi'yi duydunuz. Fırtınaya karşı hazırlıklı olmalıyız.” Dedi.

Aslan Mörfy “Zaten her kış öncesi hazırlık yapıyoruz. Yiyeceklerimizi yuvalarımıza doldurup, bizi sıcak tutacak yataklar hazırlıyoruz. Başka ne yapabiliriz ki?” diye sordu.

Tavşan Barney biraz düşündü. Sonra Aslan Mörfy'e döndü ve; “Evet haklısın ancak bu sefer depoladığımız yiyecekler ve sıcak yataklar bize yetmeyebilir. Öncelikle yuvalarımız sağlam mı onu kontrol etmeliyiz. Eğer sağlam değilse sağlamlaştırmalıyız. Kuvvetli rüzgara karşı kapılarımız güçlü olmalı.” Dedi.

Tam o sırada haberci serçeler telaşla geldiler... “Fırtına yaklaşıyor!!!” diyerek uçuştular.

Ada Ormanı Halkı telaşla hazırlanmaya başladılar. Kuşlar zayıf dallardaki yuvalarını sağlam dallara taşıdı, Sincaplar ağaç kovuğundaki yuvalarının girişlerini kapattı, tavşanlar toprağı daha derin kazarak yuvalarını biraz daha aşağıya yaptı.

Gün batmadan herkes yuvasına girmişti bile. Hava kararınca fırtına Ada Ormanına daha da yaklaşmıştı. Rüzgar uğulduyor, şimşekler sanki gündüzümüçesine havayı aydınlatıyordu. Yağmur ise bardaktan boşalırcasına yağıyordu.

Kimi ağaçlar çatırdıyor, iri taşlar bile savruluyordu.

Toprağın içindeki yuvasından bile sesleri duyan Tavşan Barney, Ada Ormanı Halkı için endişeleniyor, herkesin geceyi atlatmasını umuyordu.

Bütün gece rüzgar uğuldadı, şimşekler çaktı. Derken sabah olmuştu. Güneş açmış, fırtına dinmişti.

Ada Ormanı Halkı sözleştikleri gibi gölün kenarında buluştular. Çok korkmuşlardı ama herkes birbirini iyi görmenin memnuniyeti ile kucaklaşıyorlardı.

Derken uzaktan kendilerine doğru gelen, yabancı yüzleri gördüler. Herkes çok şaşırılmıştı.

Kimsenin tanımadığı bu aile, yorgun bir şekilde kalabalığa doğru geliyorlardı. Anne tavşan, baba tavşan ve 4 tane yavru tavşan bitkin bir şekilde yaklaşıtlar.

“Neler oldu size? Kimsiniz? Nereden geliyorsunuz?” diye telaşla sordu Sincap Örne.

“Biz ilerideki ormandan geliyoruz. Şiddetli fırtına yuvamızı yok etti. Kendimizi kurtardığımız için çok şanslıyız.” Dedi anne tavşan.

“Bizim ormanımızda kalabileceğimiz bir yer yok artık. Bu yüzden buraya kadar geldik. Çok bitkiniz, ne yapacağımızı bilmiyoruz.” Dedi baba tavşan.

Tavşan Barney onlara burada yeni bir yuva yapana kadar kendilerini misafir edebileceğini söyledi.

Tavşan ailesi bu teklifi kabul edip Tavşan Barney'e çok teşekkür ettiler.

Zaman içerisinde Tavşan ailesinin Ada Ormanı'nda yeni bir yuvası olmuştu. Bu sefer daha sağlam bir yuva yapmışlardı. Anne ve Baba tavşan yavrularını güvende tuttukları için çok mutlular. Geride kalan arkadaşlarını özliyor, eski güzel günleri arıyordu. Kendini bu yeni ormana ait hissetmiyordu.

Tavşan Barney bu durumdan elbette haberdardı. Tavşan ailesinden habersiz küçük bir toplantı düzenlediler ve Ormanın yeni üyelerini mutlu edecek bir plan yaptılar. Yeni üyelerin gelişini kutlayıp, onları evlerinde hissettirecek bir etkinlik düzenleyeceklerdi. Böylece herkes kaynaşacak ve tanışacaktı.

Haberci serçeler yeni aileyi bu etkinliğe davet ettiler. Tavşan ailesi memnuniyetle davete katıldılar. Herşey çok güzeldi. Birlikte şarkılar söylüyor, tatlı yemişlerden yiyorlardı. Kendini bu ormana ait hissetmeyen yavru tavşan, yeni arkadaşlar edinmiş, oyunlar oynuyordu. Burada da kendisine değer veren arkadaşları olmuştu. Eski dostlarını hep sevip, özleyecekti ama artık burada da kendini mutlu hissediyordu. Bu gruba ait olmaktan ve evinde hissetmekten memnundu...

Güz Çiçekleri

*Size 'Bahar Çiçeği' demiştim.
Şiirler yazıp, mutluluklar dilemiştim.
Ama
Anladım ki nafiye,
Nafiye şimdi dostlar...*

*Kısa sürdü aşkınız,
Açılıp soluverdi.
Benzemek şöyle dursun Bahar çiçeklerine,
Benzemedi bile Ağustos Çiçeğine.
Üzgünüm şimdi dostlar,
Üzgünüm.*

*Nazar değdi diyemem,
Çünkü;
Ben nazar eylemedim.
"Bir başkası" desiniz...
Nerden bilsin diyorum...
Üzgünüm şimdi dostlar,
Üzgünüm.*

*Sizi mahsun gördükçe,
Kendimi suçlu hissediyorum,
Ve hayalinizi alıp karşıma,
Defalarca özür diliyorum.
Üzgünüm şimdi dostlar,
Üzgünüm.*

*Teselliyi yine de
Çiçeklerde bulmuşum.
Saksılar şöyle dursun;
Kırlarda açılmayan,
Kokusu saçılmayan,
Gönülden geçirilmeyen,
Çiçek mi yok?*

*İşte o kırlarda,
Güz aylarında bir çiçek açar,
Rengi havai beyaz,
Fakat ömrü çok az.
Hayattan siliverir,
Bir gecelik bir ayaz.*

*Diyorum, belki erken açmış
Bir güz çiçeğiydiniz...
Bir çift güz çiçeği...
Beyazlardan da beyaz.
Ne yazık,
Üzgünüm dostlar.
Bir ayaz çekti sizi, soldunuz...
Soldunuz diyorum ama
Ha soldunuz ha öldünüz...
Üzgünüm şimdi dostlar,
Üzgünüm.*

*Biriniz, kuş cenneti Manyas'a,
Diğeriniz, sarı sıcaklar diyarı Çukurova'ya...
Adana'ya gömüldünüz...*

Tavuklara Özgürlük

Tilkilerin işi iyice zorlaştı. Artık tavukları geniş avlulu çitli bahçelerde tutuyorlar, öyle eskisi gibi çayıra, bayıra salmıyorlardı. Kümesleri sağlam yapıyorlar, kapıyı da iyice kilitliyorlardı. Karabaşlara da uyanık ol tavuk kümeslerini kolla diyorlardı.

Tilkilerin işi zordu. Bunu tilkiler için yapıyorlardı. Geçen yaz tavuklar serbest olsun diye salıverilmişler, bol bol tilkilere av olmuşlardı. İnsanlarda haklıydı. Besle, büyüt. Tilkiler gelsin bedavadan kapsın götürsünler. Dereler, yamaçlar, ağaç dipleri tavuk tüylerinden geçilmiyordu. Tavukları serbest bulan tilkiler o yaz bayram olmuştu kendilerince. Tavuklara gelince tam bir kara yazdı.

Bağırmaları, çağırmaları yani gıdaklamaları kar etmedi. Horozlar avazı çıktığı kadar ötseler de terslendiler, taşlandılar. Velhasıl tavuklar sesini duyuramadı. Ta ki, yumurta olmayınca, gelen misafirlere kesilecek tavuk bulamayınca kadar.

Olan olmuştu. Bir yanda can düşmanı tilkiler, bir yanda umursamaz insanlar.

Neyse ki, insanlar uyandı da bu yaz tavuklar kümeden, etrafı telli daracık yerlere hapsoldular.

Her canlının görmeden, yaşamadan anlamayacağı şey tavuklarında başına geldi. Evet. Geçen yıl can korkusu vardı ama özgürdüler. Keyiflerine göre bahçelere giriyor, çitlerden atlıyor, etrafta yayılıyor, dere tepe geziyorlardı. Buldukları suları içiyorlar, yerlerde ne haşere varsa topluyorlardı. Kanat çırpıyorlar, oynuyor şakalaşıyorlardı. Horozlar başlarında bol bol ötüyor, gaddaz gaddaz geziniyordu. Keyifleri yerindeydi. Şimdi tel çevrili daracık yerler. Yiyecek, ot, çöp, börtü böcek hiçbir şey yok. Yem namına ne verilerse o. Diğer zamanlar avara karnak gibi dolaş dur. İnsan mahpushanesi gibi git gel.

Tavukların bu hali, yağmurdan kaçarken fırtınaya tutunmak gibiydi.

Ya tilkiler.

Tilkiler boş durur mu? Geçen yazı özleyip duruyorlardı. Bu arada aralarında birde tartışma çıktı. Ne yani dediler bir kısmı. Tavuklar serbest dolaşıyor diye, avucumuza düştüler diye bu açgözlülük niye? Hepsini avlamaya çalıştık. Bindiğimiz dalı kesmedik mi?

Bir grupta tersini düşünüyordu. Böyle bir av bir daha ele geçer mi diyorlardı. Ne yapalım fitratımızda var. Tavukları görünce dayanamıyoruz. Sahipleri de bu kadar başıboş bırakmasaydı. Ortalıkta tilkilerin gezdiklerini bilmiyorlar mıydı?

Bir grupta tartışmayı bırakalım çare arayalım dediler. Gerçekten tilkiler avsız kalmışlardı, açtılar. Çare bulmak zorundaydılar.

Evet. Tilkiler tavuk avlamalıydılar ama nasıl? Kimse bir şey yapamıyordu. Çaresizdiler. Kümeslerin, telle çevrili ağılların etrafını boş boş dolaşıyorlar, avara avara dönüyorlardı.

İçlerinde yaşlı bilge bir tilki vardı. Epeyce kocamıştı. Öyle avada çıkamıyordu. Kendine getirilenlerle yetiniyordu. Taşın başına çıkar, eski günleri hayal ederdi. Köylere, yamaçlara bakar av günlerini hatırlar, gururlanırdı. Bu arada karnı da açlıktan gurlardı.

Yaşlı, bilge tilkiye koştular. Önünde eğildiler, el pençe durdular. Hallerini anlattılar. Zor günler yaşıyor, zorluk çekiyoruz dediler. Bir çare, bir fikir, bir akıl istediler. Yaşlı tilki kaşındı durdu. Boynunu çevirdi durdu. Onun bu haliyle düşüncelere daldığını, tecrübesinden ilhamla aklına bir yol geleceğini bildiler. Ve de oldu.

Yaşlı tilki. Tamam dedi. Bütün tilkiler kıpır kıpır oldular.

- Özgürlük dedi
- Neee dediler.
- Tavuklara özgürlük.

Yaşa, yaşa sesleri arasında alkış tufanı koptu.

- Nasıl dediler
- Tavuklar kümeslerde hapis, tel ağıllarda mapus değil mi?
- Evet
- İşte kümeden, ağıldan serbest kalacaklar. Özgür olacaklar
- Sonra
- Sonrası var mı?

Çok güzel fikirdi. Ama nasıl hayata geçirdi. İnsanlar duysa ne derdi? Başka hayvanlarda özgürlük ister miydi? Kim kimin adına özgürlük isteyecekti.

İnsanlar tavuklara özgürlük verseler başka hayvanlarda çıkıp özgürlük diye bağırılmaz mıydı?

Mesela:

- Kurtlar Kuzular özgürlük demez miydi?
- Kediler farelere özgürlük istemez miydi?
- Tavuklar buğday ambarlarına özgürlük olsun demezler miydi?
- Ayılar öküzler özgürlük
- Aslanlar Geyiklere özgürlük
- Domuzlar mısır tarlalarına özgürlük

Tilkiler ellerinde pankartlar kümesin oralarda dolaşmaya, gösteri yapmaya başladılar.

Tavuklara özgürlük

Bunu duyan gören tavukları bir telaş aldı. Yerinde duramıyorlardı. Hep “Gıd gıd gıdak. Gıd gıd gıdak” sesleri ortalığı kaplıyordu. Sonra bir sakinleşip kümeden kümese, ağıldan ağıla konuşmaya başladılar.

Özgürlük ne hoş kelime. Bak özgürlüğümüzü istiyorlar. Kümeden şu tel çitlerden kurtulacağız. Tilkiler özgürlük diye bağırırken alkış tutan tavuklar oldu. Bir kısmı da ne yapıyorsunuz onlar tilkiler, yani düşmanlarımız diyorlardı. Velhasıl tavuklarda içinde iki guruba ayrıldılar.

Bir gurup, boş ver halimizden memnunuz. Dolaşmadan zahmet çekmeden yemler önümüze atılıyor, sularımız konuyor. Keyfimize değme. Heç gezmemekte aç kalmıyoruz ya.

Öteki gurup, öyle şey olur mu diyordu. Kümeslere, ağıllara, tel çitlere hapsedik. Fıtratımızda mera, çayır, bahçe, tarla, gübrelik gezme var. Börtü böcek toplama var. Her kanat çırpma var. Horozların kabarmasını seyretme var. Bir yemi bölüşme kavgası var, dövüş var. Şimdi içerde elimiz kolumuz bağlı. Bu cendereden kurtulmalıyız. Tilkiler haklı. Özgür olmalıyız. Bizde alkışlayalım. Özgürlük diye bağıralım. Hoş özgür kalsak tilkiler düşmanımızdır kaparlar ya. Velakin aklımızı kullanalım av olmalıyız.

İki gurubun tartışması bayağı alevlendi. Karşı çıkanlar, bakın özgürlüğümüzü isteyenler düşmanlarımız, bize tuzak kuruyorlar diyorlardı. Özgürlük diyenlerde, elbette özgürlüğün bedeli var, katlanmalıyız diyorlardı. Ekliyorlardı. Hem özgürlük talebi kimden gelirse gelsin, özgürlüğün kendisi kıymetlidir. Mana ifade eder. Onlar tuzak kurucu iseler, bizde tuzaklardan kurtulucu olalım.

Tavuklar tartışa dursun tilkiler susmuyor, avazları çıktığı kadar bağırıyorlardı.

Tavuklara özgürlük

Tavuklar şaşkın, telaşlı, akılları karıştı.

Bu nümayişi duyan öteki hayvanlarda ellerinde pankartlar ortalığa çıkmış, her biri avlanacağı hayvana özgürlük diye bağırıyorlar. Bağırıyorlar, çağırıyorlar birbirine karışıyor, uğultulaşıyor, ne dedikleri anlaşılıyordu.

Orman, orman olalı bu kadar coşku, karmaşa, kargaşa, karuş maruşluk yaşamamıştı.

AY DOĞDU GÖZLERİNE

Ay doğdu gözlerine
 Bir gecenin yüreğine
 Hüzünleri eze eze
 Asırları geze geze
 Asırlar geçilmez bilirim
 Şiirler yazılmaz bilirsin
 Gözlerin olmadan
 Geceler güneşi doğurmadan
 Hani hep derdin ya
 Şiir olsun kısa olsun
 Haklısın
 Nasıl da zor
 Tüm yaşamı bir şiiire doldurmak
 Güneşi gözlerinden doğurmak
 Aşkı bir şiiirle kandırmak
 Oysa doya doya içmek var
 Bakir dağların pınarlarından
 Henüz tanımlanmamış sevdaları
 Acı tatlı tüm anıları
 Bir çırpıda anımsamak
 Başkasına çok küçük belki
 Ama bize evren kadar ulu
 Yedeği yok ki yaşamın
 Tekrarı ise asla
 Her gece sessiz bana
 Her gece sensiz bana
 Ay doğacak
 Ayda gözlerin
 Gözlerime bakacak...
 Az önce sabah oldu
 Yine Ay doğdu
 Gece karası gözlerinden...

KARA GÖZLERİN

Kara gözlerini
 Karlı dağların ardında unuttum
 Ahmaklık ettim
 Alfabeye A olamayan
 Ahmak ömrüm
 Her şeye gücü yetti de
 Bir karlı dağı aşamadı
 Kara gözlerine kavuşamadı...
 Durup durup düşünür beynim
 Matematiği fiziği kimyayı
 Ezbere çözen zihnim
 Durdu durdu da kıyıya vurdu
 Kıyıda taş üstünde yosunlar
 Yaşama tutunmuşlar
 Pamuk tarlasında
 Pıtrak gibiydi ömrüm
 Paçalara yapışan
 Yıllara yapıştı da
 Kara gözlerine yapışamadı...
 Uçtu gitti deli başım
 Diyar diyar dolaştı
 Barışlarda sevişti
 Kavgalarda vuruştı
 Ceketini ilk çıkararak oldu
 İyiyi de gördü kötüyü de
 Yaşadı yaşayacak kadar
 Coştı coşacak kadar
 Dibi yok ki kara dünyanın
 Kara gözlerinle buluşamadı...
 Kadere bahane bulma diyor Fuzuli
 Buğday ektin de arpa mı biçtin
 Gençlik bir heves miydi
 Yoksa çılgın bir seveda mi içtin
 İstersen kader de adına sen
 Kaderin önüne geçti de gücüm
 Kara gözlerine yetişemedi...

Define

Baba ölüm döşeginde. Oğul uşak, akraba toplanmış. Acılar anlatılamaz. Son nefesler, son sözler. Onu bu hale getiren tembel evlatlar olmuş. Sağlığında söylemiş. Beni evlatlar kocattı, evlatlar öldürecek.

Son nefes. Son sözler. Zor bela “beni dinleyin evlatlarım” demiş. “Şimdiye kadar çalıştım, çabaladım, kazancımla hazine yaptım.”

-Eeee demişler

“Bir cere altını evin önündeki tarlaya gömdüm. Onu çıkarın paylaşın”

Acıyan yüzlere hafif gülümseme almış. Kendilerini adam yerine koymayan babaları kendilerine miras bırakıyormuş.

Hak vaki olmuş. Zaman geçmiş. Evlatların ellerinde kazma kürek tarlada define aramaya başlamışlar. Kazmışlar kazmışlar. Kazmadık yer bırakmamışlar. Defineyi, bir küp dolusu altını bulamamışlar. Yok, yok, bulamadık demişler.

Nihayetinde düşünmüşler. “Madem bu tarlayı define aramak için kazdık. Bak tam ekilecek tarla oldu. Haydi ekelim” demişler. Tarlayı ekmişler, bir daha ekmişler, dikmişler. Derken bol bol para kazanmışlar.

Demişler.

Define tarlada değil, emeğimizde gömülü.

Baba da tembel evlatlarına bir güzel ders verirken, evlatları da tembelliği bırakmış üretken/çalışkan olmuşlar.

İneğin Dişleri

Adamın varı, yoğun bir inek. Borcu var harcı var. Pankaya, maliyeye, bakkala, komşuya. Hanımı birinde kızmışta; ulan kuşada borcun olacak bu gidişle demiş. Bir gün gelecek alacaklılar kapıya dayanacak. Hele tahsildarlar adama acımazlar. Hele hele icracılar kapıya dayanırsa. Komşu köye icracılar gelmiş, jandarmalar başında, kapı kırılmışlar. Başımıza müsbet gelmeden bir çaresine bak.

Adam ne yapalım. Çukurovaya gidip çalışmakla da olmaz. Elde avuçta yok. Kadın ise çaresiz kalır, son sözünü söyler. Sarı ineği sat. Sarı inek sağmal eve lazım dese de, onsuz ne ederiz dese de, dımdızlak ortada kalırız dese de, kadın kafaya koymuş.

Adam elinde yular, sarı ineği çeke, ceke dağ yollarından kasabaya pazara iner. Birde bakar ki, pazarda bir sürü sarı inek var. Sahipleri yularını tutuyor, hayvan oracıkta müşteri bekliyorlar. Ayakta aç susuz.

Pazarda kimi alıcılar, cepler önce hayvanın çenesini tutup ağızını açıyorlar, dişlerine bakıyorlar.

Akşam saatlerinde Pazar dağıldı. Sarı ineğe alıcı çıkmadı. Adam çaresiz köyün yolunu tuttu. Dağ yolundan eve ulaştı. Kendi de inekte yorgun argındılar.

Gel Pazar günü, yine pazarın yolunu tuttu. Bu sefer Pazar yerini, alıcıları taniyordu. Baş köşe yeri tuttu. Nöbet tutan askerler gibi kendi de, inekte ayakta alıcıları beklediler. Geçen Pazar olduğu gibi bu pazarda her gelen hayvanın cenesine sarılıyor, iki eliyle ağızını açıyor, dişlerine bakıyor, sonra fiyat bile sormadan uzaklaşıyor. Bir iki fiyat veren olduysa da ucuza geldiğinden uzlaşamadılar. Akşam oldu. Caresiz yine bu pazarda inek kendine yoldaş, köyün yolunu tuttular.

Gel pazara inmek istemedi ama hanımı zorladı. Pazara indi. Bir yer tuttu. Alıcılar ineğe yaklaşınca, inek artık cenesine sarılandan, ayırandan, dişlerini sayandan bellemiş olmalı ki, zahmet olmasın diye ağızını açar, dişlerini gösterir oldu. Alıcılara kolaylık olsun diye ağızını açsa, dişlerini gösterse de müşteri çıkmadı. Bir Pazar daha eli boş, inekle yoldaş köy yoluna düştü.

İnek evde kaldı. O günden sonra inek kimi görse ağızını açıyor, dişlerini gösteriyor, işte yaşım diyor, müşteri sanıyordu.

KALMADI

Canana deyin gelmesin
Yolunda gözüm kalmadı
Diz çöküp yalvarsa girmem
Kolunda gözüm kalmadı

Sormadı gençlik çağında
Ferhat olamam dağında
Yâr bahçesinde bağında
Gülünde gözüm kalmadı

Yüreğini dağlaması
Karaları bağlaması
Yalan onun ağlaması
Selinde gözüm kalmadı

Kavrulsam aşkın narında
Fikrim değişmez yarında
Çok sevdiği diyarında
Elinde gözüm kalmadı

Acı söz derse kırılmam
Cengiz'im küsüp darılmam
Yaklaşsa tutup sarılmam
Belinde gözüm kalmadı

YÂRDAN HABER VER

Gelip geçer iken beni sordumu
Tokmaklı köprüsü yârdan haber ver
Düşündümü bir an olsun durdumu
Tokmaklı köprüsü yârdan haber ver

Derdini sorunca ettimi nazlar
Hüzünlümü baktı o kara gözler
Surat asıkmıydı nasıldı yüzler
Tokmaklı köprüsü yârdan haber ver

Bu dünyadan gitmeyeyim görmeden
Öleceğim saçlarını örmeden
Sonbahar bitipde kışa girmeden
Tokmaklı köprüsü yârdan haber ver

Neler oldu anlat duyulsun sesin
Susma nolur susma niçin böylesin
Andırın suyuna sorda söylesin
Tokmaklı köprüsü yârdan haber ver

Ben bülbülüm düştüm Gülün derdine
Kurban olam toprağına yurduna
Dönüp dönüp hiç baktımı ardına
Tokmaklı köprüsü yârdan haber ver

Kul Cengiz'im bulamadı bir nişan
Hiç ağlarmı sevdiğine kavuşan
Yâr Silada ben gurbette perişan
Tokmaklı köprüsü yârdan haber ver

BABAMA MEKTUP

BABA GÖÇER GÜÇ OLUR...

Sensiz bir dünyaya uyanışımın 30. Gününü, ne garip... Sesini duymayalı, telefonum çalmayalı 30 gün oldu koskoca 30 gün... oysa her gün sesini duyardım, her gün arardın, beklemezdin arasınlar diye gönül koymazdın hiç bizlere ...

Canım Babam, seni bir daha göremeyeceğim gerçeği yüreğime oturdu oturalı nefes alamıyorum, boğazıma düğümlenen yumru çözülüyor bir türlü, gözümü açınca sen kapatınca sen varsın... kim telefonla arayıp bana şarkı dinletecek şiirlerimi düzelt diyecek beğenme yorum yap diye kızacak...

Ölüm vardı biliyorum elbet, en çokta seninle konuşurduk ölümü ama böyle olacağını hiç düşünmezdim düşünemezdim.. çok zor be baba ...

Ne keyifli bir adamdın sen, resim yapmayı, şiir yazmayı, müziği severdin büyük bir keyifle dinlerdin, İnsanı severdin...

Ne güzel bir adamsın sen, bu garip, çirkinliklerle dolu dünyada Onurlu Şerefli bir ömür sürdün. Hırsları, kıskançlıkları olmayan asla yalan söylemeyen bir adam...

Biz babasıyla arasında sınırları olmayan kızlardık, uzun sohbetlerimiz, paylaşımlar birlikte ve hep gurubette geçirilen koskoca bir ömür...

Ve gittin... her zaman olduğu gibi, zaman kaybetmeden sessizce tertemiz... Bak istediğin gibi oldu her şey kızların oğulların, torunların yanındayken...

Senden geriye temiz bir isim, bizlere yazdığın Güzel Kızım diye başlayan mektuplar, şiirlerin, sohbetlerin anılar anıların....

Ben hayatım boyunca hep sana özendim, Fedakârdın, dikili bir ağacın yoktu belki ama sen onuruyla yaşayan koskoca bir Çınar' dın. Üstümdeki kol kanat Sirtımı yasladığım dağ gibiydin. Yufka yürekli , adam... benim ilk aşkıım.. BABAM...

Zor olur ayrılıklar

Sevda gider acı olur yar olur yara olur

Kapanmaz üstüne iz olur

Zor olur ayrılıklar zor olur

Baba göçer güç olur

Çektiğin acılar da kar olur

Gider herkes kalırsın öyle

Yazık olur boşuna yaşamışın diye

Zor olur ayrılıklar zor olur

En kötüsü de sessiz olur.....

SENDEN SONRA VAZGEÇTİM

Canım babam, özledim seni... Sen gittiğinden beri hiçbir şey eskisi gibi değil inan, sayıyordum kaç gün oldu aramadı diye ve baktım ki canımı acıtıyor saymayı da bıraktım. Senden sonra ve önce diye ikiye ayırdım hayatımı.

Sen gitmeden önce daha bi iyiydim sanki sonra fark ettim ki hayat daha çok yoruyor, şarkılar yoruyor, beklemek yoruyor, beklenti içinde olmak yoruyor, özlemek yoruyor, Affetmek yoruyor, Hoş görmek yoruyor bende saldım gitti. Sen saldım dediğime bakma herkes kadar oldum, ayna gibi olmaya karar verdim, kim ne yaparsa onu görsün bende ne kadar iyiyse, ne kadar kötüyse, ne kadar merhametliyse ne kadar sevgi doluyorsa ve kaç adım gelirlerse o kadar gitmeye karar verdim.

Eskiden kusurlara bakmazdım, artık bakar oldum senin ölümün bana milat oldu sanırım. Boşverrr iyi insan demeyiversinler diyorum ve insanlar ne düşünür diye de düşünmüyorum.

Etme güzel kızım yapma dediğini duyar gibiyim... Ne olur kızma bana Senden Sonra Vazgeçtim... Vazgeçtim diyorum da ne kadar uygulayabilirim bilmiyorum.

İNCİTME GÖNÜL

*İster insan olsun ister karınca,
Can taşıyan canı incitme gönül.
Hak hesabın sorar huzra varınca,
Can taşıyan canı incitme gönül.*

*Bizler sevgi için geldik bu hana,
Çok uzak duralım nefrete kine
Saygımız bulunsun tende ki cana,
Can taşıyan canı incitme gönül.*

*Kötülük yakışmaz er olan ere,
Şeytana uyup da bulaşma şere,
Kan damarda dursun akıtma yere,
Can taşıyan canı incitme gönül.*

*Sabit der severim her canı bende
Kötülük yer bulmaz örf ile dinde,
Yaratan gizlidir can olan canda,
Can taşıyan canı incitme gönül.*

Akçadağ

Zirveleri severim. Hele zirve başlarında akan oluk (pınar) olursa. Kana kana içerim, el yüz yıkarım. Bu nimete kavuşturana Mevlaya şükrederim.

Akçadağda öyle oldu.

Bir temmuz sabahı nuh nebiden kalma bir toros arabayla Muhammet ile erkenden Akçadağ yoluna koyulduk. Yol bitmedi, biz bittik adeta. Zorlu bir yolculukla Mevlüt'ün çadırına ((konalganına) vardık. Mevlüt, ta ortaokulda beraber okuduk. Sonradan buluştuk. Her Andırın ziyaretinde uğrar oldum.

Aslında Mevlüt beyle yeniden tanışmamız Halil ile oldu. Halil 5-6 aylık. Bir kırmızı naylon teşte, hortumla akan buz gibi su ile oynuyor. Sırtı yuka, el ayak çıplak. Bu bebek hayatın farkında değil. Su ile çırpınıp duruyor. Duruyor lakin, el ayak buz. Nerdeyse donacak. Çadırdaki kimsecikler yok. Bizde orman arabasıyla Akçadağ tepe kulesine çıkıyorduk. Yol boyunca bu manzarayı görünce durmuştuk. Arabamızın şoförü orman dairesinden Celil.

Hemen Halil'i aldık, çadıra daldık. Önce kumladık. Bulduğumuz bir parkaya sardık. Bu arada gazeteciliğin o tartışılan yanını bizde yaptık. Halil'in epey resmini de çektik. Yanımızda, Hüsnü bey, Aykut ve Sefa vardı. Onları zirvelere çıkarmak, zirvelerle tanıştırmak istiyordum. Bir sabah zirve yoluna 4 çeker arabayla tırmanıyorduk.

Halili hem sevdik, hem ısıttık. Sağa sola baktık kimse yok. Donmak üzere olan bir bebeği kurtarmıştık. Az sonra yukarı taraftan bir kadın geldi. Halilin annesi. Biraz kızdık, bebeğin donmakta olduğunu söyledik. Annesi, bir şey olmaz, alışık kabilinden cümle kurdu. Neyse bebeğin adını sorduk. Adı Halil dedi. Halil'i o zaman öğrendik. Halil'i anasına verdik. Aman bebeğe bakın'a dair tembihlerimizi sıraladık. Halil bir renkli entariye benzeyen giysisiyle hala sevimliydi, arkamızdan bakıyordu. Bizse orman kulesine çıktık. Biraz kaldık. Akşam üzeri döndük.

İnişte tekrar Halil'e uğradık. Bu sefer yabancı saymadı. Kucağına aldık sevdik. Çadırın sahibini sorduk Mevlüt. Mevlüt beyde davardaymış. Geldi. Tanıştık. Ta ortaokul yıllarına gittik. Halili Tirşik dergisinde yayımlayalım sözü aldık. Ayrıldık.

Artık bir Halilimiz vardı. Ve her yıl uğramayı adet edindik.

Halile gelince. İstanbula dönüşte Halili dergiye kapak yaptık. Derginin sayısında Halilden bahsettik. İstanbul'da dergiyi okuyanlar heyecanlandı. Ta Toros dağlarının zirvesinde bir yetim gibi anlaşıldı Halil. Halilin oysa memleketi, yeri yurdu, ailesi vardı. Halile şiirler yazıldı. Halile yardım kampanyası açıldı. Epey oyuncak toplandı. Gelecek yaz gelişimizde Halile hediyeler, oyuncaklarla geldik.

İşte Mevlüt bey, eşi Zeynep hanım, oğulları, kızı ile tanıştık. Gençlerin eğitim hayatını takip ettik. Hüsnü bey, Mevlüt beyin anne-babasını resmetti, konuştu, belgedi.

Aile toros zirvelerinde Akçadağda hayvancılık yapıyordu. Keçileri vardı. Kışın aşağıda Fenk obasında, yazın yukarıda Akçadağ konalgasında eylenirlerdi. Aileden, sülaleden bu işi yapıyorlardı. Kışın köyde, yazın dağlarda.

Biz şehirde yaşayıp dağları, doğal hayatı özlerken onların doğal halleri çok cazip gelirdi. Belki de gereğinden fazla ilgileniyorduk. Hele Halil olunca kopmaz bağlarımız oluşmuştu.

Aykutta Halili çok sevmişti. İki bir yanaklarını sıkır, kızartırdı. Sonraki gelişlerimizde evin hanımı Zeynep hanımın ikramlarını aldık. Biz ve beraberimizdekiler Bulgur pilavını, yanında ayran, yufka ekmeği unutamadılar.

Bir gidişimizde Halili, babası omzunda davar güderken bulduk kale civarında. bir gittiğimizde Halil dayılarının yanına gitmişti, yoktu. Birinde babası Osmancıkta çayır biçerken Halil orda görmüştük. Ramazan hocayla bir gidişimizde o zaman 2-3 yaşlarındaydı. Resim çekmiştik. Çekerken Halil korkmuş ağlamıştı. Sonra ısınmış güllüçük pozlar vermişti.

Bu son ziyarette yine yoktu. Aşağıda hasat işiyle uğraşmış. Haberi varmış gelecekmiş. Bizde Mevlüt bey ve Muhammetle Akçadağ zirve yolunu tuttuk.

Akçadağın tam zirvesinde ziyaret denilen, taşlarla örtülmüş bir yer. Yani taş dizili, sıralı şekilde. Burada bir ulu zatın konalgası olduğu, burada yattığı söylenir. Ziyarete dair menkubeler anlatılıyor. Zirvenin "öte yüz" dedikleri tarafa bakan yamacında içme suyu oluğu akıyor. Bir kayanın dibinden çıkarmış. İlk gidişimizde tahta oluktu. Şimdi bir plastik borudan kütükten oyulmuş tahta tekneye akıyor. Eksilmiyor, artmıyor öylece akıyor.

Akçadağı ninemden de dinlemiştim. Harman yapıp dövülüp kalktıktan sonra atlarla, yaya Fenk'e gelir, oradan dağ yolundan Akçadağ pınarına gelirlermiş. Burada banyo yapacak sürede kalırlarmış. Hem yıkanır, hem içerlermiş. Her biri bir kaya/taş arkasında doldurdukları suyla banyo yaparlarmış. Halada öyle.

Aman yol yapılmasın, aman böyle kalsın, aman dokunmayın diye uyuyor ve bekliyoruz.

Pınara erişme, sert, yalçın, yamaç ve uçurumla yolculuktan sonra oluyor. Bir mevkiden sonra ağaç nesli bitiyor, kır başlıyor. Her taraf yalçın kaya. Girişte tepede bir düzlük var. Burası konalga imiş. Dizili, öbekli taşlar görüyoruz. Bunlarda mezarmış. Akçadağ suyuna gelenlerden ölenlerin mezarıymış. Bir zamanlar pınara gelenler çokmuş, hatta bir kasap günlük hayvan keser işletirmiş. Şimdilerde tanıyan kalmadı, gençlik bilmiyor, üstelik ulaşmak öyle kolay değil, yol yok, dağlar sarp olunca gelenler olmuyor diyor Mevlüt bey. Yani bilenler veya bu civarın insanları geliyormuş.

Akçadağda oluk su sesiyle akarken, ıssız yüce dağ başında kulağı dolduruyor, hangi niyetle dinlersen sana o nağmeleri fisıldıyor, serinlik, hafiflik, dinginlik zirveden

zirvelere ulaştırıyor. Oluk sesi sizi ta tarihin derinliklerine yolculuk yaptırıyor. Kim bilir, buralara hangi dertlerle, şifalar umutlar arayan yaşlı, genç, kadın insanlar geldi, konakladı. Kim bilir hangi hikayeler, tavatürler, onları ta buralara sürükledi. Kim bilir hangi dualar okundu, hangi dilekler tutuldu. Kim bilir hangi yanık, uzun havalı türküler söylendi. Onu duyan şu yalçın kayalar karşılık verdi. Kim bilir hangi eşkıyalar konakladı sular içti. Hangi eşkıya mağarasına testilerle sular taşındı. Kim bilir kimler besmeleyle başlayıp eşhedü çekerek abdestini aldı, üstüne şifa niyetiyle yudumladı. Kim bilir kim bu su başında ne hikayeler anlattı. Kim bilir, kim birbirlerine dertlerini, çilesini açtılar, anlattular yoruludular. Kim bilir kim bu dağ başlarında yanında sevdikleriyle olmalarını umdular. Kim bilir kimler bu kırların hür havasını soluyarak kendini arınmış, durunmuş, özgür bildiler. Kim ne bildi, ne söyledi, ne diledi, ne umdu, ne buldu kim bilir.

Oluğu bir kale surları gibi bekleyen kayalıkların adı kartal kayasıymış. Coğrafyada ad vermede mahir milletimiz çok yerde böyle yalçın kayalara kartal kayası demiştir. Zira kartallar yüksekten uçar, yüksekleri/erişilmez yerlere yuva yaparlar.

İşte bu oluktan sadece insanoğlu yararlanmaz. Kurtlar, kuşlar, sürüngenler, uçanlar, kaçanlar, börtü böcekler hepsi uğrar, sulanır hayat gücüne güç katarlar. Gece ayrı, gündüz ayrı olur olukların müdevimleri.

Karşı dağ yamaca “ardıçlı döş” diyorlarmış. Döş bizde bağır demek. Hakikaten bir insan bağırına benziyor. Yani bağırını Akçadağ oluğuna vermiş, burdayım, seni korur kollarım der gibi oluyor. Zirveye ulaşan bozkır tepelerde tek tük bodur ardıç ağaçları. Rüzgar, fırtına, boran, kar, ayaz var ya, buraların sahibi biziz, bizden izinsiz bir canlı yaşamaz der misali, hiçbir bitkiye müsaade etmemiş. Kayaların koyuklarında, diplerinde bodur ardıçlar, toprağı tutun diye adeta sürgü almış keven bitkileri. Birde orda burda öbek otlar. Kırlar böyle. Akçadağ da bu kırlardan bir kır.

Yolumuzu keçiler kesiyor. Keçiler her yerde, her çetin coğrafyada yaşar, otlanırlarmış. Biz geçerken kimisi kafasını kaldırıyor, kimisi aldırıyor. Keyiflerini bozmuyorlar. Yırha hayvanlarda eksik olmazmış. Kurt ağzı bağlarlarmış. Yırhalar etrafında dolanır, ağzını açamaz, bir şey yapamazmış.

Akçadağda oluktan bol bol su içiyoruz. El yüz yıkıyoruz. Esasen buraya gelenler mutlaka banyo yaparmış. Eğlenirlermiş. Bizde oluk başında bir kayanın gölgesine yaslanmış, Mevlüt beyin buralara dair atalarından duyduklarını dinliyoruz.

Bir zamanlar buralar eşkıya yatağıymış. Yaşar Kemalın İnce Memedim adı satıye Memetmiş. Kara, Kam, Kavruk, çelimsizmiş. O kadarda cesaretli, dirayetli, heyvetli ve varlıklıymış. Bir dönem Akçadağın hem beri yüzüne hem öte yüzüne (Kadirli Yaylalarına) konaklar, Akçadağ olduğundan sulanır, civara hükmedermiş. Ne günlermiş o günler. Eşkıya köye iner yiyecek, giyecek, nevale almış. Eşkıya yatağı olduğu içinde köyler dağlara, Akçadağa çıkmazlarmış.

Daha başka hikayeler dinledikten, dinlendikten sonra, yeniden şifalı su içiyor, naylon kapları dolduruyor ve daha ağırlaşmış olarak geldiğimiz sarp yoldan, aşağı köylere,

uzak dağ zirvelerine, vadilere, düdüle bakarak dolanı dolanı iniyoruz.

Mevlüt bey inerken, inlikten gitmemizi, ordan daha dik, sarp kayaların arasından nerdeyse sürünerek inmemizi öneriyor. Karlıkta hala kar varmış. Daha önce gördüğümüzden yolumuza devam diyorum. Soluklanarak, konuşarak, uçurumlardan sakınarak konalgaya ulaşıyoruz.

Hem giderken, hem inerken, Akçadağ yamaçlarında nerde bir su, bir çıkak, bir dere var, duruyor bakıyoruz. Yoldaşımız Muhammet arı oklama (avlama)justasıymış ve de hastasıymış. Bir su öbeği olsada bakıyor, arı gözlüyor, yuvasını bulmaya gözlem yapıyoruz. Arılar sulanır, kalkar, ok atımı yuvasına gider. Üsteli en yakın sudan sulanmış. Muhammetten epey arı sırları öğreniyoruz.

İndiğimizde Halil bizi karşılıyor. Kocaman olmuş, tam delikanlı. Kadirli Anadolu Lisesi son sınıfta. Hukukçu olmak istiyor. Emek, çaba, gayret ister diyor, soluk veriyoruz. Halilde çocukluğumu merak edermiş. İlk karşılaştığımız hikayeyi dinlerken gözleri açılıyor. Daha sonraki buluşmalarımızı hatırlıyor. Pehlivan yapılı delikanlı, güreşle de uğraşiyor. Sporu bırakma diyoruz. Halile okuyor musun dediğimizde, internet, sosyal medya tuzağına düştüğünü, öteki gençlerden farklı olmadığını görüyoruz. Babası, işçimen, gayretli, akıllı, tuttuğunu koparır, saygılı, işini bilir diyor. Annesi de tasdik ediyor. Bu evin en küçük çocuğu. O’da giderse bir ayvaz, bir Köroğlu kalacaklar. Belkide hayvancılığı bırakacaklar. Her geçen gün yaşlılık, hastalık bir hakikat. Belki bu dağları bizim gibi özleyecekler.

Anadolu topraklarının kaderi bu. Bu kaderden kaçamıyoruz. Esasen kendi yaptık, etiklerimize kader diyoruz. Köylerde, kırlarda genç durmuyor, genç kalmıyor. Daha vahimi köylerde çocuk doğmuyor. Gözünü bu doğallıklara, yaşamlara açmıyor. Babanın evladı babanın ocağına geçip kalıyor. Mevlüt beyin ailesinde aynı tuzağın içinde bocalıyor.

İlerde, dağlar, kırlar, obalar ıssız mı kalacak? Hayvancılık hele kıl keçicilik yok mu olacak? Buralar üretimsiz, verimsiz mi kalacak? Yaşlananlarda kaderlerini mi bekleyecek? Sohbetlerde bu duyguları edinelim ve sadece kendime sordum.

Mevlüt bey diyor ki, halbuki buralar orman memleketi. Yörenin en zengin ormanı buralarda. Ormancılarda terk ettiler. Yangın kulesinde 3-4 kişi olurdu kapandı. Orman yolları bozuldu, araç geçemiyor. Babalarımızın dediği gibi tabana kuvvet yayalaştık. Ormanlar temizlenmiyor, bakılmıyor. Bildikleri kesmek. O’da en kolay yerlerden tabi. Ormanlık alanda nice bitki örtüsü var. Ekonomiye kazandırılır, köylüye iş-geçim sahası olabilir. Olmuyor. Olmuyor.

Mevlüt beyin çadırından ayrılırken, davet alır, yine gelmekliğe niyetleniyoruz. Bu defa Fenk yolundan, aşağıya doğru ama araçla hayli zorlanarak, taşları aşarak, dere olmuş orman yolunda düşse kalka Fenke geliyoruz. Stabilize yoldan geçerek Akifiye yoluna ve Andırına yöneliyoruz.

Gerek Akçadağı, Akçadağın yalçın kayalarını, suyunu, sarp yollarını, yalnız bırakmayan keçileri, konalgayı, Mevlüt beyi, Halili, Zeynep hanımı, serin dağ yamaçlarını, ormanları, obaları bırakırken, şehrin sıcaklığına merhaba diyor, hatıralarımıza hatra katıyoruz.

Senin Olsun

Ben susayım sen konuş,
Lâl benim olsun.

Ellerini bana ver,
Dil senin olsun.

Yangın düşmüş gönlüme,
Kül benim olsun.

Diken benim nasibim,
Gül senin olsun.

Aşkın olsa bir derya,
Kol benim olsun.

Yüzerim ben yorulmam,
Sal senin olsun.

Sen rahat döşeklerde,
Çul benim olsun.

Keçedir benim abam,
Tül senin olsun.

Susuzum su içinde,
Çöl benim olsun.

Fedadır sana bu can,
Al senin olsun.

Boynum bıçak altında,
Hâl benim olsun.

Hoşça kal iki gözüm,
Yol senin olsun.

Sürme çek sen gözüne,
Mil benim olsun.

Oynarsın öldüğüm gün,
Zil senin olsun.

Gül Peygamber

Semada Âdemden önce halk edilmiş,
O'ki seçilmiş, övülmüş, beğenilmiş.

O'nu gökte Hakk, yerde halk övecektir,
Adı güzel Muhammed denilecektir.

"Oku" denince gönül içre okudu.
"Emin" oldu insanlara, hak dokudu.

Kâinata resul, insanlığa vefa,
Ahmed-i, Mahmud-u, Muhammed Mustafa.

Taş attılar, mübarek yüzü yüzüldü,
Kendine değil, atanlara üzüldü.

Kahredeyim deyince Kahhar, "yok" dedi,
Hidayet ver iman ver burda yok dedi.

O'nu katle azmi-cezmi-kast ettiler.
Yurdundan atıp, ocağından ettiler.

Gene dönüp demedi ki, "Onlar yansın!"
Allah'ım sen yargılar, sen bağışlarsın.

Kılıcında şöylece bir şey yazardı:
"Korkaklıkta ar ve zillet,
Saldırmakta şeref ve de izzet var."dı.

Hayran kaldı âlem-i cümle şu şeye,
Amcasını katleden köle Vahşi ye;

Allah seni affetti de, ben görünce,
Üzülüyorum Hamza aklıma gelince.
Ben de affediyorum, var git hürsün aha.
Ama gözlerimden ırak dur bir daha.

Şefkatle bakın dedi; Eşlerinizdir.
Unutmayın ki, müminler kardeşinizdir.

Kan davaları artık sona ermiştir,
Devr-i cehalet yerlerde çiğnenmiştir.

Çocuklar nasıl okşanmaz ve öpülmez,
Merhamet etmeze merhamet edilmez.

Sevgi olmayınca insanın dilinde,
Kalbini yumuşatmak kimin elinde?

Kim örter Müslümanın bir ayıbını,
Allah' da örter onun bin ayıbını.

Adana'nın portakal çiçeğidir O.
Isparta'nın açan gül çiçeğidir O.

Sarsa da dünyayı cehennem korkusu,
İnanana yeter O'nun gül kokusu.

Yusuf'u kuyudan çıkarandır; duası.
Yunus'u yunustan çıkarandır; duası.

İbrahim, Eyüp... Sırasını savdılar.
Yüce Resule duasını sordular.

Koymuş ahrete ümmet için Muhammed,
Allahümme sallı alâ seyidina Muhammed.

Karaca Kız

Eğri, doğru bilir idim,
Görmez oldum boz öldürdü.

Deli dolu çağlarımı,
Bağrı yanık saz öldürdü.

Bir bakardım hem yakardım,
Bir sürmeli göz öldürdü.

Kimselere yıkılmazdım,
Bir karaca kız öldürdü.

Gün batımı göle benzer,
Baharımı güz öldürdü.

Salkım söğüt serin yaprak,
Saçlarımı yoz öldürdü.

Gevdirmezdim etlerimi,
Bir görümlük naz öldürdü.

Geldi başa kara seveda,
Pembe esti toz öldürdü.

Tren geçti bakakaldım,
Kaçtı elden koz öldürdü.

Ağlar ağlar çağlar gözüm,
Sile sile bez öldürdü.

Geçmişim ekmekten aştan,
Az yolumu uz öldürdü.

Namertlere gücenmedim.
Dost bildiğim söz öldürdü.

YAPILI

Daşın burnundan başlayan kireçtaşı yükselti iri ve yalçın kayalıklar şeklinde Külecik e kadar uzanır. Külecik Kadirli den gelen Kanmazlar aşiretinin yazlık evlerinin bulunduğu, kayaların dibinden başlayan bir yamaçtır. Karasuyun çevresinde verimli tarlalar vardır, Mısır, buğday, fasulye ekilen. Bir zamanlar buradaki tarlalar kiralandı ve çeltik bile ekildi. Külecik yaylasına gelenlere biz Ağalar diyoruz. Külecik de bir gez geçit oluşur ve Sarp ve dik kayalar Gö kayanın zirvesinde son bulur. Gö kayanın zirvelerinden sonra çam, kamalak, mezde ve bangraz ağaçları ile kaplı görkemli Tırıl dağı uzanır. Karşısında ise ulu Ağca dağ vardır. Kayalıkların eteğinde Kesme, Andız, Yemşen, Yaban Armudu gibi ağaçların yanısıra, Tespi, Cilbirti, Karaçalı gibi de çalı türü ağaçcıklarda yetişir. Bu bitkilerin kökü toprağı tutar ve heyalan olmaz. Kayaların dibinde, inme otu, Dedengil,, Ekşimen, Gacek, Teke sakalı, Çiğdem gibi yenebilen bitkilerin yanısıra Gelincik, Menekşe, Ayı Gülü, Sümbül gibi çiçekler de yetişirdi. Köy evleri kayalıkların eteğindeki tatlı yamaçlara yapılmıştır. Evlerin hepsi Ağca dağ manzaralı ve bütün Yazı yı (*) görür. Gö kayadan taş yuvarlanma riski her zaman vardır. Zaman zaman da kayalar yuvarlanmıştır, ancak burada yaşayan insanlar bu durumu bir tehlike olarak görmezler, çünkü çok sık olmaz. Belki elli sene önce bir taş yuvarlanmıştır o da kimseye zarar vermemiştir. Köye gelen ana yol Gö tepenin altından köyün üst tarafına ulaşır ve buradan köyün içine doğru devam eder. Kayalıkların bittiğı yerden tekrar yukarıya doğru yürürseniz veya başınızı kaldırıp baktığımızda kayalıkların üstünde eski bir kale kalıntısını ve duvarlarını görürsünüz. Kalenin arkasında doğuya bakan yamaçlarda ne zamandan kaldığı bilinmeyen ev kalıntılarını vardır. Bu bakir Arkeolojik alan henüz bir araştırma ve kazı yapılmadığı için gizemini korumaktadır.

Köy ile Ağca arasında Yazı denilen bir ova vardır. Bu ovanın geçmişte bir göl olduğu ve akarsuların getirdiğı toprakla zamanla dolduğı büyük bir ihtimal. Kıvrım öz ve Yapılı suyunun birleştiğı yerler halen bataklık halindedir. Çökek bataklık demektir. Çokak ise eskiden Nahiye olan köyün adı. Yazı nın sulak yerlerinde Berdi, topuk, gibi bataklık bitkileri halen yetişmektedir. İki üç metreden yeraltı suyu rahatlıkla günümüzde bile çıkarılmaktadır. Bataklık bölgenin hemen yukarısında bir su kaynağı vardı. Altmışlı yıllarda bu kaynağın çevresine betondan bir havuz yaptılar, üstünü kapatıp önüne de demirden bir oluk yaptılar. Halk bu kaynaktan içme suyu olarak yararlandı ve adına da YAPILI dediler. Sadece insanlar değil kuşlar, evcil hayvanlar bu sudan yararlandılar. Çeşmenin çevresinde Çem denilen bir ot biçme alanı vardı. Buranın sahipleri Haziran nın sonlarına doğru otları biçerler. Kışın karlı ve soğuk günlerinde hayvanları beslemek için kullanırlardı.

Altmışlı yılların ortaları, henüz göç başlamamış, halk tarım ve hayvancılık ile uğraşüyor. Koyun Keçi ve Sığır besleniyor. Tarlarda ise Buğday, Arpa, ve Mısır yetiştiriliyor. Bahçelerde ağırlıklı olarak Fasulye, Domates yetiştiriliyor. Orman işletmesi dağlardan kereste üretimi için ağaç kesimi yapıyor, köylüler ise kesimde ve taşıma işlerinde öküzlerin çektiğı kağnıları ile çalışıyorlar. Karasu yun üzerinde henüz bir köprü yoktu. Odun ve tomruk yüklü kamyonlar, zor yollarda güretiltiyle çalışırlardı. Aile içinde İbbiş diye sevilen İbrahim de o yıllarda doğuyor. Baba Köy muhtarı o yıllarda, anne ise bölgedeki her kadın gibi ev işlerinde ve tarlada çalışıyor. Sarışın, beyaz tenli bir çocuk olan İbrahim de akranları ile köyün tozlu yollarında oynayarak büyüyor. Tarlalara, bahçeye Yapılı ya kuzu gütmeye gidiyor. Yüzleri Güneş yanığı, kavruk akranları ile birlikte ilkokula başlıyor. Üstü dam olan iki sınıflı ilkokul yöre halkının emeğı ve desteğı ile kırklı yıllarda yapılıyor. Beş sınıflı ilkokullar bölgede henüz yok. Üç sınıflı okullar var onlarda da eğitimci çalışıyor. 1967 de köye prefabrik bir okul binası yapılıyor ve eğitim burada devam ediyor. Aynı köyden Baba oğulun bazen birlikte

çalıştığı okul bölgenin en şöhretli ilk mektebi. Buradan mezun olan öğrenciler Düziçi Öğretmen okulunu kazanıyorlar, ya da Maraş daki lisenin Yatılı kısmını kazanıyorlar. Sınav kazanamayanlar ise ilçedeki ortaokula gidiyorlar. İbrahim in ablası hemşirelik okulunu, abisi ise öğretmen lisesini kazanmıştı. İbrahim de Maraş daki Yatılı Lise sınavlarını kazanmıştı başarılı bir öğrenci olarak iyi bir lisede okuyacaktı.

Aile yaz aylarında köyden uzak yerlere göçüyordu. Bu bazen Ağca Dağın etekleri olurdu. Koyunlardan daha fazla süt almak için. Buralarda kenger, çiriş gibi özel bitkilerin yanısıra bol miktarda değişik ot çeşitleri vardı. Bu otlarla beslenen koyunların memeleri süt ile dolardı. Zorluklar vardı ama yoksulluk da görünen bir durum değildi. Yöre halkı kendi tarlasından elde ettiği, buğday ve mısırla, ununu, bulgurunu, tarhanasını yapardı. Yine tarladan gelen, fasulye, patetes, soğan, sarımsak, domates, mercimek ve nohut gibi temel ürünler hemen herkesin

Evinde bulunurdu. Yaban armutları kurtulup kak yapılır, kızılık kirazlarından ise kiraz şurubu çıkarılırdı. Domateslerden gün kurusu salçalar yapılırdı. Yoksulluğu görünür kılacak bir ağalık düzeni de yoktu. Adeta buralar o yıllarda sınıfsız bir toplum gibiydi. Herkes yaşamını devam ettirecek kadar toprak sahibiydi. Deştiye mısırlar erken firik olurdu, arkasından sulanan tarlaların mısırları olurdu. Harman sonu üç gün süren düğünler kurulur, halk eğlenir, gençler kızlı erkekli halaylar çekerlerdi. Yöresel ve geleneksel oyunlar oynanırdı.

İbrahim de bu ortamda büyümüş bir genç ve delikanlıydı.

Bulutsuz Ağustos gecelerinde Samanyolu üstümüzde, yıldızlar lacivert gökyüzünde altın başlı çiviler gibi görünürlerdi. Bazı gecelerde Ay ışığı doğayı bir masal âlemine dönüştürürdü adeta. Kervan kıran sarı yıldız gözlenir, hilalin görünmesine sevinilir, ocak başlarında masallar hikâyeler anlatılırdı.

İbrahim in okul yılları yetmişli yılların ikinci yarısında şiddetlenen, saldırı ve katliamların olduğu yıllara denk gelmişti. 1978 deki Maraş saldırıları ve vahşetinde okulda mahsur kalmışlardı. Sancılı ve karanlık yıllardı. Ülkede adı konmamış bir iç savaş yaşanıyor.

Yıllar yılları kovaladı ve İbrahim Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Tarih öğretmenliğini kazanıp Samsun a gitti. İbrahim in yakın çevresinde üniversite eğitimi alan pek yoktu. Askerliğini yedek subay olarak yapan İbrahim, herkesten saygı sevgi görüyor ve başarısı takdir ediliyordu. Çocukları çok seven İbrahim i, çocuklarda çok seviyor ve yaz tatillerinde onlarla birlikte vakit geçirmeyi seviyordu.

Yazın köyde düğünler oluyor, kuzular büyüyor, beyaz bulurlar dağların üzerinden yükseliyor, gökyüzünde dingin mavilikler oluşurken, yağmurdan sonra toprak kokusu kaplıyordu her tarafı. Güneş açtığında yerden su buharı dumanları yükseliyordu.. Hayat her zaman ki gibi içinde, umutları hayalleri taşıyarak devam ediyordu...

Üniversite bitince öğretmenlik başvurusu sonrası, tayini önce Çanakkale ye çıkar İbrahim in. Burada bir süre çalıştıktan sonra Adıyaman Kahta ya atanır. Öğretmenliğin ilk yılları genellikle taşra illerinde geçer. Tecrübe kazanıp, yıllar sonra biraz da kıdem alınca merkezi illere tayin istenir. İbrahim de Güney illerimizden Mersin e gelir ve burada uzun yıllar liselerde Tarih öğretmenliği yapar. Burada çevre edinir, dostları arkadaşları olur. Sonra Mersinli bir kızla evlenir ve hayatını burada kurar ve devam eder. Bu arada bir kızı olur, çocuk İbrahim ve eşi için ayrı bir mutluluk kaynağıdır. Hem eşinin ailesi, hem de kendi ailesi ve çevresi onların bu mutlu ve başarılı hayatlarından gurur duyarlar. Mersin den bir ev alırlar, Yaz'ın sıcak aylarında eşinin Mersin deki yaylalarına giderler.

İki yıl öncesine kadar hayat onlara adil davranır. Mutlu sayılırlar, arkadaşları arasında sevilip sayılırlar. Kız çocuğu hızla büyür ve okula başlar. Hastalık 2021 yılında tespit edilir. Uzun hastane günleri, sonrasında ameliyat.. Tedavi çok uzun sürer ama hastalık ne yazık ki alt edilemez. Bir Nisan günü İbrahim bu hayattan kopar ve gidip de dönmeyenlerin arasına katılır.

Şimdi efil efil esen Güney yelleri, Nal bulan daki mezarının üzerinden geçip uzak ve sarp dağlardan Anadolu bozkırına doğru eser durur... Bu iyi insanın yaşamdan geride bıraktığı öyküsü uzun yıllar anlatılıp duracak... İbrahim bu hastalığı ve ölümü hiç hak etmedi. Ölüm ona hiç yakışmadı.

Dedim Dedi

*Dedim sesin neden kısık
Dedi gönlü feryadım var
Dedim yüzün neden asık
Dedi ne haz ne tadım var*

*Dedim her mevsim hep güz mü
Dedi sor gün gördünüz mü
Dedim derdin ela göz mü
Dedi başka muradım var*

*Dedim başın mı belin mi
Dedi benle eğlenin mi
Dedim yoksa kız gelin mi
Dedi yok dört avradım var*

*Dedim kiprik kaş kara mı
Dedi getdeşme yaramı
Dedim ün nam şan para mı
Dedi muhkem bir adım var*

*Dedim dünyada güldün mü
Dedi hiç uyku böldün mü
Dedim ölmeden öldün mü
Dedi meşhur merkadım var*

*Dedim adın ne arman ne
Dedi Medeni ferman ne
Dedim derdin ne derman ne
Dedi tek bir maksadım var*

GÖCE OĞLAK

Eski zamanlarda bir köyde mutlu bir aile yaşarmış. Baba tarla bağ bahçe işlerinde çalışır, anne ise ev işlerini yapar, keçilerine bakar, onların üstlerinden yoğurt, tereyağ ve ayran yaparmış. İki çocuğu varmış. Yusuf ve Ayşe. Bu mutluluk böyle devam ederken anne tedavisi olmayan bir hastalığa yakalanmış. Gittikçe ilerleyen hastalık, anneyi çok zayıflatmış ve yatağa düşürmüştü. Bu hastalık uzun sürmüştü ve sonunda anneyi sevdiklerinden ayırmış.

İki öksüz çocukla kalakalan baba, ev işlerini, tarla işlerini ve hayvanlara bakma işlerini yürütmekte, zorlanıyormuş. Sonunda evlenmeye karar vermiş ve uzak köylerden bir kadımla evlenmiş. Yeni hanım öksüz çocukları bir türlü sevmemiş. Çocuklarda bu analığa alışamamışlar ve onu sevememişler. Babaları evde yokken çocuklara çok kötü davranırmış. Bazen onları döver ve küfür edermiş. Analıktan çok korktukları için çocuklar gördükleri zulmü babalarına anlatamazlarmış.

Çocuklar oğlakları otlatmak için evden ayrılıp kırlara çıkarlarmış. Bu iş onlar için evden ve Analıktan kaçmak için bir fırsattı.

Yine günlerden bir gün Yaban çiçeklerinin süslediği, kokularının Çam kokuları ile karışıp, rüzgarla her yana ulaştığı koyakların birinde oyuna dalmış çocuklar. Bu arada zaman geçmiş ve gün akşama yaklaşmış. Oğlaklarını toplayıp eve gitmek için yola çıktıklarında oğlaklardan birinin olmadığını farkına varmışlar. Bu Göce oğlaktır. Göce oğlağı bulmadan eve giderlerse Analıktan görecekları kötülük ve belkide dayak onları çok korkutmuş.

Başlamışlar Göce oğlağı aramaya. Bütün yamaçları tepeleri dolaşmışlar ama Göce oğlağı bir türlü bulamışlar. Hava kararmış ve çocuklar çaresiz. Tanrı ya yalvarıp şöyle demişler: Tanrım bizi ya taş, ya da kuş eyle. Birbirlerinden ters yöne ayrılan kardeşlerden kız kuş olmuş, Yusuf da taş olmuş. Kız, kardeşine Yusuf Göce oğlağı buldun mu diye seslenirmiş ve bu ses geceleri ormanda o günden bugüne yankılanır dururmuş.

Kızın kardeşini çağırma sesi, Geceleri öten Yusufcuk kuşunun sesi olup

ormanlarda yankılanmaya devam edip, bu hikaye günümüze kadar gelmiş.

Göce Oğlak : Kılları mavi yeşil karışımı olan keçi yavrusu.

*Andırın Kızıloluk Köyü
Kaynak kişi: Hacı Duman
Derleyen: İbrahim Temiz*

GÖNÜL

*Revan oldum kaderimin yoluna,
Sarp dağlara çekip azdırma gönül.
Hayranı idim yaşamının tadına,
Esip ortalığı tozdurma gönül.*

*Şikâyetin varsa kime götürem?
Hangi dalım var ki ondan tutunam?
Dert küpüyle aklımı mı yitirem?
El âlemi bana güldürme gönül.*

*Hangi kapıları çalsam boşuna,
Israr etme, bu iş gitmez hoşuma.
Yalvarırım işler açma başıma,
Sinir edip beni kızdırma gönül.*

*Ya bir ses “defol” derse kapı ardından?
Neler sıralarsın bilmem aklından...?
Yıkılmadan in merdiven basamaklarından,
Düşüp te bir yerim kırdırma gönül.*

*Bu devir ki torpil, rüşvet devridir.
İnsan var ki alçakların piridir.
İntihara kalksan belki yeridir,
Aman müsterih ol aldırma gönül.*

*Beyazlardan taç yaptırdın başıma.
İnanamaz oldum ana yaşıma...
Dertle tasayla çıkıp karşıma,
Ecelimden evvel öldürme gönül.*

*Yaşamak zor diye azmin dinmesin.
Mücadele hırsın birden inmesin.
Ölürsen de öldüğünü kimse bilmesin,
Nolur Bilici'ye sezdirme gönül.*

AĞUSTOS İŞKENCESİ

Hikâyeyi Rahmetli Mehmet Emmimden dinlemiştim; Bir Müslümanla gayri müslim aile, altlı üstlü(iki kat) evde otururlarmış. Üstte gayri Müslüm, altta Müslüman.

Günlerden bir gün üst kattaki gayri müslim komşu, alttaki Müslümana misafirliğe gelmiş. Hoş beş edilmiş, hal hatır sorulmuş... Her şey güzel de evde öyle bir lağım kokusu var ki dayanılacak gibi değil.

Misafir komşu durmuş durmuş dayanamamış. Ev sahibine;”Haddime değil de komşu” demiş,”evde kötü bir koku var. Bu koku nereden geliyor? Rahatsız olmuyor musunuz?” demiş.

Ev sahibi üzgün;”Vallahi komşu!” demiş,”sizi böyle kokulu ortamda ağırlamak istemezdim. Ne yaparsın ki elden bir şey gelmiyor. Bu koku sizin evinizin borularından geliyor. Çatlak yerlere bir şeyler dolamaya çalıştım ama beceremedim.

Misafir komşu mahcup,”Peki bu koku ne zamandan beri var?” demiş.

Ev sahibi; “Birkaç yıl oldu galiba!” demiş.

Misafir çok daha mahcup;”Madem öyle, bu durumu neden bize söylemedin?” deyince ev sahibi;”Bizim âdetimizde komşuluk apayrı yere sahiptir. Hatta denilir ki:”ahrette ilk soru komşuyla ilgiliymiş. Onun için rahatsız etmek istemedim” demiş.

Bu sözün üzerine mahcubiyeti daha da artan gayrimüslim komşu;”Allah Allah!” demiş,”Demek ki Müslümanlık böylesine ince bir şey. Şu işe bak! Adam komşusunu rahatsız etmemek adına yıllarca onun lağım kokusuna tahammül ediyor. Arkadaş, demek ki benim bu güne kadarki tuttuğum yol yanlışmış. Verdiğim onca rahatsızlıktan dolayı beni bağışla. Artık Müslüman olmak istiyorum. Bana yardımcı olur musun?” demiş.

JİP, JEEP (CİP)

Şimdilerde meraklı,ya da gösteriş düşkünü kişilerin kullandıklarına bakmayın.Daha 1970,80’li yıllara kadar jip,-jeep,ya da halk arasındaki adıyla (Cipler),Anadolu insanının vazgeçilmeziydi.Bilhassa kırsal bölgelerde ulaşım çoğunlukla jiplerle sağlanırdı.Gerek arazi yapısına uygun dizayn edilmiş olması,gerekse diğer araçlardan farklı arazi vitesinin bulunması,bu araçların en önemli tercih sebebiydi.

Sonra jip günümüzün ticari taksilerinin yerinde kullanılırdı.Jipe binmek ayrıcalık olup,fakir-fukaranın harcı değildi.Pahalı olması nedeniyle,hali vakti yerinde olanlar binebilirdi ancak.

Jip hakkında kısa,genel bilgi ve hatırlatmadan sonra gelelim yaşanmışlığımıza;

Bundan yıllar önce Kastamonunun ilçelerinden birinin Kaymakam Beyi köyleri gezmeye çıkmış.Makam aracı jip olup,güç bela bir dağ köyüne varılmış.

Köylüler hem jipi,hem de kaymakam Beyi ilk defa görüyorlar. Meraklı bakışlar ve köy heyetinin samimi ilgileri arasında, Kaymakam Bey ve mahiyeti muhtarın evine alınmış.

İlgi karşısında şoförün dalgınlığından mıdır nedir,jip dışarıda çalışır durumda kalmış.

Köylülerden biri ilk defa gördüğü bu yaratığa dikkatle bakıp acımış. Köylerindeki at, eşek,öküze benzetmiş;”-Kaymakam Beyimizi zor şartlarda buralara kadar getirmiş,yorulmuştur garibim!” Diye düşünmüş.

Eviden lazım olanları getirmiş. Bir faydasını görmeyince, biraz da sitem edercesine köylü şöyle diyormuş;

“ ARPA VERDİM YEMAYO,

SU VERDİM İÇMAYO,

HIR HIR EDEYO,

BİLMEM BU NE DEYO ?!..”

Not: Bu yaşanmışlığı,yıllar önce Kastamonu-Göl Öğretmen Okulu mezunu değerli öğretmen büyüğüm, Hasan ÖZGENÇ’ten dinlemiştim. Kendisine ve ailesine buradan saygı ve hürmetlerimi sunuyorum.Dilerim okur ve bir türlü ulaşamadığım adresini bildirir.

Gidelim Buralardan

Bana da ver masumiyetinden çocuk,
Başka bir dünya bulalım
Yalansız riyasız
Sevgiden dağlar olsun
Oyunlar oynarız seninle,
Saçlarımızı tarasın annelerimiz.
Bizimde bayramlıklarımız olsun
Vuralım Kurşunları ikimiz
Birde balonlarımız olsun,
Rengarenk
En çokta mavi olsun
Gök kadar berrak ve esrarlı.
Seninle biz,
Varsın adımız suya yazılsın
Yarım kalmasın düşlerimiz
Gidelim buralardan bir akşamüstü
Yalın ayak, dönüşü imkânsız
Bir dünya bulalım kavgasız olsun
En 'addalarında' oynarız
İçinde biz
Yıldızlar serpinsin gecelerine,
Tabanı toprak olsun
Çok uzaklarında galaksiler
Verir misin masumiyetinden,
Gidelim buralardan, bir akşamüzeri
Güneşi geçelim bir gece vakti
Aşk'a tutuşturalım tüm evreni.
Orada dursun zaman
Nolur,
Bana da ver masumiyetinden.

Zaman ve Biz

Zaman ezelden gelip ebede akan
Sütten bir nehir gibiydi.
Ve biz,
Ganj nehri kadar kirlettik onu
Sonra doldurduk cesetlerimizle
Oyunlar oynadık kıyısında
Başımızda sevdalar
Tüm özlemler yüregimizde
Kuşlar cıvı, cıvı
Gök mavi dal yeşil
Sessizce geçti zaman
Bugün bir başka
Belki günlerden hüznün
Nasılda vurulduk bu hayata
Bir şehir karmaşasında eridik,
Bayram zannettik herşeyi
Zamanla kirlendik
Kurudu tüm çiçekler
Taştan bedenlerimizde
Boğuldu ruhumuz ezelle ebed arası
Gelecekte,
birgün gelecek
Bize ait olmasada
Kullanılmamış, zamanlar gelecek.
Yepyeni,
kirletilmemiş zamanlar
Ne getirir, ne götürür bilinmez
Zamanlar sırlı
Görmesekte, duymasakta, yaşamasakta
Gün gelir, günler gelir
Birleşir, temiz ve kirli.

Zaman

ZAMAN; BİR DEMİR KADAR AĞIR
Bazen bir dağ kanatlanır içinde,
Bin atlı geçer yalın kılıç
Kırk kilitli bin kapı ardındayım
Sonra susarım sükût, sükût içinde
Bazen bir çığlık kopar
Ardımda bin galaksi bırakır
Giderim buralardan, sensizce.
Bazen bir kuş bile uçmaz
Ölü bir serçe uçar içimde
Tüm renkler donar,
Ve burkulur ruhum yokluğunda,
Sonsuz bir çölde susarım.
Düşerim bir derin boşluğa,
gelen olmaz ardımdan.
Bir yalnızlık çöker,
ruhum çekilir ağır, ağır ,
Ve gurbet, sessiz hıçkırığım
Gözlerim bir ağma gibi, gözlerinde.
Herkes, herşeye sağlar.
Zaman bir hırsız gibi içimde
Ben senden bihaber
Bazen ipekten yumuşak ve tül gibi şeffaf
Ve bir demir kadar ağır.

DİLEK KAYASI

Sıradan bir kaya. Adı dilek kayası. Kim demiş, nasıl olmuş, ne yaşanmış bilinmiyor. Bilinen dilek tutulan bir kaya. Dilek dediğimizde öyle para pul atılan, çabut bağlanan, eldekine vana atılan bir yer değil.

Kaya yayla yok üzerinde. Kayanın yamaç (yüzü) aşırı eğimli. Bereket versin taşlar tırtıklı. Yaya yukardan tam bu meyilli kaya yüzünden geçiyor. Bir kayılsa, düşülse aşağısı kayanın yarığı. Derin, taş uçlarıyla oyuklu, inilmez, çıkılmaz. Buranın tabiriyle çopraşık bir çukur.

İşte bu çukur vesilesiyle yaya geçit olan kaya ya dilek kayası derler. Her geçen kaya ya varmadan küçük bir taş parçacığı alır, bir dilek tutar kayanın çakır çukurlu yarığına atar. Tink, tink diye taş sesi gelir. O sesi duyarlar dileğinin kabul olacağına inanırlar.

Belki başta odak kayası imiş. Çünkü zor geçilen bu kaya yüzeyinden düşmemek için “buradan geçene adak adayacağım” demiş biri. Sonradan nasıl olduysa taşlar atılmış, dilekler tutulmuş. Adı Dilek Kayası.

Dilekler özel ve güzel. Kaya yüzeyi temiz. Atılan sadece taşlar, çevrede yeşillik, koparılmıyor, çöp, poşet çıkmadığı devirler. İnsanlar süsle, hayat sade, doğa doğallığıyla hemhal.

Dilek kayası yolu, yaylaya araç yolu yapıldıktan sonra ıssız kaldı. Uğrayanı, gideni, geçeni azaldı. O kaya yamacından geçerken elde ufak taş, hemen aşağıda kaya koğuna atışlar, duyulan sesler, içten tutulan dilekler şimdi yok artık.

Çocukluğumuzda bizde yaşadık. Nerde yenediğimiz bir tabiat kudreti ile karşılaşsaksak yaradana sığınır, dualar, adaklar, dilekler tutarız.

Bir mesel anlatırlar. Ali isimli biri yalçın kayalardan geçiyormuş. Geçememiş, kalmış. Çaresizmiş. Yardıma gelende yok. Kurtulması için başlamış duaya, adağa. Zavallının evinde bir çil horozu varmış. En kıymetlisi oymuş. En kıymetlisini adak adanmış.

Eğer bu kayadan geçersen çil horoz kurban olsun.

Dileğini tuttu, başardımı geçti bilinmez ama, kayadan kurtulmuş. Zor zamanda her şeyi en kıymetlisini feda etmeyi göze alan Ali, kolay zamanda yaşadığı zorluğu hemen unutmuş. Çil horozda kıymete binmiş. Arkasında bıraktığı kaya ya bakarak.

-Ali ne bu kayaya devran

Nede çil horoz kurban demiş.

Sıypak kayadan geçenler, Ali misali adaklarını unutup bir daha buradan geçmem diyebilirler miydi? Yayla yoluydu. Gececeklerdi. Zaten adak yerine dilekte tutuluyordu.

Dilek kayasından geçenler, taşlara tutunup aşağı derin kaya koyuğuna merakla bakanlar olurdu. Meraklarda acaba kimler dilek taşı attılar, dilekleri ne oldu, dilekleri tutuldu mu kabilinden yaparlarmış. Kaya koyuğunda yığılmış küçük taşlar. Dağ yamacından alınıp koyuğa atılan taşlar. O kadar. O kadar değildi? Burası dilek kayasıydı. Her insanın dileğinden bir parça bu kaya koyuğunda saklıydı. Her insanın gizlediği dilekler sandıkta saklanır gibi kaya boşluğunda saklanıyordu. Bura insandan bir parça olmuştu.

Kimisi, haydi dilek kayasından geçelim bir dilek tutalım derdi.

Kimisi, bir dileğin var, dilek kayasına gidip taş atmalıyım derdi. Sanki dileğine bir şahit, bir senet olsun der gibiydi.

Kimisi, yayla yolunda tuttuğu dileklerin kabulüne sevinir, dilek kayasına, tutması umuduyla yeni dilek taşları atardı.

Kimisi, attığı dilek taşlarına rağmen tutmayan dileklerine hayıflanır, umut kesilmez misali yeniden taş atmaya giderdi.

Kimisi, hatıralarının peşinde koşar. Şu dilek kayasından az geçmedik. Şu dilek kayasına az taş atmadık derdi.

Kimisi, ötekine ne dile tuttun der, merak eder, soru üstüne soru sorardı.

Kimisi, tuttuğun dileği biliyorum der, karşıdakini çözmeye, hatta kızdırmaya çalışırdı.

Kimisi, tuttuğu dileği kendinden bile saklamaya çalışırdı.

Yayla yolunda dilek kayasına nice dilek taşları atılırdı. Atılırdı ama hayatta normal haliyle akar giderdi.

Geçenlerden dilekleri neydi, nasıldı, ne şekildeydi bilinmez ama, her geçen geçişten sonunda dün gibi yaşar giderdi.

Beklide dilek kayasına dilek tutup taş atanlar, kavuştukları, elde ettiklerini attığı taşa hamleder, buraya kutsallık atfederdi.

Mesela, dilek kayasına taş attıktan sonra:

- Sevdiğine kavuşanlar
- Çocuğu olanlar
- Kara lastik ayakkabıya kavuşanlar
- Dağda keçisi bulunanlar
- Ekini bol olanlar
- Sarı ineği buzalayanlar
- Kuzuları çoğalanlar
- Dövüşüpte barışanlar
- Küsler olup barışanlar
- Gurbetten sevdiği gelenler
- Düğün yapanlar
- Atı, eşeği olanlar

Olanlar, kavuşanlar, bulunanlar, elde edenler, yapanlar, ne neye erdilerse dilek kayasına bağlarlar. Buraya gizemli bir mana yüklerlerdi. Sonuçta sarp bir kaya yolu. Kaya koyuğu. Atılan taşlar. Hepsi bu kadar da olsa dilekler tutulmuş, taşlar atılmış ve dilekler kabul olunmuş.

Dilekler kabul oldukça, dilek kayası hayatlarının kutsalı oluyor, laf edenlere tu tu diyerek itirazlar yükseliyordu.

Darda zorda birimi var. Dilek kayasına git derlerdi.

Biri muradına mı eremiyor, dilek kayasından geçmedin mi derlerdi.

Biri sevdiğine mi kavuşamıyor. Dilek kayasına taş atmamışsın ki derlerdi.

Birinin başı derttenmi kurtulmuyor. Git dilek kayasına dilek tut, taş at derlerdi.

Derlerdi. Derlerdi.

Hatta hatta.

Kim neye kavuşmuşsa, sahip olmuşsa, olsun dediği olmuşsa; dilek kayasına yöneltilirdi. Dilek tuttun, kabul oldu derlerdi. Dilek kayası, dilek yeri kadar dileklerin kabul olduğu yer bilinirdi. Buraya kim taş atmışsa boş çevrilmemiş derlerdi. Bildikleri hikayeleri sıralar, sayar dururlardı.

Dilek kayası böyle bir yerdi.

Gün geldi yayla yoluna araç yolu yaptılar. Vaziyetler buradan geçti. Yayalarda, hayvanıyla gidenlerde kolayına gelip bu yolu seçtiler. Eski yaya yolundan geçilmez, uğranılmaz oldu. Birde, yayla yolundaki dilek kayasından geçilmez oldu.

Bir de dilek kayasından geçilmez dediğinden dilekler tutulmaz oldu.

Bir de dilekler tutulmadıkça dilekler, dilek taşı atmalar unutuldu.

Bir de kimsenin aklına bu dağ yamacında dilek gelmez oldu.

Oldu. Oldu.

Oldu da, hayat normal akar giderdi. Olanlar olmayanlar, kavuşulanlar, kazanılan, kayıplar. Neler neler, o günden sonra dilek kayasına bağlanmalı. Dilek kayası tembihleri yapılmalı. Dilek kayası hikayeleri anlatılmalı, dinlenmeli.

Nerdesin

*Yine bugün deli esti rüzgârın
Hasretin yakıyor gülüm nerdesin?
Gün akşam olmuyor, gelmiyor yarın
Çeşmim kan akıyor gülüm nerdesin?*

*Türkiümüzü kime söyler dillerin
Kalem, kâğıt tutmuyor mu ellerin
Gelemedin, çok mu uzak illerin
Nefesim hicran kokuyor nerdesin?*

*Benimkisi, sevda değil, delisi
Fethedilmez, sur içinde kalesi
Bitmiyor gönümiün, bakî çilesi
Özlem boynumu bükiyor nerdesin?*

*Zülüflere kar yağışı tez geldi
Nevbaharı yaşamadan yaz geldi
Yollarını arşınlarken güz geldi
Hazanım yaprak döküyor nerdesin?*

*Yolunu gözlemek sürgünden beter
Dermanım kesildi sinem yas tutar
Gülmeyi unuttum, dert katar katar
Ecel enseme çöküyor nerdesin?*

*Vazgeçtim kendimden, sana büründüm
Elaleme mesut mutlu göründüm
Yalnızlığın havuzunda arındım
Şinel maşûku bekliyor nerdesin ?*

Orta Toroslardan bir öykü

GELİN

Ateş Mustafa emmi ile Taş Mehmet emmi ezelden beri iyi arkadaşlardı. Sohbetleri muhabbetleri iyi idi. Ayrıca Taş Mehmet emmi köyde hikâyeleri, destanlaşmış olayları sözlü anlatımıyla, türküleri ve ağıtları söylemesiyle de herkesi kendisine hayran bırakan usta bir anlatıcıydı. O yaşadığı coğrafyanın tüm canlı varlıklarının olaylarını, hayatlarını, yaşama biçimlerini çok iyi gözlemleyebilen ve anlatabilen bir kişiydi.

Taş Mehmet emminin evi, kışın dolar taşardı. Eskiden yani yokluğun bol olduğu zamanlarda soba olmazdı. Her evin büyük salonunda ocaklıkta yanan ateşin başına toplanıp ısınırdu insanlar. İşte böylesi kış gecelerinde Taş Mehmet emminin evinde bir gün köyün yaşlıları, bir gün köyün gençleri, bir gün köyün kızları gelir ocaklığın başına u şeklinde doluşurdu. Taş Mehmet emminin etrafında, anlat Mehmet emmi de dinleyelim derlerdi. Taş Mehmet emmi öyle güzel anlatırdı ki, köylü pür dikkat onu dinler, çıt ses çıkarmazlar hatta ağzının içine bakarlardı.

Bir gün, Ateş Mustafa'nın kızına götücü gelmiş yakın bir köyden. Gelen misafir Anadolu kültüründe herşeyden önce Tanrı misafiridir. Dışlanmaz, hor görülmez, sevgi ile sevecenlik ile karşılanır, saygı gösterilir hürmet edilirdi. Ateş Mustafa emmi de gelenleri hoş karşıladı. Gelenler, gelme nedenlerini bildirmiş, üslubu güzel bir şekilde kız görmeye geldiklerini, uygunsuz Ramazan bayramından sonrada istemeye geleceklerini söylediler. Ateş Mustafa emmi kız istemeye gelen yakın köylüleri az çok tanır bilirdi. Gelen aile çok fakir bir aileymiş ama hırsızlıkları, uğursuzluklarında olmayan kendi hallerinde insanlarmış. Ateş Mustafa, bu götücü işine tamam demiş demesine amma, yüreğine de bir dert düştü. Nihayetinde kızını bu aileye gelin verecek.

Eskiden evlilikler köyde olsun kasabada olsun damada geline sorulmazmış, aileler kendi aralarında söz keser, işin adını koyarlarmış. Damadın ailesi kız evine götücü gider eğer bir olumsuzluk olmaz ise kız verilir, arkasına söz kesilir, buna da tatlı yenme deniliyordu, bizim yörede ve ilerleyen bir zaman sonrada düğün için gün kesilir, evlilikler götücü usulü olup bitiverirmiş.

Gel zaman git zaman Ramazan bayramı sonrasında Ateş Mustafa'nın evine görüce gelenler bu defa söz kesmeye tatlı yemeye gelirler. Söz kesilir, tatlı yenilir, kız verilir. Amma velâkin Ateş Mustafa'nın içi hala buruktur. Öyle buruktur ki, akşam olunca misafirler gider gitmez ocaklığın başına oturmuş bir gazete kâğıdı bulmuş içine tütün koyup bir sigara yakmış sigarayı sararken de arkadaşı kadim dostu Taş Mehmet emmiyi çağırılmıştır. Taş Mehmet emmi gelmiş kapıyı vurmuş, içeri girmiş, ocaklığın başında oturan kadim dostu Mustafa'yı öyle dertli efkârlı görmüş ki içi acı olmuştu...

- Merhaba Mustafa gardaşım hayırlı uğurlu olsun, dedi.

- Saol, Mehmet gardaşım saol, gel hele gel otur şöyle dedi. Dertli dertli sigarasından çekerken, Mehmet gardaş hele şu yanında duran oklavayı uzatıver bana dedi.

Aldı eline oklavayı saz niyetine başladı ağıdını söylemeye...

Sekiz börek, dokuz üzüm

Dağıtmaya dutmaz, yüzüm

Bu gidişin gidiş değil

Sonun iyi gele kızım

Getirmişler bir göğce oğlak

Doğruyorlar ufak ufak,

Hani gelin hani duvak

Sonun iyi gele kızım

Diyerek elinde saz niyetine oklavası, ağzında sigarası ağıdını söylemiş, söylerken de, hem Ateş Mustafa hüngür hüngür ağladı, hem de Taş Mehmet hüngür hüngür ağladı.

Bizim yörede götücü gidildikten bir zaman sonra da kız istemeye gidilir, yüzükler takılır, bunada tatlı yeme söz kesme denilir. Tabi eskiden yokluğun bol olduğu zamanlar tatlıyı bulmak zordur. İş, kızı istemeye gelen komşu köylü Musa'nın ve damat oğlunun da ekonomik durumu iyi olmadığından yani fakir bir aile olduğundan söz kesmeye, tatlı yemeye gelirken ne yapsın garip insanlar bir kutu kuru üzüm, biraz da külde yada sacda küle batmış çok iyi olmayan sayıca da fazlaca olmayan börek yada kömbe getirmişlerdi.

İşte Ateş Mustafa emmi bu olay karşısında bu ağıdı yaktı. Kadim dostu Taş Mehmet ise acıyarak dinledi.

Kızını vermiş gelin eylemiş amma içi hep buruk kalmış, akli kızında kalmıştı. Ateş Mustafa'nın kızım ne halde açmı, susuzmu diyerek evlendikten sonra da sürekli kızını ziyarete gitmiş gelmişti. Tabi eskiden tüm insanlık yokluğun sıkıntısını çekmişti.

Gel zaman git zaman Ateş Mustafa'nın damadı fukara Musa'nın oğlu Ahmet, onun yüzünü karar çıkarmamış, çok çalışmışlar, eşi ile hayvancılık edip tarla sürüp çalışıp çabalayıp evlerini barklarını kurup yurt yuva sahibi, çor çocuk sahibi olmuşlardı. Mutlu mesut yaşayıp kendi yağlarında kavrularak kimseye muhtaç olmadan hayatlarını sürdürüp gitmişlerdi.

Taş Mehmet emmi de bu hikâyeyi bir kış günü anlatırken köylü hem üzülmüş hem sevinmiş.

Selam olsun Toros köylüklerindeki sözlü anlatı ustalarına...

AŞK

Aşk emek ve sevgidir
 Emeksiz aşk tez erir
 Diyar Diyar gezdirir
 Bazan candan bezdirir
 Hep mutluyum sanarsın
 Bir çiçekle kanarsın
 Yandım sanar donarsın
 Ne ateşsin ne kar sın
 Yakınlar uzak olur
 Sevdigin tuzak olur
 Yakalar kızak olur
 Götürür haz alırsın
 Herkes seni tanımaz
 Herkese edersin naz
 Emeksiz sevgi olmaz
 Kendi kendini yersin
 Padişah Ali bilir
 Hem sever hem sevilir
 Döner herkese denir
 Allah sana da versin

YETER Mİ

Aşkı sana anlatsam
 İnce dilim yetermi
 Sevgiye sevgi katsam
 Bunca filim yetermi
 Yari görmek istesem
 Gönle girmek istesem
 Bulup dermek istesem
 Onca gülüm yetermi
 Çöller leylayı tanır
 Tanır ondan utanır
 Sevildiğini sanır
 Sence çalım yetermi
 Aşk padişahali de
 Gösteriyor halide
 Anlatılmaz valide
 Bince kilim yetermi
 Halil temiz (padişahali)

ÖZLÜYORUM

Kumda çamurda oynayan
 Cıvı cıvı can kaynaşan
 Hiç durmayıp dolup taşan
 Çocukları özlüyorum
 Yoktan yiyecek üreten
 Bir sürü çocuk büyüten
 Evinde ömür çürüten
 Anneleri özlüyorum
 Evinin orta direği
 Temin eden her gereği
 Yurdun bükülmez bileği
 Babaları özlüyorum
 Sevdiğine canın veren
 Ona kol ve kanat geren
 Ömrünü yoluna seren
 Ergenleri özlüyorum
 Anne baba sözü tutan
 Erken kalkan erken yatan
 Yaşamlara yaşam katan
 Genç kızları özlüyorum
 Aileye öğüt veren
 Çok şeyi yaşayan bilen
 Ağlasada yüzü gülen
 Yaşlıları özlüyorum
 De padişahali yürü
 Zor görürsün o figürü
 Allaha sövmeyen türü
 İnsanları özlüyorum

Cugara

Burada sigaraya cugara derler. Neredeyse herkes tütün içer. Tütün ince kağıda sarılır, tabakaya konur. Tabaka cepte taşınır. Sohbetlerde başka açılır. İçindeki tütünler ince kağıda sarılır ve yakılır. Sigara bir emek ve sanat derecesinde titizlik ister. Zaman geldi. Sarılı (hazır) sigaralar çoğaldı. Tekel, eski adı bakkallar sayılı sınırlı sigara alırlar, satarlar. En meşhuru birinciydi. Daha pahalı lüks olanları da vardı. Oda samsundu. Birale meclis sigarası olurdu. Parlemantoya gidenlere mebuslar kendi odino tahsisli sigara paketi hediye ederlerdi. Mebus sigarası alanlar önce içmez çevreye gösterir caka satardı. Mebus sigaranı taşımak, mühim adam olmak demektir. Yani saygın ağırlığı var, takdiri var.

Sigaranın bir de gençlik öni vardı. Orta ve lisede neredeyse günlük sigara yoklaması yapılırdı. Sigara yakalatanlara ceza verilirdi. İdarenin uyguladığı ceza talebeler arasında kahramanlık ünvanı sayılırdı. Okullarda en fazla tuvaletlerde sigara içilirdi. Basında buraya yapılırdı. Sigara içen talebeler akşam sigara paketini evlerine götürmez saklardı. Bazen zula bir yere bazen arkadaşlarına verirlerdi. Eğer evde gencin sigara içtiğinden şüpheleniliyorsa üstü başı koklanır, cepleri yoklanırdı. Onun için talebeler eve girerken üstünü başını temizler, ceplerini boşaltırlardı. İlk sigaraya başlayış çok basit bir cümleyle başlardı.

Yak bir sigara.

Haydi sende tütüür.

Birden ne olacak.

Derken derken...

Önce otlakçılık. Sonra paket almalar. Sonra toplu sigara içmeler.

Sigara içmek öyledir, hangi sebep olursa olsun sigara içittirir.

Acı sigara.

Sevinç sigara.

Hüzün sigara.

Mutluluk sigara.

Yalnızlık sigara.

Topluluk sigara.

Kimi hikayeler var ki ibretlik, dersler dolu.

Gencin babaya özenerek sigara içme heveslisi olduğunu gören baba, oğluna rüzgara karşı çıkmak çıkarak sigara yakarsan içmene izin veririm der. Oğlu çalışır, eder, çırpınır, didinir, uğraşır, rüzgara karşı sigara yakamaz. Oğluda sigarayı hiç ağzına koymaz.

Bir babanın iki oğlu var. Okul çağları. Arkadaşlarının evde sigara içtiklerini anlatır. Diğer günlerde sigara muhabbeti kesilmez.

Evlatlar babaya sorar. Sigaranın tadı nasıl. Babada çok hoş tatlı der. Öyleyse biraz sigara içeceğiz derler. Baba birer sigara verir. Zar zor yakılan dumamı iyice içine çekerler. Bir öksürük, bir öksürük. Öksürükten sigarayı atarlar. Acıymış zehir gibiymiş derler. Bir daha içmezler. Baba Kalaba da esnaflık yapar. Oğluda çarşı, sokak derken sosyal hayatı canlıdır. Kendine güveni tamdır. Arkadaşları sigara içtiklerinden kendi de sigara içmeye başlar. Lakin evden habersiz yapar. Eve getirmmez. Ceplerini temizler. Öksürmemeye çalışır.

Bir sabah baba oğlunun paltosunu giyerek camiye gider. Paltonun cebinde tütün görür ve koklar. Sigara kokusu. Hanımına söyler.

Şu oğluna söyle. Daha adam olmadan, kendi para kazanıp sigara almadan sigara içemez. Benim helal paramı harama karıştırmamasın.

Genç aradan yıllar geçer. Babanın irfan sahibi olup hilafetli davranışını, sigara içen evlatlarına duygusal tepki gösteren büyüklere misal getirerek anlatır.

Kendisinde bu hadiseden sonra sigarayı hiç ağzına almaz.

Bir Müzler bey anlatmıştı.

Kasabada anlı şanlı müdür olsulukdarlette. Herkes saygısı, saygıda kusur etmiyor.

Eşini ve bir oğlunu vardı. Eve misafir gelmişti. Yenildi, iştirildi, oturuldu. Sonra misafir yolcu etmeye geldi. Sonra çıkarken oğlunun paltosunu (montunu) giydim. Bak evlatlarımız büyüdü babası kadar oldu dedim. Birden elimi paltosunu cebine atınca bir sigara paketi gördüm. Nevrin dönmüştü. Hemen oğluna seslendim. Buyur babacığım diyerek yanuma geldi. Mesleğinde verdiği refleksle bir tokat geçirdim. Oğlan yerlerdeydi.

Misafirleri yolcu etmek için dışarı çıktık. Benden yaşça küçük misafir bir kenara çekerek hayat hikayesini anlattı. Okuma yazma dahi bilmeyen babasını sigara içmesine gösterdiği davranışı anlattı. Boyumda, posumdan, işimden utandım. Yanlış yapmışım. Misafirin öğüdü ile biraz yumuşamayadaha mantıklı baktıyordum.

Eve geldim. Oğlumu karşıma aldım.

-Bak önce sen, sonra ben yanlış yaptık. Evvela sen söz ver, bir daha sigara içmeyeceğim de. Bende sonra vurmandan dolayı özür dileğim. Mesele kapansın.

Gerçektende oğlan sağduyulu davrandı. Söz verdi, özür diledi, elimi öptü. Bende karşılık verdim.

Evladımızı bir Anadolu irfan sahibi ismini, yüzeni bilmediği bu hikmet sahibi insanın hikayesi sayesinde onlardan ders alarak kurtardık.

Gelme

*Yolculuk zor geçti,
Eşim, dostum el oldu, gelme.
Fırtınalar esti, yağmur yağdı.
Köprüler yıkıldı, sel oldu gelme.*

*Sakin gelme, tanımam seni.
Günlerim uzadı, yıl oldu gelme.
Sonra güneş vurdu, toprak
kurudu.
Yapraklar, çiçekler soldu gelme.*

*Gönül çok kırgın, gönül çok
küskün.
Adının, sanını sildi, gelme.
Sen sınavı baştan kaybettin.
Soruyu başkası bildi, gelme.*

*Fırtına şiddetli geçti görmedin.
Geride bir enkaz kaldı, gelme.
Sen sınavı kaybedince,
Yerini başkası aldı, gelme.*

Unutulmaz Günler

*Unutulmaz günler vardı,
Baharda çiçeklerin açtığı,
Irmakların denize ulaştığı,
Unutulmaz günler.*

*Umutlar dağlar kadardı,
Irmaklar ve denizlerde.
Günler yeniden başlardı.
Unutulmaz günler vardı.*

*Hece heceydi mevsimler.
Geçip gitti, birer birer.
Hatıralar derin sırdı.
Unutulmaz günler vardı.*

Depremden Sonra

*Bir ağacın altında, bir nehrin kıyısında,
O yollardan geçerdim, bir bardak çay içerdim.
Geldiğinde ilkbahar.
Şimdi benim kalbimde çekilmez acılar var.
Ağaç yerinde ama, gövdesinde dal üzgün.
Nehrin suyu çekilmiş, yağmur üzgün, sel üzgün.
Toprak kaymış, taş düşmüş, köprü üzgün, yol üzgün.
Bahçelerden fay geçmiş, lale üzgün, gül üzgün.
Mektup yazsam ulaşmaz, kağıt üzgün, pul üzgün.
Kalbimde bir acı var, ahval üzgün, hal üzgün.*

HASRET BAĞININ KABARCIKLARI

Yol, umudun ta kendisidir. Kimine göre hüznü bekleyiş kimine göre zehir zemberek hicran. Kim bilebilir ki belki de hasretle beklenen aşk. Ya da vuslata kavuşmak için ebediyet...

Vuslat; Dağlardaki mor sümbüllere kucak açandır. Kızgın çölleri yatak, delinmez dağları mesken tutandır. Nil Nehri'nin kıyılarını âmâ gözleriyle bekleyendir. Ham iken yollarda yanarak pişendir. Sevgiliye hasret yürekleri, korlar basandır. Aciz kulların umutlu bekleyişidir...

Mevlana değil mi "Hamdım, yandım, piştim!" diyen. İçindeki aşk ateşiyle yollara düşen Mevlana; İlahi aşkı yanarak pekiştirmiş. Öyle bir yanıyor ki vuslata kavuşuyor ölümüyle.

Mevlana'ya göre akıl aciz kalmış aşkın karşısında. "Anam aşk, babam aşk, peygamberim aşk, ben bir aşk çocuğuyum! Bu âleme aşkı ve sevgiyi söylemeye geldim." diyor Mevlana!

Ham adamı kandile, olgun adamı güneşe benzetir. "Kandil ancak bulunduğu yeri, güneş ise tüm dünyayı aydınlatır. Her eve misafir olur. Küçük bir üfürük kandili söndürebilir. Ama rüzgârdan, borandan aya ve güneşe ne gam." der bir başka sözünde ilahi aşkı tarif ederken.

Ne makberler yazıldı sevgiliye ne mesneviler. Ne diller döküldü vuslata erişilemeyen sevgiliye.

Ağıtlar yakıldı ölüme bile kavuşamayan Arzu ile Kamber'e. Aşkın büyüklüğünün nedeni seven-deydi elbet. Seven olmasaydı gönlü yakar mıydı aşk? Alevlenen ateş kor olur muydu yüreklerde? Seven sevgiliye bu kadar güzel bakar mıydı? Hasret gönüllerde uzar gider miydi? Hicran parçalar mıydı cam kırıklarıyla yürekleri? Umutlar olmasaydı seven vuslata erer miydi hiç...

Vuslat; Umudunu yitirmeden çöllerde gezen Mecnun, dağları delen Ferhat idi. Âmâ gözlerle Yusuf'u bekleyen Züleyha... Gönül dergâhında Yunus Emre; Aşk ateşiyle pişen Mevlana, hep aynıydı yolları. Peygamberimizi görme umuduyla yollara düşen Veysel Karani'ye ne demeli. Evladı için bir yudum su arayan, tepeler arasında mekik dokuyan ya Hacer...

Aşk neye kadar değil ki. Cana can veren canların buğulu bakışları. Cananlarından vazgeçmeyen canların umudu. Kalplere düşen ateşlerin kor oluşu. Hasret bağındaki kabarcıklar gibi kabarır yüreklerde hicran çıbanı...

Buz Kesti Akıl

Ne geçmiş, ne gelecek avutur beni,
Zaman şimdi beni yaşıyor anne
Canana verdim ne varsa bende
Kaç vakittir burdayım
Sözde yaşıyorum,
Bilmem ne zaman, nerede başladı
Ömrüm hergün inişte,
Günahsızdım melekler kadar
Büründü pak ruhum bir yorgun bedene
Kaçbinyıl,
Kimbilir nerede biter yolculuğum.
Kaçdefa tutamadım sözümü
Yol, ince bir kıl
Öptüm hayatın dudaklarından
Buz kesti akıl
Hep, ertelendi idamlık günahlarım
Nasıl çıkarım huzuruna,
Boşa gitti ahlarım
Utanırım, çıkamam huzuruna
Kapatmaz ellerim yüzümü
Dayanamam yanmaya
Ne olur affeyle beni
Rahmeti sonsuz ALLAHIM

Sonsuz Aldanış

Ve insan aldandı
Hepimiz, hep kandık kaç nedene
Ne zaman başladı
Nerede biter bilinmez.
Bu yalnız yolculuğum,
Büründü pak ruhum, bir asi bedene
Kaç kere, kaç bin yıl,
Bilmem ne zaman,
Nerede biter yalnızlığım.
Buz kesti akıl..
Kaç kere ertelendi,
İdamlık günahlarım,
Korkarım, bunalırım,
Utanırım, huzurunda,
Dayanamam yanmaya
Ne olur, affeyle beni,
Rahmeti sonsuz ALLAHIM.

HAYATA DAİR DOKUNUŞLAR

HAYATA DAİR

Hayat, insana sunulan bir hediye. Hayatı güzel kılan bilinmez yani. Hayatın anlamı bilinmez oluşudur. İnsanın hayata dair umutları, özlemleri, hayalleri hayata hükmetme davasıdır.

Ko gitsin. Hayat aksın gitsin. Ama onu tutunarak, sarılarak. Bir ölümsüz gibi hayata sarıl. Bir fani gibi hayatın tadını çıkar.

HAYAT ÜZERİNE

1. Hayatın ucundan tutma. Yönetimi elinden çıkar, yani kontrollü elinden kaçır.

2. Hayat gündüziyle gecesiyle bir bütündür. Hayatı bütün haliyle planlamalı. Geç yatıp sabah erken kalkarım diyenin çok yanlışlığı görülmüştür.

3. Hayat başarısız iletişim başarısızdır.

4. Hayatta işini ciddiye alanlar kazanır.

İşini kim ciddiye alır bilir misin?

Kendini ciddiye alanlar. Yani kendine değer verenler.

5. Ertelenmiş bir hayat yaşarsınız.

Dün geçti. Pişmanlık içinde. Yarın muhal. Kaygı duyuyorsun. Dün ve yarın kıskacında heba oluyor bugün.

Nedense, bugün kaderi hep aynı. Geriye baktığında hayat çizgisini bugünler çizmiş.

Hayat bugünlerin toplamı.

Bugüne yazık/ ziyan etmemeli

Bugüne ihtimam göstermeli

Bugüne sarılmalı

Bugünü yaşamalı

Dün uçtu gitti geçti. Yarın elimizde değil. Gelecek mi bilinmez. Bizim olan bugün.

Hesap günü, bugünlerin günü.

Bugün.

Bugün neysen osun.

Bir düşün. Dünde bir vakit bugündü, geçti. Yarın gelirse o da bugün olacak ve geçecek.

Felsefeler, planlar, hesaplar bugün üzerine kurulmalı.

Bugün, bir nimet.

Günün unutulmuşluğu, yarının bilinmezliği bilinseydi, bugünün kıymeti/sükûnu olur muydu? Güneş aydınlığı gibi bugün önümüzde. Bugünü yaşama kudretine sahibiz.

Öyleyse diyelim.

Gün bugün.

Dem bu dem.

Günün selam, selamet, iyiliklerle dolu olsun.

HAYAT ÖĞRETİR

Hayat bana öğretti ki, eli açık (cömert) olanların beyni (ufku) açık oluyor. Vermek, paylaşmak (sadaka) insanı yetiştiriyor, olgunlaştırıyor. Veren el alan elden ufku daha açıktır. Bu yüzden üstündür. Yani liderdir. Liderlik paylaşmaktan geçer.

HAYATA SARILMAK

Hayata sarılmak üretmektir. Hayat adamı üretendir. Tüketen insan hakikatte kendini tüketendir. İnsan önce üretmek için yaratıldı.

Hayat paylaşmak içindir. Hayat paylaşılınca kıymetlenir. Paylaşmak üretmenin tabii neticesidir. Paylaşmak birlikte var olmayı kabullenmektir. Ortak yaşamaktır. Ortak yaşamak, müşterek mesuliyet meydana getirir. Bu da üretmenin adıdır.

HAYAT ZORA BİNİNCE

İnsan zorlandığında hayatında iki şey yapmalı.

Hayata sarılmak

Aile bağlarını kuvvetlendirmek

İkisi de samimiyet, dürüstlük, doğruluk, açıklık ister.

İkisi de hesap verme cüretini ister.

İkisi de kabulden teslime geçişi ister.

İnsan ancak sorarak, sorgulayarak, yargılayarak ulaşır iç kabule, yani öz direnişe.

Hayatı zor, kabul etmek başarmaya dair ilk adımı atmaktır.

Yollar çok aslında.

Zorlandığında insan:

Kaçar

Gözler

Kendi kendine çözmek ister.

Bunlar, uğraşmak, uğraştırmaktır kendini.

Hâlbuki:

Sığınmak

Dosta açılmak

Dua etmek

Yardım dilemek ve nice kapılar önümüzde.

Aç, gir ve rahatla.

Allah; Dostların, akrabaların, büyüklerin, yakınların, yardımcılarını çok etsin toplumumuzda.

Çare yerleridir onlar

İlaçtır, panzehirdir onlar

Sıgınılacak kucaklardır onlar dara düştüğünde insan.

İnsandan kaçmak niye? İnsana koşmak varken. Hep öyle olmuşken.

Ayşe Nur Doğan'dan Çizgiler

Belki de Bir Eylüldü

Benimle olsaydın da.....
Yaşlılığın aynı mı olurdu?
Beraber yaşlanınca,
Belki de hep gençliğini görürdüm
Geçen zamanın farkına varamazdık....

Dönüp dolaşıp o yere varıyorum
Çam ağaçlarının aydınlık gölgesi
Bir öğleden sonra olmalıydı,
Pembe yanaklarında,
Ve güzel yüzünde,
Aklımda kalan o gülüşün.
Sanki arkaik bir gülümsemeydi.

Arasam da bulamazdım,
Kuş olup uçmuştun sanki,
Hep bir hayalin peşinden gittim
Aradan yarım asır geçmiş,
Aynı şehirde olmaya bile razıydım.
Ama yoktun...

Resmini bir muska gibi
Hep yanımda taşıdım.
Belki bir gün seni görürüm diye..
Yolun büyük kentlerden de geçti.
Ben hayatımı vermeye razıydım,
Bir buket çiçekle avundum.

Yol

Puslu bir kasabanın
Dingin yeşilliği içinde,
Güz yağmurları yağarken,
Sonbahar Güneş nin aydınlattığı
Renklere bürünmüş dağlarından
Bir kadın çıkageldi.,
Yolun yarısını geçmiş
Yüzünde demlenmiş bir olgunluğun
Hüzün çizgileri..
Hangi köşeden karşına çıkacağı belli olmayan
Eski bir tanıdık gibi geldi..
Şimdi ne yapsam.
Yola devam mı?
Başa dönüp tekrar yola çıkmak mı?

Memleket

Bulutlar sıra dağlar gibi,
Kaplamaştı ufukları,
Mavi dumanlar içinde.
Lacivert göğüslü dağlar,
Çok uzaklardaydılar..
Yaşama fırsatı bulamadığın kaç sonbahar geride kaldı?
Doğduğun topraklarda..
Renkler bütün canlılığı ile serpilmiş dağlara
Sürekli yağan yağmurlar
Kuru dereleri bile çoşturmuştu....
Şehirler, ve kasabalar,
Uzaklarda kalan bir sevgilinin adı gibi,
Titretir dudaklarını andıkça..
Yukarı Çukurova nın yamaçlarında
Birer kolye gibi sıralanmış antik şehirler
Örselenmiş, yağmalanmış yıllarca

Zaman

Her aşk bir kara delik,
Çekip gider evrenin bir ucuna.
Yedi kat gökyüzü de,
Bilinmez değil artık.
Kara, küçük zeytin gözlerin,
Bir kasaba duyarlılığı gibiydi.
Sıcak bir bahar günü,
Ökalyptus ağaçlarının arasında,
Kerpiç sıvalı o evden
Hep bakar gibisin..
Zaman durur bazen
Arnavut kaldırımlı yolun sonu yok
Bir rüzgar uğultusu,
Kara bulutlarla kaplı bir gökyüzü
Taş sinemanın balkonu,
Kırmızı tımbul yanaklarınla,
Hep oradasın.
Zaman çoktan durmuş....

ANDIRIN VE KADIRLI'NİN MEDARI İFTİHARI RESSAMI SONGÜL PAMPAL' DAN RESİMLER

*Bu sayımızda kitap tanıtımını, kitapların kendilerine yani kapaklarına bıraktık.
Hepsi de coğrafyamızın fikir ve düşünce dünyasından çıkan emektar eserler.
Sahaları ayrı. Birbirinden kıymetli eserler.
Gerisi size kalmış.*

